عومەر باڵەکی

حیزبی دێموکراتی کوردستان و
پرسی قانوون

کوردستان،٢٠١٦

٢

حیزبی دێموکراتی کوردستان و پرسی قانوون

■ **ناوی کتێب:** حیزبی دێموکراتی کوردستان و پرسی قانوون

■ **ناوی نوسەر:** عومەر باڵەکی

■ **چاپ:** چاپی یەکەم

■ **چاپخانە:**

■ **ژمارەی سپاردن:**

■ **ساڵی چاپ:** ٢٠١٦ - کوردستان

پێشەکی بەڕێز عەبدوڵڵا حەسەنزادە	٧
پێشەکی نوسەر	١١
حیزبی دێموکراتی کوردستانو پرسی قانوون	١٥
کۆماری کوردستان و ئیدارەی وڵات	١٩
کورتە باسیک لەسەر گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی قەزاییو قانوونی سزادانی گشتی ساڵی٦٠-٦١	٦٩
گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی قەزاییو قانوونی سزادانی گشتی	٨٣
حیزبی دێموکڕات و سپاردنی دەسەڵاتی بەڕێوەبەری بە شووراکان	١١٧
گەڵالەی شوراکان	١٢٥
سەرچاوەکان	١٣٢

٧ سەرەتا

هەنگاوێکی بەسوود
خوێنەرە بەڕێزەکان!
تێکۆشەرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان!

ئەم کتێبە، یان نامیلکەیەی بەر دەستتان هەوڵێکی سەرەتایی، بەڵام بەسوودی هاوڕێی تێکۆشەرمان کاک عومەر باڵەکی‌یە بۆ ئاشناکردنی خوێنەری خۆی دەگەڵ گیانی قانوون‌دۆستی‌و باوەڕ بە دەسەڵاتی قانوون لەنێو حیزبی دێموکڕاتی کوردستان‌دا. نووسەر لەم نامیلکەیەدا بە هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی ڕۆژنامەی «کوردستان»ی سەردەمی کۆماری کوردستان زۆر بڕیاری ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکڕات و سەرۆکایەتیی کۆمار و بەگشتی دامودەزگا سەلاحیەتدارەکانی ئەو سەردەمەی دەسەڵاتداریی کورد لە خۆرهەڵاتی کوردستانمان وەبیر دێنێتەوە، کە هەموویان لەو بڕگە زەمانی‌یەدا حوکمی قانوونیان هەبووە.

جگە لەوانەش، نووسەر کە خاوەنی بڕوانامەی لیسانس لە قانوون‌دایە بە حوکمی ئۆگریی خۆی بە قانوون‌و قانوون‌پەروەری زۆرجاری دیکە بڕیارو

پەسەندکراوەکانی حیزب و کۆماری لە بوارە جۆراوجۆرەکانی ژیانی سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئابووری، پەروەردەیی و تەنانەت تەشکیلاتیدا، هەر بە پشکنینی ژمارەکانی «کوردستان» وەبیر هاوڕێکانی هێناوەتەوەو بەڕاستی لەوبارەیەوە جێگەی سوپاسە.

کاک عومەر بۆ نیشاندانی ئەو ڕاستییە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە قۆناغەکانی دوای کۆماریشدا هەر قانوونپەروەر و قانوونپارێز بووە، چاوێکی بەسەر بڕیارو پەسندکراوەکانی حیزب لە دەورانی دوای سەرکەوتنی ڕاپەڕینی گەلانی ئێرانیشدا گێڕاوە و بەشێک لەوانیشی کە هەرچەند لە دەزگایەکی قانووندانەرەوە دەرنەچوون، بەڵام ناوی قانوونیان لێنراوە و حوکمی قانوونیان هەبووە هێناوەتەوە. لەوانە قانوونی سزادانی گشتی و گەلاڵەی شووراکان.

بە باوەڕی من هەموو ئەوکارانەی کاک عومەر ئۆگریی ناوبراو بە قانوون و بەو دەرسەی لە زانکۆ خوێندوویەتی نیشان دەدەن و ئەم کارەشی هەنگاوێکی بەسوودە و لەو بارەیەوە بەشبەحاڵی خۆم دەستخۆشیی لێدەکەم و هەوڵەکەی بە بایەخەوە هەڵدەسەنگێنم. بەڵام هیوادارم لێم قەڵس نەبێ ئەگەر بڵێم ئەوە بەس نیەو کار بەوەندە تەواو نابێ. هەروەک بۆخۆی لەم نووسینەدا هێناویەتی، لە ساڵانی دوای دەستپێکردنەوەی خەباتی ئاشکرای حیزبی دێموکراتەوە زۆرجار تەنانەت پاش نەمانی ناوچە ڕزگارکراوەکانیش خەڵکی کوردستان بۆ چاری گیروگرفت و ناکۆکییەکانیان هاتوونە لای دەزگاکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و بەینی خۆمان بێ ئێستاش هەر دێن.

جا بۆ ئەوەی لەو جۆرە حاڵەتانەدا هەر بەرپرسەی بە سەلیقەی خۆی حوکم نەکاو بڕیار نەدا، هەق وایە کاک عومەر و هەموو ئەوانەی وەک ئەو قانوونیان تەواو کردوە، پێکەوە یان بە هەوڵی تاکەکەسی جۆرە قانوون یان ڕێنوێنی‌یەکی قانوونی دابنێن کە دوای پەسندکرانی لەلایەن ڕێبەریی حیزبی دێموکڕاتەوە، لە بوارە جۆراوجۆرەکانی ژیان‌دا کاری پێ‌بکرێ و ببێتە مەرجەعێک بۆ هەموو ئەو دامودەزگا حیزبی‌یانەی خەڵک ڕوویان تێ‌دەکەن.

ئـەوە هەر قسـەیەک بوو بـۆ دڵی خۆم کـردم. ئەگینا هەقـی ڕێنوێنی و ڕیش‌سـپیگەری بەخۆم نادەم و کاک عومەر و هاوپیشەکانی بۆخۆیان باشتر دەزانن دەبێ چبکەن.

باشووری کوردستان- کۆیە
عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە
١٣٩٤/ ١٠/٠٣
(٢٠١٥/١٢/٢٤)

پێشەکی !

قانوون کۆمەڵێک دەبێ و نابێ یە «باید و نباید» کە شێوەی رەفتاری مرۆڤ لە ژیانی کۆمەلایەتی‌دا دیاری دەکا. ئەوەی نەزم و تەرتیب لە کۆمەڵگادا پێک دێنێ و دەبێتە هۆی ئەمنیەت و ئاسایشی خەڵک، قانوونە.

بوونی قانوون بۆ کۆمەڵگا پێویستە بەو مانایە کە تاکەکانی کۆمەڵگا دەبێ سنووری ئازادیی کرداروو رەفتاری خۆیان لە کۆمەلگا دا بزانن هەتا هەموو کەس بتوانێ بە شێوەی دلخواز و شایستە لە ژیانی خۆی لە بواری «مادی و معنوی»دا بەهرەمەند بێ. ئەگەر ئەو سنوورانە کە قانوون دیاریی کردون تێک بڕووخێن، بەو مانایە قانوون حاکم نەبێ کۆمەڵگا ناتوانێ بە ئامانجەکانی خۆی بگا ، هەر بۆیە قانوون بە یەکێک لە کۆڵەکە گرینگەکانی ژیانی هەر کۆمەلگایەک دادەنرێ.

کوردستانیش وەک هەموو کۆمەلگایەکی مروڤایەتی لە پێویستیی بە بوونی قانوون بە دەر نەبووە و نیە و نابێ، بۆیە گەلی کورد هەر کاتێک هەلی

بۆ ڕەخسـابێ هەوڵی داوە قانوون بە مانای راسـتەقینەی وشە لە کۆمەڵگای خۆی دا پیادە بکا و خۆی لە دەست بێ‌سەرەبەرەیی لەلایەک و ئەو زوڵموزۆر کە دەسەڵاتدارانی زاڵ بە سەر کوردستان دا بە ناوی قانوون بەڕێوەیان بردوە لەلایەکـی دیکە، ڕزگار بکا. چونکە بە پێی مانای قانوون کە لە سـەرەوە زۆر بە زمانێکی سـادە و ساکار باسـمان کرد، دەبێ نەزم وتەرتیب لە کۆمەڵگا دا دروسـت بێ و بەم‌جۆرە تاک تاکـی کۆمەڵ لە ژیانکی دڵخواز و شایسـتە و ئەمنیەت بەهرەمەند بن. قانوونی فەرمانڕەوایانی زاڵ بەسەر کوردستان دا پتر لـەوەی لەخزمەتی بەختەوەری و خۆش‌گوزەرانی بـۆ کۆمەڵگای کوردەواری بە گشـتی و تاکی کورد بە تایبەتی‌دا بێ لەخزمەتی چەسپاندنی دەسەڵاتی ستەمکارانەی ئەوان‌دا بووە.

حیزبی دیموکراتی کوردستان لەقۆناغی جیاوازدا بە دەرکی ئەو راستی‌یە لە دەرفەتی بە دەسـتەوە گرتنی بەریوبەریی بەشـێک لە خاک و کۆمەڵگای کوردستان‌دا هەوڵی داوە بۆ رێکخستنی نیاز و پێوەندییە کۆمەڵایەتی‌یەکانی کۆمەڵگای کوردسـتان بۆ هەر بابەتێک بڕیارو ڕاسپاردەی خۆی هەبێ کە لە سەردەم و جیگای خۆی دا وەک قانوون کاریان پێ کراوە.

حیزبی دیموکراتی کوردسـتان بە هەست کردن بە ئەرکی مێژوویی خۆی لە وەدەست‌هێنانی مافی زەوت‌کراوی گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان‌دا ، چەند مانگ دوای بەڕێوچوونی یەکەم کۆنگرەی خۆی، کۆماری کوردستانی دامەزرانـد و لـە کۆبوونەوەیکی ٢٠هەزار کەسـی‌دا (روژنامەی کوردسـتان ژمارە ٨) بە خەلکی کوردسـتان راگەیاندو پشـتیوانیی خەڵکی کوردستانی بـۆ دامەزراندنی کۆمار لەو کۆبونـەوە جەماوەری‌یە وەرگرت و بە دوای ئەوەدا هەیئەتی دەوڵەت رێک‌خرا و کەوتنە پڕ کردنەوەی بۆشایی دەسەڵاتی سیاسی و راگەیاندنی کۆمەلێک ڕێوشوێن بۆ رێکخستنی ژیانی رۆژانەی خەڵک ولەو کاتەوە هەتا ئیستا ئەم حیزبە هەر کاتێک هەل و دەرفەتی بۆ رەخسابێ بێجگە لـەوە کە لە بەرامبەر پەلاماری نەیار و دوژمنانی کورددا راوستاوە،هەوڵیشـی

داوە لە ڕێگای دانان و پاراستنی قانوونەوە نەزمی کۆمەڵگا ڕێک بخا.

خوێنەری خۆشەویست! ئەو نوسراوەیەی بەردەستتان بە مەبەستی ناساندنی زیاتری حیزبی دێموکراتە لە بواری پاراستنی قانوون و بەڕێوەبەریی وڵاتدا. بێ‌شک هەر کارێک لە سەرەتادا دەستی پێ‌دەکرێ بێ کەموکوڕی نابێ بە تایبەتی بۆ کەسێ وەک مەمانان کە زۆرترین کاتی تەمەنمان بە ڕاپەڕاندنی ئەرکی پیرۆزی پێشمەرگایەتی تێپەڕ کردوە. دەش‌زانین کە کاری لەوشێوەیە پێویستیی بە لێکۆڵینەوەی وردی زانستیو سەرچاوە و ئارشیوی دەوڵەمەند هەیە. بەڵام من وەک سەرەتایەک بۆ ئۆگرانی شارەزایی لە مێژووی حیزب کە بەشێکی گرینگی مێژووی ڕۆژهەلاتی کوردستانە ویستوومە پەنجەرەیەک بکەمەوە و هیواخوازم کەسانی شارەزا و بەتوانا ئەو ئەرکە گرینگە لە سەردەمی ئیستادا وە ئەستۆ بگرن و هەوڵ بدەن ئەم بابەتە دەولەمەند بکەن. لێرە پێویستە ئیشارە بەو ڕاستی‌یە بکەم کە من زیاتر ویستوومە لایەنە باشەکانی کاری حیزبی دیموکرات لە بواری پاراستنی قانوونەوە زەق بکەمەوەو کەمتر هەوڵم داوە ماددەو بڕگە قانوونی‌یەکان لە قۆناغی جیاوازی ژیانی حیزبدا هەڵ‌سەنگێنم و ڕەخنەو کەموکوڕی‌یەکان دەست‌نیشان بکەم ،ئەوەیان بە شارەزایانی بواری داڕشتنی برگە قانوونی‌یەکان دەسپێرم کە بە پێی زەمان ومەکان هەلّی‌سەنگێنن و نەزەری خۆیانیانی لەسەر دەرببرن.

بەپێویستی دەزانم سپاسی ماموستا عبدواڵلاحەسن زادە بکەم لەگەل ئەوەدا کاری زۆر بوو کاتی بۆ خویندەنەوەی ئەو کتیبە تەرخان کردوبەڕێنوینی کانی یارمەتی دا زیاتر بەکەم وکورتیەکان دابێمەوە ولەهەمان کات دا بە نووسینی ئەو پێشەکییە جوانە هەم کتیبەکەی دەولەمەندکردوهەم ئەرکی زیاتری خستۆتە سەر شانی من وهاورییانم بۆ درێژەدانی ئەو ئەرکە پیرۆزە.

لێرەدا جێی خۆیەتی سپاسی هاوڕێیانی بەشی چاپەمەنیی حیزب بکەم کە هاوکارم بوون بۆ تایپ کردنی بەشی بەرچاوی دوکۆمێنیتەکان وهەروەها سپاسی کادری لەمێژینەی حیزب قاسمی سوڵتانی بکەم بۆ هاوکاری کردنی

لــە دیتنەوەی گەڵاڵــەی شــووراکان وگەڵاڵەی زەوەی وزارو دەستخۆشــی لەهــاوری وهاوکارم کاک عەلــی بوداغی بکەم بۆ پێداچوونــەوەی ئەم دەقە لەبواری رێنووس و رێزمانەوە.

لە کۆتایی دا هیوادارم توانیبێتم لەو ئەرکە گەورەیەی بزاڤی ئازادیخوازانەی کورددا بەردێک لە ســەر بەردێک دابنێم و داواکاریشم لە کەم وکورتی‌یەکانم ببوورن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانو
پرسی قانوون

دەسپێک:

یەکێک لە پرسە گرینگەکانی ژیانی مرۆڤایەتی ڕێکخستنی پێوەندی‌یەکان لە نێوان تاکەکانی کۆمەڵگا لە لایەکو لە نێوان کۆمەڵگایەک لە گەڵ کۆمەڵگایەکی دیکە لە لایەکی دیکەوەیە، ڕێکخستنی ئەوپێوەندی‌یانەش پێویستیی بە کۆمەڵێک قاعیدەو قانوونو پێبەندیی تایبەت هەیە.

پێ بەپێی بەرەوپێشچوونی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی قانوون گەشەی کردووەو دیارە مرۆڤ دوای پێوانی ڕێگایەکی پڕهەورازونشێو گەیشتۆتە ئەو ڕادەیە لە پێشکەوتن کە بشێویو بێ سەروبەرەیی وەلا بنێو، گوێڕایەڵی قانوون بێ. ئەو دەسکەوت و ئەزموونە هەروا ئاسانو بەخۆڕایی وەدەست نەهاتوە. ئەگەر لە دالانی تەنگو تاریکی میژوو بڕوانینو رۆچنەیەک بدۆزینەوە بۆ ڕوانین لە ڕابردوو، ئەوی دەی‌بینین زیندان، ئەزیەت و ئازار، کوشتار، تالانو بڕۆ و هەموو ئەو کوێرەوەری‌یانەیە کە مرۆڤ بۆ گەیشتن بە کەسایەتیو پلەو

پایەی کۆمەڵایەتی، بەختــەوەری و ئازادیی خۆی پێیان دا تێپەڕیوە. مرۆڤ هەموو ئەو ئەزیەت و ئازار و قوربانیدان و ئاوارەیی و دەربەدەرییانەی لەپێناوی دامەزراندنــی حکوومەتــی قانوون و نەهێشــتنی زوڵــم و زۆر و دابین کردنی دادپەروەری و یەکسانی دا قبووڵ کردوە.

ئــەو کۆمەڵــە بنەمایە کە تەوافوقی کۆمەڵگای لەســەر بێ لە ســەردەمی ئەمــڕۆدا بە قانوون دەناسرێ و ڕادەی پێشــکەوتوویی هــەر کۆمەڵگایەک لە بواری شارستانەتییەوە پێش هەموو شتێک بە ڕادەی پابەندبوونی تاکەکان بەو قانوونانە دیاری دەکرێ. لە یەک قســەدا بەختەوەریی هەر کۆمەلگایەک بەســتراوەتەوە بــە نیزامی قانوونیــی ئەو کۆمەڵگایــە. واتە ئــەوە کە نیزامی قانوونیی وڵاتێک چەندە بواری ڕەخســاندوە بۆئەوەی کەسایەتیی مرۆڤەکان بە قانوون پارێزراو بێ و لەبەرامبەردا تاکی ئەو کۆمەڵگایە چەندە ئامادەیە لە چوارچێوی قانوون دا هەڵس و کەوتی خۆی ڕێک بخا. ئەوە روونە کە هەر ئەندازە ڕادەی پابەندبوونــی تاکەکانی کۆمەڵگا بە قانــوون ڕوو لە زیاد بوون بێ، بەو ڕادەیەش ئەو کۆمەڵگایە بەرەو ئارامی و ئەمنیەت و سەقامگیری هەنگاو دەنێ و زۆریش سروشتییە کە لە کۆمەڵگایەکی ئارام و سەقامگیردا هەنگاونان بەرەو پێشکەوتن و گەشەکردنی ئابووری و سیاسی خێراتر دەبێ.

کۆمەڵــگای کوردەوارییش لەو قانوونە بەدەر نیە، بــەڵام باش دەزانین کە کورد هەتا ئێستاش ئەو دەرەتانەی بۆ نەڕەخساوە کە خۆی حوکمی خۆی بکا. بەخۆشییەوە ئێستا هەرێمی کوردستان -عێراق ئەو قۆناغەی هەتا ڕادەیەک بڕیوە، بەڵام لەماوەی نزیک بە ســەد ســالی رابردوودا هەرکاتێک دەرفەتێک ڕەخســابێ، یەکەم شت کە بیری لێ کرابێتەوە ڕێکخستنی کۆمەڵگا بووە کە دیارە ئەوبابەتە زۆرتر لە لایەن حیزبەکانەوە ڕەچاو کراوە و بڕیاری لەسەر دراوە، چونکە حیزبەکان ڕێبەریی جووڵانەوەکانیان کردوە و ئەو ڕێبەری کردنەش تەنیا لە بەرەکانی شــەڕ لە گەڵ دوژمن دا کــورت نەبۆتەوە، بەڵکوو لایەنی دیکەی

وەک دروســت کردنی فەرهەنگی پێشکەوتوو و ســەردەمی‌یانەو ڕێکخستنی کۆمەڵگا لە بواری جۆراوجۆردا لە دەستووری کاریان‌دا بووە و ئەوانەیان وەک ئەرک بۆ خۆیان دەست‌نیشان کردوە.

حیزبــی دێموکراتــی کوردســتان لە مــاوەی ٧ دەیە تێکۆشــانی خۆی‌دا ڕێگایەکی پڕ لە هەورازو نشــیوی لە مەیدانی خەبات‌دا تێپەڕ بریوە و گەلێک شانازیی لە مێژووی کورددا بۆ خۆی تۆمار کردوون. لە چەند قۆناغی جیاوازی مێژوویی‌دا بەڕێوەبەریی بەشــێک لە وڵاتی کەوتۆتە ســەر شان (سەردەمی کۆمــاری کوردســتان، دوای ڕووخانی نیزامی پاشــایەتی‌و هاتنە ســەرکاری کۆماری ئیسلامی)و لە هەرکام لەو قۆناغانەدا ئەم حیزبە کۆمەڵێک ڕێوشوێن بۆ ڕێکخستنی کۆمەڵگا داڕشتوە و کۆمەڵگای کوردستانی پێ ئیدارە کردوون.

کۆماری کوردستان و
ئیدارەی وڵات

کۆماری کوردستان لە بواری جیاجیادا توێژینەوەو لێکۆڵینەوەی زۆری لەسەر کراوەو بە سەدان وتارو بابەتی لەسەری نوسراون، بەڵام ئەوەی تا ئێستا ئاوڕی لێ نەدراوەتەوە یان بە کەمی باسی کراوە شێوەی بەڕێوەبەریی وڵات لە کۆماری کوردستان‌دا بەهۆی قانوونەوەیە، بەواتایەکی دیکە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەردەمی کۆماری کوردستان‌دا چۆنی توانیوە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆی بەڕێوە بەرێ و بەتایبەتی دەزگای دادوەری چۆن توانیویەتی کێشەو گیروگرفتی خەڵک چارەسەر بکا.

لە حاڵێک‌دا کۆماری کوردستان هەل‌و دەرفەتی ئەوەندی لە بەردەست‌دا نەبووە کە بتوانێ بە هەڵبژاردنێکی گشتی لە نێو خەڵک‌دا ناوەندێکی قانوون‌دانان پێک بێنێ‌و لە ڕێگای ئەو ناوەندە وە کە پارلمانە، لە بواری جیاوازدا کۆمەڵە قانوونێک بۆ ئیدارە و پێشخستنی کۆمەڵگا پەسەند بکا و لە ڕێگای دەزگای ئیجرایی‌یەوە لە نێو کۆمەڵگادا بەڕێوەیان بەرێ، لە کتێبی «کورد لە سەدی نۆزدە وبیست‌دا» نووسینی کریس کۆچێرادا هاتووە: پێشەواقازی مەحمەد گرینگیی ئەو بریار و پەسندکراوانەی بۆریکخستنی کۆمەلگا لە لایەن کۆماری کوردستانەوە دەرچوون لە وتوویژ لەگەڵ فرانس پریس‌دا لە سێ خاڵ‌دا دەستەبندی دەکا.

١-ئەگـــەر دەوڵەتی ناوەندی بیەوێ قانوونی بەڕاستی دیموکراتی لەهەموو وڵاتدا جێبەجی بکا ودان بەو قانوونانەی کوردستاندا بنێ ،واتە خوێندن بە زمانی کوردی و ئۆتونومیی دامودەزگای بەڕێوەبردن و ســوپای ناوچە بە رسـمی بناســێ، کوردەکان رازی دەبن،ئێمە بەو چارەسەرە شاد دەبین و ئامادەین سەرلەنوێ پێوەندیی خۆمان دەگەڵ تاران ئاسایی بکەینەوە.

٢-دەولەتی ناوەندی جارێ ناتوانێ ئەم قانوونانە جێبەجێ بکا .

٣-ئیمــە دەمانەوێ هەتا زووە هەڵبژاردنــی ئەنجومەن بەڕێوە بچێ ،بــەو مەرجە کە بەئازادی و بەدەرلە گوشــاری ســوپای ئێران ئەنجام بدرێ.

د.قاسملوو لە کتێبی «چل ساڵ خەبات لەپێناوی ئازادی»دا بەم شێوەیە باس لە دابینکردنی ئەمنیەت لە کۆماری کوردســتاندا دەکا: «دابینکردنی ئەمنیەت و ئاسایشی خەڵک سەرکەوتنێکی بەرچاوی کۆماری کوردستان بوو، لە کاتێکدا هەزاران کەس چەکدار بوون، لە ماوەی یازدە مانگدا تەنیا یەک کەس کوژرا. دزی هەر نەمابوو، بەرتیل خواردن کە لە زەمانی شادا دیاردەیەکی زۆر بڵاو بوو، لە کۆماری کوردســتاندا بە تاوانیکی گــەورە دەزانرا». هەروەها حامیــد گەوهەری لە کتێبی «کۆماری کوردســتان»دا بەم شــێوەیە باســی قانوون پاراســتن لە *کۆماری کوردســتاندا دەکا:* «لە کۆماری کوردستاندا، وەک هەموو دەوڵەتانی ســەربەخۆ و کۆماری ئازەربایجان یاسا پەیرەو دەکرا، بــەڵام بەپێچەوانەی دەوڵەتان و کۆماری ئازەربایجانەوە، کۆماری کوردســتان دەزگای یاســادانەری نەبوو، واتە پارلمانی نەبوو، هەروەکی پێشــتر بینیمان حیزبی دیموکراتی کوردســتان خۆی حکوومەتی راگەیاندو مەلا حوســێنی مەجدیی کرد بە بەڕێوەبەری دەزگای دادوەریی کۆماری کوردستان».

جەعفەر عەلی لە کتێبی «ناسیونالیزم وناسیونالیزمی کوردی»دا دەڵێ: «پاش راگەیاندنی کۆماری کوردستان، قازی محەممەد وەک سەرکۆمار دیاری کراو، لە١١ی فێوریەی ١٩٤٦ یش‌دا بڕیاری پێکهێنانی دامودەزگای حکوومەت درا، کابینەیەکی وەزیران کە بە هەیئەت‌رەئیسەی میللی دەناسرا، بە سەرۆکایەتیی حاجی بابەشێخ پێک‌هێنرا. ئەو هەیئەت‌رئیسە میللی‌یە دوای سەرکۆمار بە بەرزترین دەزگاو دەسەڵات دادەنرا. حکوومەتی کوردستان وەک دەسەڵاتێکی دیفاکتۆ بە مەبەستی پڕکردنەوەی ئەو بۆشایی‌یە لە کاروباری ئیداری ناوچەکەدا دروست ببوو دامەزرێندرا، لەجیاتی بەکارهێنانی زاراوەکانی وەزیرو وەزارت بەگشتی دەربرینەکانی «ئیدارە» و «سەرۆکی ئیدارە» بەکار دەهێنرا، بۆئەوەی هیچ ناکۆکی‌یەکیش لەگەڵ دەستووری ئیرانی‌دا دروست نەبێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان خۆی بەرپرسی قانوون‌دانان بوو، نەک کۆماری کوردستان».دوکتۆر مارف عومەر گوڵ لە کتێبی «کێشەی کەسایەتیی یاسایی نیونەتەوەیی گەلی کورد»دا دەڵێ: قازی محەممەد کرا بە سەرکۆمار و رێبەرانی دیکەی حیزبی دیموکراتی کوردستان ،وەکوو سەرۆکایەتیی حکوومەت ئیش وکاریان بە سەر دا دابەش کرا. ئەگەر چی پارلمان پێک‌نەهینرابوو، بەلام بڕیارەکان بەناوی سەرۆکی کۆمارەوە دەردەچوون. هەر وەها»نجفقلی پسیان» لە کتێبی «لە مەهابادی خوێناوی‌یەو هەتا لێوارەکانی ئاراس»دا لەبارەی دەسەڵاتداریی پێشەوا و بەڕێوەبەریی وڵاتەوە ئاوا دەنووسی: «قازی محەممەد لە دەورەی دەسەڵاتداریی خۆی لە مەهابادا رێکاری تایبەتیی گرتە بەر بەوشێوەیە ئیزنی نەدا لە شاردا تاڵان و بڕۆ و کوشتن روو بدا.ئەوشێوە کارکردن و بەرێوەبەری‌یە وای کرد کە ئەمنیەت هەبێ. لە ماوەی دووساڵ دەسەلاتداریی قازی محەممەددا تەنیا یەک کەس کوژرا و دابین‌کردنی ئەو ئەمنییەتە وای کردبووکە خەڵک هۆگری‌یەکی تایبەتی‌یان بە قازی محەممەد هەبێ.

«ئەحمەدقــازی لە کتێبــی «خلاصه تاریخ کردســتان»دا دەڵــێ: «کۆماری کوردستان شاد و سەرزیندوو بوو،ولەوێدا بە پێچەوانەی ئازەربایجان کرداری پۆلیســی بە شــێوەی توندوتیــژ نەبوو. خەلــک لەوپەڕی ئــازادی‌دا دەژیان ،گوێیان لە رادیۆکانی خاریجی دەگرت. توندوتیژی و قەتڵ و تیرۆری سیاسی نەبوو. «د. یاســین سەردەشتی» لەوبارەیەوە لە لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی لە جوولانــەوەی رزگاری‌خوازی نەتەوەیی گەلی کورد لە کتێبی «کوردســتانی ئێــران»دا ئاوا باس لە هەلومەرجی ئەوکات دەکا: « بۆ پرکردنەوەی بۆشــایی ئیــداری و راپەڕاندن و بەڕێوەبردنی کاروباری هەرێمەکە کومیتەی ناوەندیی ،ح.د.ک،چەنــد کۆبوونەوەیکــی ســاز دا و لە ئاکامدا بریــاری پێک‌هینانی حکوومەتێکی دا لەژێر ناونیشــانی «هیئت رئیسەی مللی» بەسەرۆکایەتیی حاجی باباشێخ.» د. یاسین لەدرێژەدا دەنووسێ: «دوور لە ژاندارم و ئەرتەشی شاهنشاهی لەژێر سایەی حکوومەتی کوردستان‌دا هاووڵاتی‌یان بەیەک چاو سەیر دەکران و شتیک نەبوو بە ناوی هاووڵاتی پلەیەک و پلەدوو،کەمینەکان تێکــڕای ئەومافانەیان هەبوو کە کورد هەیبوو و لەســەر جیاوازیی بۆچوون و دیدی سیاســی کەس نەدەگیرا و تینوتاویان بۆکــەس نەدەهێنا.زیندانێکی نهینی یا خود ئاشــکرا بەناوی زیندانی سیاسی نەبوو. ئەوە لەکاتیکدا نەک تەنیا لەوناوچانەی ژێر دەسەڵاتی حکوومەتی ئێران بەلکوو لە ناوچەکانی ژێر دەســەڵاتی حکوومەتی ئازربایجان گرتن وکوشتن لەسەر جیاوازیی بیروڕای سیاسی زۆرئاسایی بوو.»

کۆماری کوردســتان بێجگە لــە بەرێوەبردنی ناوچەکانی ژێر دەســەڵاتی خــۆی وەک دەولەتێــک هەوڵی داوە پێوەندیــی دۆســتانە وهاوتەرازلەگەل دەراوســێکانی خۆی پێک بێنی ولەریگای قانوونەوەوبەســتنی پەیماننامەی هاوکاری کێشــەکان چارەســەر بکا.ئەوەی خوارەوە دەقــی ئەوپەیماننامەیە کەلەرۆژنامەی کوردســتان ژمارە ٤٥ لەرۆژی ١٨ ی بانەمەری١٣٢٥ لەلاپەرە ٣داچــاپ وبلاو بۆتەوە وەک خۆی دەنوســینەوە. رۆژی ســێ شــەممە ٣ی

بانەمەری١٣٢٥بەئامادە بوونی سەرانی هەر دووحکومەت(کۆماری کوردستان-حکومەتی میللی ئازربایجان)لەعمارەتی میللی ئازربایجان لەشاری تەورێزئەوریکەوتننامەییە خوارەوە ئیمزاکرا. پیماننامەی نیوان کۆماری کوردستان وحکومەتی میللی ئازرەبایجان: «....بۆقایم ومحکم کردنی دۆستایەتی کە لەبینی آزربایجان ومیلتی کوردستان دا بووەبۆ پایەداری وصمیمت ودۆستایەتی زیاتر بوون لەبینی ئەودوومیللەتەدائەوقرارانەی خوارەوەیان قبول کردوهر دووکیان لەآینده دالەگەل ژیانی خۆیان تطبیقی دەکەن

١-لەوجێگایانەی پێویست بزانری هەردووک حکومەتی میللی نوێنەر دەگۆرنەو.

٢- لەئازربایجاندائەوجێگایانەی کەدانیشتوانی کوردبن کاری ئیداری دەولەتی بەکوردان دەبێ...وەهەروهالەکوردستانیش لەوجیگایانەی کەبەشی زۆری دانیشتوان ئازربایجانی بن لە تەرەف مامورانی حکومتی میللی آزربایجان ایدارە دەکری.

٣-بوحەل بوونی موضوعی اقتصادی لەبینی هەردوک میلەتان کومیسیونیکی تیکەلاودادەمزری وەقەراری ئەوکومیسیونەی بەکۆششی سەرانی ئەودووحکومەتی اجرادەکری.

٤-لەکاتی پی ویست دالەبینی حکومەتی میلی آزربایجان وکوردستان هاوکاری پێشمەرگەیی دەکری ودەبی ئەوی لازم بی بۆکۆمەکی یەکتری ئەنجام بدرێ .

٥-هەرکاتیک پێویست بێ لەگەل حکومەتی تاران گوفتاری بکری دەبێ بەموافق نظری حکومت میلی آزربایجان وکوردستان بێ .

٦-حکومتی میلی آزربایجان بۆئەوکوردانەی کە لە خاکی آزربایجاندا دەژین تائەوئەندازەی کە بتوانی بۆ پێشکەوتنی زمان وتەرەقی پیدانی فرهنگی وان هەول دەدا، هەر وەها حکومەتی میلی

کوردیش بۆ ئەو آزربایجانیانەی کەلەخاکی کوردستان دا دەژین بۆ پێشکەوتنی زمان وتەرەقی پێدانی فرهنگی میلی وان ئەو ئەندازەی بتوانی هەول بدا.

٧-هر کەس بۆ تیکدانی دۆستایەتی تاریخی نەتەوەی آزربایجان وکورد ولەبین بردنی برایەتی وەدیموکراتی میلی یا لەکەدار کردنی یەکەتی وان هەول بداهەر دوولابەیەک دەست ئەومرتکیبانە بەجزای خۆیان دەگەیین.»

ئەو نموونانەی سەرەوە دەرخەری ئەو ڕاستی‌یەن کە بەڕێوەبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە هەر لەوکاتەدا بەڕێوەبەرانی کۆماری کوردستانیشن، دەستیان لە سەر دەست دانەناوەو بۆ چرکەیەکیش نەیانهێشتوە کات بە فیڕۆ بچێ؛ بەومانایە کە لە هەموو بوارەکانی ژیان‌دا بە پێی گرنگیی بابەتەکە بریاریان دەرکردووەو بە ڕای گشتیی کۆمەڵگایان ڕاگەیاندوە. دوای ڕاگەیاندنی بابەتەکە، دامودەزگای پێوەندیدار لە حکوومەتی کۆماری کوردستان‌دا هەوڵیان داوە بریارەکە جێبەجێ بکەن، واتە کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو پێوەندی‌یەدا وەک پارلمان کاری کردووەو هەیئەتی وەزیران وەک دەزگای ئیجرایی، قانوونەکان‌و پرۆژەو گەڵاڵەکانی جێبەجێ کردوون.

بۆ سەلماندنی ئەو قسەیە دەتوانین ڕۆژنامەی «کوردستان» کە لە سەردەمی کۆماری کوردستان‌دا چاپ‌و بڵاو بۆتەوە وەک نموونە بە بەڵگە بێنینەوە، چونکە لە هیچ لاپەڕەیەکی ڕۆژنامەی کوردستان‌دا نابینرێ ئەو بابەتانەی پێوەندی‌یان بە هەموو کۆمەڵگاوە هەیە بێجگە لە ئیمزای کۆمیتەی ناوەندی، ئیمزای دیکەیان لەسەر بێ؛ تەنیا ئەوبابەتانە نەبێ کە تایبەتن‌و ڕەهەندێکی ژیانی کۆمەڵگا لە خۆ دەگرن کە لە ڕێگای سەرۆکانی ئیدارەکان یان وەزیرەکانەوە دەرچوون.

لە زۆربەی سەرچاوەکانی بەردەستدا ناوی ئەندامانی کابینەی کۆماری کوردستان بە شێوەی خوارەوە نووسراوە، بەڵام دەبێ سەرنج بدەینە ئەو خاڵە کە هەیئەتی دەوڵەتی کوردستان هەروەکی لەپێشدا باس کرا بەناوی هەئیەترەئیسەی میللی و وەزیرەکانیش بەناوی سەرۆکی دەزگاو ئیدارەکان کاریان دەکرد.

پێشەوا قازی مەحمەد	سەرکۆماری کوردستان
حاجی بابەشێخی سیادەت	رەئیسی هەیئەتی میللیی کوردستان
محەممەد حوسینی سەیفی قازی	وەزیری جەنگ
مەحمەد ئەمینی موعینی	وەزیری نێوخۆ
ئەحمەدی ئیلاهی	وەزیری ئابووری
کەریمی ئەحمەدەین	وەزیری پۆست وتێلیگراف
خەلیلی خوسرەوی	وەزیری کار
حاجی مستەفای داودی	وەزیری بازرگانی
مەحموودی وەلی‌زادە	وەزیری کشتوکاڵ
سەدیقی حەیدەری	وەزیری راگەیاندن
سمایل‌ئاغای ئیلخانی‌زادە	وەزیری رێگاوبان
سەید مەحمەدی ئەیبووبیان	وەزیری لەش‌ساغی
مەلا حوسینی مەجدی	وەزیری داد
منافی کەریمی	وەزیری فەرهەنگ
عەبدوڕڕەحمانی ئێلخانی‌زادە	وەزیری موشاویر

بێجگە لەو کەسانەی سەرەوە کە لە کابینەی دەوڵەتی کۆماری کوردستان‌دا وەک وەزیر کاریان کردوە لانی کەم دوو ئیدارەی دیکەش هەبوون کە کاری پێوەندیدار بە ئەرکی سەرشانی خۆیان راپەڕاندوە:

ئیدارەی دارایی کوردستان بە سەرۆکایەتیی ئەحمەدی عیلمی
ئیدارەی گشتیی ئەوقاف بە سەرۆکایەتیی مەلا محەممەدی لاهیجانی

ئەوانــەی خوارەوەش کاروباری شــاری مەهابــاد وەک پێتەختی کۆماری کوردستانیان رادەپەڕاند:

شارەداریی مەهاباد بە سەرۆکایەت ی غەنیی خوسرەوی
شارەبانیی مەهاباد بە سەرۆکایەتیی سەید پیرەی خزری
ئیدارەی باربەری و گەیاندن بە سەرۆکایەتیی وەهابی قازی

پێناسەیەکی کورت:

بڕیارەکانــی ســەردەمی کۆماری کوردســتان زۆربــەی بوارەکانی ژیانیان گرتۆتــەوەو بە واتایەکی دیکە تایبەتمەندیــی قانوون لە خۆ دەگرن چونکە لە ســەرچاوەکانی قانوون کەڵکیــان وەرگرتووەو لە هەر بوارێــکدا بە زمانی ئەو بوارەو لە بەرژەوەندیی کۆمەڵگا قەرارو بڕیاریان داوە.

بە پێــی دەقی قانوونەکان لە زۆربەی نزیک بــە تەواوی قانوونەکانی وڵاتانی جۆراوجۆردا ئەو خاڵانەی خوارەوە دەبن بە سەرچاوە:

١- پارلمان وەک ناوەندی قانوون دانان
٢- قانوونی بنەڕەتیی ئەو وڵاتە
٣- داب و نەریت (عورف)
٤-ئایین
٥- ئەو حوکمانەی پێشــتر لە لایەن دەزگای دادوەرییەوە لە سەر مەسەلەیەک دەرچووبن.

قانــوون کاتێک دەکەوێتە خانــەی جێبەجێکردنەوە کە ئەو چەند خاڵەی

خوارەوەی لەخۆ گرتبن، واتە دەقێکی قانوونی دەبێ ئەو تایبەتمەندی‌یانەی تێدا بن.

١- ڕوون و شەففاف بێ.

٢- لە لایەن دەسەڵاتی گشتیی پێوەندیدارەوە دانرابێ.

٣- لە تەواوی هەرێمی ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتدا بەڕێوە ببرێ.

٤- خێرایی هەبێ لە دانان و پەسەندکردنی و هەرلەوحاڵەدا کارئاسانیی بۆ هەموارکردن تێدا هەبێ.

٥- کاریگەریی گرینگی لە سەرگەشەکردنی کۆمەڵگا هەبێ.

-بێجگە لە وانە دەسەڵاتی سیاسی و حوکمڕانیی وڵات کە مافی پێ‌دەدرێ قانوون لەسەر کۆمەڵگادا جێبەجێ بکا، پێویستە قانووندانەرەکە گرینگی بەو سێ خاڵەی خوارەوە بدا.

١- دەست‌نیشان‌کردنی ئەو کردارو گوتارانەی سزایان پێویستە واتە بە ڕوونی دەست‌نیشان بکرێ کە کام کردار یا گوتار تاوانە.

٢- دیتنەوەی ئەو کەسانە کە تاوانەکە دەکەن و شێواوی لە کۆمەلگادا دروست دەکەن، سزادانی ئەمانەش دەبێ بە پێی کۆمەڵێک مەرج و ڕێکاری قانوونی بەڕێوە بچێ.

٣- دیاریکردنی سزاکان لە بەرامبەر تاوانەکان‌دا.

ئێستا بەو پێشەکی‌یە کورتە و دەست‌نیشان‌کردنی خاڵ و تایبەتمەندی‌یەکانی قانوون چەند نموونەیەک لەو بڕیارانە کە لە سەردەمی کۆماری کوردستان‌دا دەرچوون لێرەدا باس دەکەین و شی‌یان دەکەینەوەو لە کۆتایی‌دا هەموو یان زۆربەی زۆری ئەو بابەتانە کە ڕۆژانە وەک قانوون کۆمەڵگای سەردەمی کۆماری کوردستانیان پێ بەڕێوە چووە و لە ڕۆژنامەی «کوردستان»ی سەردەمی کۆماری کوردستان‌دا بڵاو بوونەتەوە وەک خۆیان دووبارە دەنووسینەوە.

- گرنگی‌دان به‌ زمانی کوردی

زمانی هیچ نه‌ته‌وه‌یه‌ک بێ بوونی ده‌سه‌ڵاتی سیاسی ناتوانێ وه‌ک پێویست له‌ بواره‌کانی» قانوون، سیاسه‌ت، ئابووری، دیپلوماسی«دا گه‌شه‌ بکا.

هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک ده‌سه‌ڵاتی سیاسیی هه‌بوو، واته‌ خۆی چاره‌نووسی خۆی دیاری کرد زمانه‌که‌شی گه‌شه‌ ده‌کا. به‌و مانایه‌ ده‌سه‌ڵاتی سیاسی هه‌موو قه‌رارو بڕیارو قانوونه‌کانی به‌و زمانه‌ ده‌رده‌کاو هه‌وڵ ده‌دا گه‌شه‌پێدانی زمانه‌که‌ درێژه‌ پێ بدا.

نه‌وشیروان مسته‌فا له‌ کتێبی «کورد له‌ گه‌مه‌ی سۆڤیه‌ت‌دا» به‌و شێوه‌یه‌ باسی گرینگی‌دانی کۆماری کوردستان به‌ زمانی کوردی ده‌کا: «حکوومه‌تی کوردستان له‌ کاروباری ڕۆژانه‌ی خۆیدا وازی له‌ زمانی فارسی هێناو هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ هه‌نگاوی ئازایانه‌ی هاویشت بۆ دانانی بناغه‌ی ئه‌و زمانه‌ پێویسته‌. کۆمیته‌ی مه‌رکه‌زی که‌ به‌کرده‌وه‌ ئه‌رکی دانانی قانوون‌و، هه‌یئه‌تی ره‌ئیسه‌ی میللی‌و، وه‌زاره‌ته‌کانیش یاخود وه‌کووخۆیان ناویان بردوون؛ئیداره‌کان که‌ ئه‌رکی به‌ڕێوه‌بردنی کاروباری رۆژانه‌و جێبه‌جێ کردنی بڕیاره‌کان ئه‌بینێ به‌کوردی کاره‌کانیان ئه‌نجام دا، له‌وه‌ش‌دا سه‌رکه‌وتوو بوون‌و به‌شێنه‌یی خه‌ریک بوو زمانی کوردی ده‌بوو به‌ زمانی ده‌وڵه‌ت‌و حوکمرانی.»

هه‌روه‌کی له‌سه‌ره‌وه‌ باس کرا ده‌سه‌ڵاتی کۆماری کوردستان هه‌ستی به‌ گرینگیی زمان کردوه‌، هه‌ر بۆیه‌ هه‌وڵی داوه‌ زمانی کوردی وه‌ک زمانی ره‌سمی له‌ داموده‌زگای به‌ڕێوه‌به‌ریی کۆماری کوردستان‌و به‌ تایبه‌تی له‌ قوتابخانه‌کان کاری پێ بکرێ‌و ده‌رسی پێ بخوێندرێ. ئه‌وه‌تا به‌مجۆره‌و له‌ بڕیارێک‌دا گرینگیی ئه‌و بابه‌ته‌ ده‌رده‌خا:

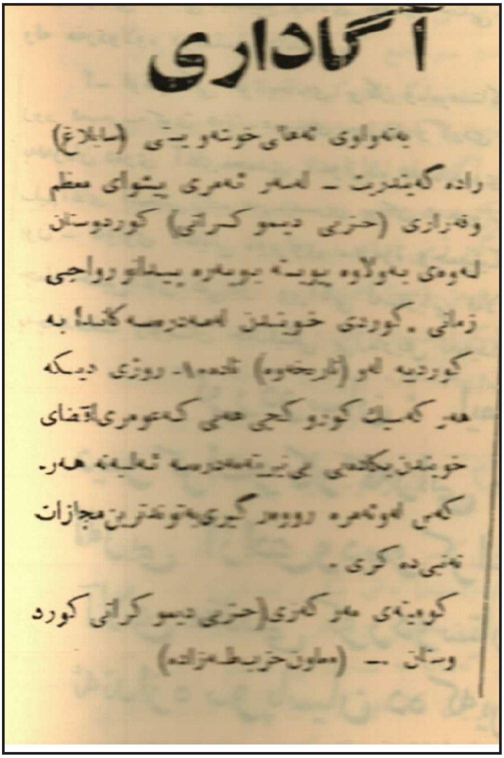
آگاداری

بەتەواوی ئەهالی خوشەویستی (سابلاغ)
رادە گەیندریت ـ لەسەر ئەمری پیشوای معظم
وقەراری (حزبی دیموکراتی) کوردوستان
لەوەی بەولاوە پیویستە بوپەرە پیدان و رواجی
زمانی . کوردی خویندن لەمەدرسەکاندا بە
کوردیە لەو (تاریخەوە) تا ١٠ روژی دیکە
هەر کەسیک کورو کچی هەبی کە عومری اقتضای
خویندن بکا دەبی بینیریتە مەدرسە ئەلبەتە هەر
کەس لەو ئەمرە رووەرگیری بەتوندترین مجازات
تەنبی دە کری .

کومیتەی مەرکەزی (حزبی دیموکراتی کورد
وستان ــ (معاون حزب طه زاده)

[ڕۆژنامەی كوردستان، ژمارەی ١، لاپەڕەی ٤، پێنجشەممە ١٣٢٤/١٠/٢٠ (١١ ژانویەی ١٩٤٦)]

ئاگاداری

بە تەواوی ئەهالی خۆشەویستی « سابڵاغ» ڕادەگەیندرێت لە سەر ئەمری پێشەوای معظم و قەراری «حیزبی دێموكراتی كوردستان» لەوەی بەولاوە پێویستە و بۆ پەرەپێدان و ڕەواجی زمانی كوردی خوێندن لە مەدرەسەكاندا بە كوردیە، لەو تاریخەوە تا ١٠ ڕۆژی دیكە هەر كەسێک كوڕ و كچی هەبێ و عومری ئیقتضای خوێندن بكا دەبێ بێ نێرێتە مەدرەسە ئەڵبەت هەركەس لەو ئەمرە ڕوو وەرگێڕێ بە توندترین موجازات تەنبێ دە كرێ.

كۆمیتەی مەركەزی حیزبی دێموكراتی كوردستان
معاون حیزب: طه زادە»

ئەو ئاگاداری‌یە چەندە بابەتی گرینگی سیاسی و قانوونی لە خۆ دەگرێ.

١- بە کوردی کردنی خوێندن لە قوتابخانەکان و هەوڵدان بۆ گەشەکردنی زمانی کوردی و بە ڕەسمی کردنی ئەو زمانە.

٢- ئەرکدارکردنی دایک و باب لە بەرامبەر خوێندەوارکردنی منداڵەکانیان دا.

٣- خوڵقاندنی هەلێکی باش بۆ منداڵانی کەمداهات، چونکە لەو ئاگاداری‌یەدا بە گشتی باس لە ناردنی منداڵان بۆ قوتابخانە دەکا.

٤- کردنەوەی دەروازەیەکی نوێ بە ڕووی کچانی کورددا، چونکە هەتا ئەوکات کچی کورد لە مافی خوێندن و چوون بۆ قوتابخانە بێبەش بوو.

٥- لە کۆتایی‌دا ئەو ئاگاداری‌یە حوکمی بڕگەیەکی قانوونی لە خۆ دەگرێ، چونکە ئەمر دەکا بە ناردنی منداڵان بۆ قوتابخانەو هەرلەو حاڵەدا سزای ئەو کەسانە دەدا کە سەرپێچیی ئەو ئەمرە دەکەن.

٦- ئەو ئەمرە لە لایەن لایەنی سەلاحیەت‌داری بەڕێوەبەریی وڵاتەوە دەرچووە.

چونکە لە سەرەتادا دەڵێ بە ئەمری پێشەوا، کە پێشەوا سەرۆکی کۆماری کوردستان بووەو لە ژێرەوە ئیمزای کۆمیتەی مەرکزیی حیزبی دێموکراتی لە سەرە کە خودی ئەو حیزبە پێکهێنەری کۆماری کوردستانە.

[ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ١٥ لاپەڕە٤،
شەممە ٢٧ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، ١٦ ی فێوریە ١٩٤٦]

ئاگاداری

ڕەدوو کەوتنی کچان و ژنان قەدەغەیە

لە سەر قەراردادی هەیئەتی میللی کوردستان هەر پیاوێک بە زۆر ژنی بە مێرد، گوێزرابێتەوە یا نەگوێزرابێتەوە ڕاکێشێ، دەبێ بکوژرێ، ئەگەر کچیکیش

بــێ وراکێشرێ دەبێ ئەو پیاوە بکوژرێ، ئەمما کچ خوازبینی بکاو نەیدەنێو مانعی شەرعی نەبێ، بە مێرد نەبێو کچەکە ڕەزای ببێ جەزای نییە وەگەرنە لە سێ مانگەوە هەتا سێ ساڵ حەبس دەکرێ.

٢٤ی ڕێبەندان١٣٢٤

ڕەئیس هەیئەت ڕەئیسەی میللی کوردستان

حاجی سید بابا شێخ

لــە ســەردەمی کۆماری کوردســتان‌دا ڕەنگە بە فکرو بیــری کەم کەس‌دا هاتبــێ کە کچ بتوانێ بە دڵخوازی خــۆی مێرد بکاو تەنانەت کوڕیش کەم وا

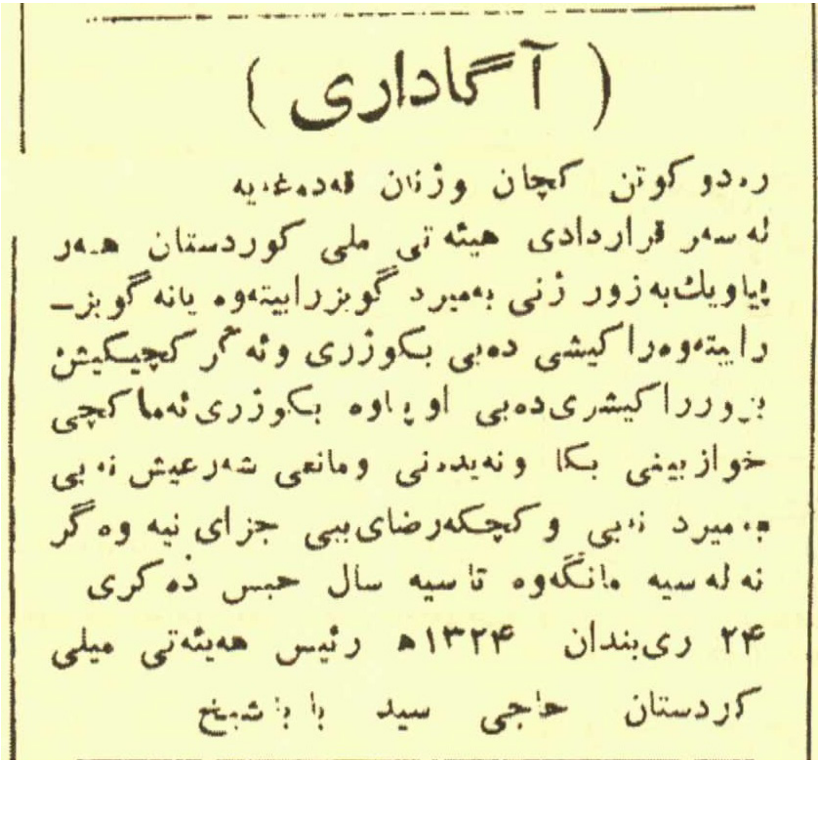

(آگاداری)

رەدو کوتن کچان وژنان قەدەغەیە

لەسەر قراردادی هیئەتی ملی کوردستان هەر پیاویك بەزور زنی بەمیرد گوبزرابیتەوە یانە گوبزرابیتەوەراکیشی دەبی بکوزری وئەگر کچیکیش بێوررا کیشری دەبی او پاوە بکوزری ئەما کچی خوازبینی بکا ونەیدەنی ومانعی شەرعیش نەبی بەمیرد نەبی وکچکەرضای ببی جزای نیە وەگر نە لەسیە مانگەوە تاسیە سال حبس دەکری

٢٤ ری‌بندان ١٣٢٤هـ رئیس هەیئەتی میلی کردستان حاجی سید بابا شیخ

هەبــووە بە دڵی خۆی ژن بێنێ، چونکە هەل و مەرجی کۆمەڵایەتی و ئابووری وای بە سەر کۆمەڵگادا سەپاندبوو.

لەو ئاگاداری‌یەدا ئەو چەند خاڵە سەرنج ڕادەکێشن:

١-نێوەڕۆکی ئەو ئاگاداری‌یە واقیعی کۆمەڵگای ئەو سەردەمە پیشان دەداو ئەوکات باو بوو کە کاتێک دوو بنەماڵە یان عەشـیرە پێکەوە شــەڕو کێشەیان دەبــوو، لاوازترین ئاڵقە لەو گێرەو کێشــەیەدا ژنان بــوون و زۆرجار یەکێک لە لایەنەکانی شــەڕ، ژن یان کچی لایەنەکەی دیکەی بە مەبەستی ئەتک و بێ حورمەتی‌پێ کردن دەڕفاند کە پێی دەگوترا ڕاکێشان و، لەو ئاگاداری‌یەدا زۆر بە توندی ئەو کارە مەحکووم و قەدەغە کراوە و بۆ کەسانێک کە سەرپێچی لەو بڕیارە بکەن سزای کوشتن دیاری کراوە کە باڵاترین سزایە لە نێو سزاکان‌دا.

٢-لە برگەی دووهەمی ئەو ئاگاداری‌یەدا لایەنێکی داب و نەریتی نالەباری کۆمەڵایەتی شکاوە و لە ڕێگای قانوونەوە ڕێ بۆ کچ و کوڕ خۆش کراوە و ئیزنیان پێ دراوە ئەگەر خۆیان خوازیاری ژیانی هاوبەش بوون پێکی بێنن، ئەگەر بە هەڵگرتنیش بێ.

٣-دەڵێ کچ ئەگەر مانیعی شــەرعیی لە ســەر نەبێ واتە بە تەمەنی بلووغ گەیشــتبێ و خۆی ڕازی بێ بەو شــەرتە کوڕە خوازبێنیــی کردبێ و بنەماڵەی کچە نەیاندابێ؛ ئەگەر پێکەوە بڕۆن هیچ سزایەکی قانوونی‌یان لە پێ‌دا نیە.

ئەمە نیشانەی ئەوەیە کە قانوون‌دانەر لە کۆماری کوردستان‌دا دەیەوێ داب و نەریتی هەڵەو نالەبار بشــکێنێ و مافی هەڵبژاردنی هاوســەری ژیان دەدا بە کچ و کوڕو ڕێگری لەوە دەکا کە ئەو مافەیان لێی زەوت بکرێ.

لێرەدا دوو شت سەرنج ڕادەکێشن:

الف. دەبینین ئەو ئاگاداری‌یە هــەم مەنعی کردنی کارێکی تێدایەو هەم سزای بۆ ئەو کەسانە دیاری کردوە کە سەرپێچی لەو قانوونە دەکەن.

ب. لە لایەن دەسەڵاتی باڵای کۆماری کوردستانەوە دەرچووە و لە ڕۆژنامەی ڕەسمیی وڵات‌دا بڵاو بۆتەوە.

كۆنترۆڵی بازاڕو بازرگانی

كۆمیتەی مەركەزیی حیزبی دێموكراتی كوردستان لە ڕێگای دامودەزگای كۆماری كوردستانەوە هەوڵ دەدا لە بواری جۆراوجۆری وەك «دیاریكردنی نرخی كەلوپەل» كۆنترۆڵی هاوردەو هەناردەكردنی كەلوپەلو دیاریكردنی نرخی گومرگ چاوەدێریی سەقامگیریی بازار بكا بۆ ئەوەی خەڵك زیانیان پێ نەگاو قورسایی نەكەوێتە سەر شانی فەقیرو هەژار.

« ڕۆژنامەی كوردستان، ژمارە ٤٨، لاپەڕەی ٤ شەممە
٢٨ی بانەمەڕی ١٣٢٥، ١٨ مەی ١٩٤٦

ئاگاداری

بە گوێرەی ئەوەی كە ماڵی گزی حاڵی حازر لە مەنتەقەی كوردستان زۆرە لەبەر ئەوە لە سەر قەراری كۆمیتەی مەركەزی موافقەتی سەرۆكی معظم جمهور بۆ پێشگیری لە زەرەرو خسارەتی ئەوانەی جنسی قطورە یا زۆرە بە تەواوی میللەت ڕادەگەیەندرێت لەو بڕوارەوە هەتا هەوەڵی مانگی ٢٥/٩ هیچ كەس حەقی واردكردنی ماڵی گزی لەهیچ جێگایەكی نییەو بێتوو كەسێك بەرخەلافی ئەو دەستورە ڕەفتار بكات سەهلە كە ماڵەكەی لە لایەن گومرگیدا تەوقیف دەكرێ بەڵكوو زۆر بە توندیش مجازات دەكری.

كۆمیتەی مەركەزی حیزبی دێموكراتی كوردستان

هەروەك پێشتر باسم كرد كۆمیتەی ناوەندیی حیزب دەیەوێ بازاڕ كۆنترۆڵ بكاو ئیزن نەدا قەیران لە بازاڕدا دروست بێ. كە چاو لەو ئاگاداری‌یە دەكەین:

١-وبیر خەڵك دێتەوە كە پارچە (ماڵی گەزی) لە بازاڕی كوردستاندا زۆرە بۆ ئەوەی كاسبكارو بازاڕیی كورد زیانیان پێ نەگا دەبێ لە هێنانی پارچەو قوماش پێشگیری بكرێ.

٢-بڕیارەكە ماوەكەی دیاری كردوە و دەڵێ لەو ڕێكەوتە هەتا ئەو ڕێكەوتە

هێنانــی پارچە قەدەغەیەو دوای تەواوبوونی ماوەکــە دەتوانرێ پارچە (مالی گەزی)ی دیکە بهێنرێتە کوردستان، ئەویش بۆ ئەوەیە کە یەکەم بازاڕ تووشی کەمیی پارچە نەبێ، دووهەم بازاڕیو بازرگانی کورد بتوانێ لە گەڵ دەرەوەی خۆی ئاڵوویر بکا.

٣-بــۆ ئــەوەی بڕیارەکــە ســیفەتی قانوونــی وەربگرێ هەم ســەرچاوەی بڕیاردانەکــە دیــارەو هەم دیــارە ڕووی لە چ کەســانێکەو هەرلــەو حاڵەدا لە لایەنی پێوەندیدارەوە دەرچووە ئەوەتا دەڵێ: « لە ســەر موافقەتی ســەرۆکی معظم جمهور» واتە ســەرکۆماری وڵات کە ســەرۆکایەتیی دەوڵەت دەکا ئەو بڕیــارە دەرچووە و هەر بۆیە حوکمی قانوون وەردەگرێو قابیلی ئیجرایە هەتا ئەوکاتەی دەبێ بە پێی قانوونەکە ماوەکەی تەواو.

٤-ئــەو بڕیارە هەم مەنعی تێدایەو هەم ســزاش بۆ ئەوانــە دیاری کراوە کە لێــی لادەدەن؛ بۆ بەڕێوەچوونی ســزاکەش دوو ئۆرگانــی دەوڵەتیی کردۆتە مەســئوولی ئیجراکەی هەم ئیدارەی گومرگ کە دەڵــێ ماڵەکەی لە لایەن ئیدارەی گومرگەوە دەستی بە سەردا دەگیرێو هەم دەزگای دادوەری کە بە حەبس یان غەرامە سزای سەرپێچیکار دەدا.

«ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٦، لاپەڕەی ٣، دووشەممە ١ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، (٢١ ژانویەی ١٩٤٦ی ز)

ئاگاداری

چونکــە دەو مەوقعەدا بە ئەمر و دەســتوری ســەدری حیزبی دێموکراتی کوردســتان دەست بە وەرگرتنی ماڵیاتی دوو ســاڵە (٢٣) و (٢٤) لە تەواوی ئەشخاس کراوە و بەرامبەر بە قانوون هەموو کەس بەشی خۆی دەبێ ماڵیات لە دەرامەتی خۆی بە سەندووقی بگەیەنێ لە دوای دوو سێ جار ئاگاداری دیکە بە تەواوی ئاغایانی ماڵک- تاجر- مەعامەلەچی ڕەسمەن ڕادەگەیندرێ. کەبۆ

وەی بزاندرێ تابعی ڕێوشـوێنی دەستورات و پێشکەوتنی میللی خۆتان لە مەوقع ئیستفادە بفەرموون و بۆ پەرداخت کردنی ماڵیاتی خۆتان پێشدەستی بکەن مەخسوسـەن بە عەرزوو دەگاکە بۆ تێگەیشـتن لە وەزعییەتی ماڵیات و پەرداخت کردنی دەتوانی مراجعە بە ئیدارەی ماڵیە لە تەنیشـت مزگەوتی شادەروێشە بفەرموون و ئەلبەتە لێتان مەعلوومە کە ڕووحی میلەت ماڵیاتە و مـادام وەزعییەتی ماڵی تەئمین نەبێ کارێـک لە پێش ناچێ و ئیدارە لەبەر دەستوراتێکە کە دەدرێتی و بە عەرزو دەگەینی‌و دە سووڕەتێک‌دا بۆخۆشتان حازر نەبن ماڵیاتی تەواوی ئەشـخاس لە تەرەف کۆمیسـیونەوە ڕۆدەندرێ و ئەو وەختیش ڕای کۆمیسیون بە هیچ کلۆجێک ئیعترازی لێ ناگیرێ و دەبێ بەبێ خۆگرتن پەرداختی بفەرموون.

رئیسی ماڵی شاری مەهاباد .

لەوئاگاداری‌یە دا بەباشـی بۆمان دەردەکەوێ کـە بەڕێوەبەرانی کۆماری کوردستان بە ئاگا بوون لەو ڕاستی‌یە کە یەکێک لە ڕێگاکانی بژیوی دەوڵەت بۆ بەڕێوەبردنی کارەکانی، وەرگرتنی ماڵیاتە و دەبێ خەڵک لە باری ماڵی‌یەوە خەرجەکانـی دەوڵەت دابین بکەن، کە لێرەدا بەڕوونـی ئاماژەی پێ کردوەو دەڵـێ «لێتان مەعلوومە ڕووحـی میللەت ماڵیاتە و مـادام وەزعییەتی مالی تامین نەبێ کارێک پێش ناچێ». هەروەها داوا دەکا ماڵیاتدەر خۆی ئامادە بێ‌و ئەگەر ئامادە نەبوو کۆمیسـیۆن بڕیاری خۆی لەسـەر ڕادەی ئەو ماڵیاتە دەدا کە دەبێ ماڵیاتدەر بیدا بە کۆماری کوردستان‌و بڕیاری کۆمیسیون بە هیچ جۆر ئیعترازی لێ ناگیری. لێرە بە دواوە هەوڵ دراوە بەشێکی بەرچاو لەو فەرمان و بڕیارانە کە لە ژمارە جیاوازەکانی ڕۆژنامەی کوردسـتانی سەردەمی کۆماری کوردستان‌دا بڵاو بوونەتەوە، وەک خۆیان بە هێندێک دەستکاری لە شێوەی نووسین‌دا بێنینەوە.

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٩، لاپەڕەی ٤
شەممە ١٣ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، (٢ی فێوریەی ١٩٤٦ ز)

ئاگاداری

بە تەواوی ئەهالی محترم مەهاباد ڕادەگەیندرێ کە نرخی گۆشتی مەڕ و بزن سیەی سێ تمەنە (٣٠ قڕان)و گۆشتی ڕەشەوڵاغ دوو تمەنە (٢٠قڕان) مەعلوم کراوە. تا ئاگاداری دووەم هەر قەسابێک زیاتری بفرۆشێت فەورەن بە ئیدارەی شارەداری خەبەر بدەن تا بە نێوی گران فروشی و تخلف لە مقرراتی شارەداری تنبیە و جەریمە دەکرێ.

سەرۆکی شارەداری مەهاباد- خسروی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارەی ١١، لاپەڕەی ٣، چوارشەممە ١٧ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، (٦ی فێوریەی ١٩٤٦ ز)

بۆ ئاگاداری

بە ئەمری ریاسەتی بەرزی جمهوری کوردستان ڕەچاو گیراوە کتێبخانەیەک بۆ ئیستفادەی هەموو بە تایبەتی نوسەرانی ڕۆژنامە و گۆڤاری کوردستان لە ئیدارەی ڕۆژنامەدا دابمەزرێنین. لەبەر ئەوە بەو کەسانە کە کتێبی قەرائەتخانەی عیسیزادە و کتێبخانەی فەرهەنگیان لەلایە ڕادەگەیندرێت کە بێ وچان هەر کتێبێکی لەلا هەیە بە ئیدارەی ڕۆژنامەی کوردستانی تەسلیم بکاو ڕەسید وەرگرێ دەنا پاش تەحقیق کتێبەکانی لێوەردەگیرێ و بە سزاش دەگا.

گۆڕینی عینوانەکانی نیزامی

سوپای میللی لەلایەن حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە پێش ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان دامەزرابوو و کۆمەلیک ئەلقاب و عینوان بۆ کەسانیک کە لە ڕیزی سوپای میللیی کوردستان‌دا خزمەتیان دەکرد، بەکار دەبردران. بەڵام بەرپرسانی کۆمار لە سەرووی هەمووانەوە پێشەواو هەروەها ئەفسەرانی سوپای کوردستان خوازیاری ئەوە بوون کە بە زمانی کوردی ئەو ئەلقاب‌و عینوانانە بەکار بێنن. وەک دەبینین لە ئاگاداریی خوارەوەدا ناوە کوردییەکان دیاری کراون‌و وشەی پێشمەرگە بۆ یەکەم جار بەرەسمی بۆ چەکداری سپای کوردستان بەکار هاتوە .

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ١٢، لاپەڕەی ٣ ، شەممە ٢٠ی ڕێبەندان ١٣٢٤، (ی فێوریەی ١٩٤٦ ز)

ژمارە ٣٧ی ڕۆژی ٢٤/١١/١٥

ئیدارەی ڕۆژنامەی میللی کوردستان

بەرگە یەک لە ئەلقابی قەدیم کە بە تازەگی لە دانیشتنی ئەفسەران‌دا تەسویب کراوە لەگەڵی دەنێردرێت پێویستە لە ڕۆژنامەیدا دەستور بە چاپ کردنی بفەرموون.

ئیستلاحاتی قەدیم	ئیستلاحاتی تازە
١ سەرباز	پێشمەرگە
٢ جوخە	لیزگە
٣ گروە	قۆڵ
٤ دەستە	دەستە
٥ گورهان	چڵ
٦ گردان	لک

زماره ۳۷ بروار ۱۵ ـ ۱۱ ـ ۲۴

ادارەی روزنامەی میللی کوردستان

بەرگەیك لەالقابی قەدیم کەبەتازەگی لەدانیشتوی ئەفسەراندا تصویب کراوە لەگەل دە نیز دریت پیویستە لەروژنامەیدا دستور بەچاپ کردنی دەفەرمون

اصطلاحات قدیم		اصطلاحات تازه
۱ ـ سەر باز	:	پیش مەرگە
۲ ـ جوگە	:	لیزگە
۳ ـ گروە	:	قول
۴ ـ دەستە	:	دەستە
۵ ـ گورهان	:	چل
٦ ـ گردان	:	لك
۷ ـ هەنگ	:	پول
۸ ـ تیپ	:	تیپ
۹ ـ لشکر	:	لشکر
۱۰ ـ سپاه	:	هیز
۱۱ ـ وەکیل گروهی یەك	:	قولی یەك
۱۲ ـ : : دو	:	دو
۱۳ ـ : : سە	:	سە
		لیزگە

٧ هنگ	پۆل
٨ تیپ	تیپ
٩ لشکر	لشکر
١٠ سپاه	هێز
١١ وەکیل گروهی یەک	قۆڵی یەک
١٢ وەکیل گروهی دوو	قۆڵی دوو

١٣ وەکیل گروهی سێ	قۆڵی سێ
١٤ جوخه	لیزگه
١٥ سەر جوخه	سەر لیزگه
١٦ گروهبان ٣	سەر قۆڵی ٣
١٧ گروهبان ٢	سەر قۆڵی ٢
١٨ گروهبان ١	سەر قۆڵی ١
١٩ واحد	گەل
٢٠استوار ٢	سەردەستەی٢
٢١ استوار١	سەردەستەی١
٢٢ سەرکاروسایردەرەجەداران	برا
٢٣زۆرباشه	زیاتر-فیدا-کارم
٢٤ئەفسەر	سەرکردە
٢٥ستوان یەک	ناوداریەک
٢٦ستوان دوو	ناوداردوو
٢٧ستوان سێ	ناودارسێ
٢٨سەروان	سەربەرز
٢٩سەرگورد	سەرلک
٣٠نایب سەرهنگ	سەرپۆلی دوو
٣١سەرهنگ	سەرپۆلی یەک
٣٢سەرتیپ	سەروەر
٣٣سەرلشکر	سەردار
٣٤سپهبد	سەرهیز

سەرۆکی ستادی هیزی
مەرکەزی دیموکراتی کوردستان-مرادی

بوونی برگەیەکی قانوونی لەسەر سزادانی بەرتیل‌خۆر و بەرتیل‌وەرگر لە قانوونی سزادانی گشتی زۆربەی وڵاتانی جیهاندا کە وەک تاوان پێناسەی بۆ کراوە، نیشانەی ئەوەیە ئەو کردارە چەندە دەبێتە هۆی پەرەپێدانی گەندەڵی لە بەڕێوەبردنی وڵات‌داو ڕاستەوخۆ کاریگەریی لەسەر پێشێلکردنی مافی گشتی دەبێ و گەلێک جار زیان بەمافی تایبەتییش دەگەیەنێ. بە دەرکی ئەو ڕاستی‌یەو هەلومەرجی ئەوکات، کومیتەی مەرکەزیی حیزب بە دەرکردنی ماددەیەکی قانوونی بە ڕای گشتی ڕادەگەیەنی کە دان و وەرگرتنی بەرتیل تاوانەو سزای حەپسی بۆ دیاری کردوە کە نابێ لە ١٠ ساڵ کەمتر بێ هەتا ئیعدام .

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ١٢ لاپەڕەی ٤، شەممە ٢٠ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، (٩ی فێوریەی ١٩٤٦ز)

ئاگاداری

بە هۆی ئەو نوسراوە لەسەر قەراری کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە تەواوی مەئمورینی حکومەتی کوردستان‌و میللەت ڕادەگەیندرێت هەرکەس لەهەر مەمەرێکەوە بەهەر نێوێک لە تمەنێک تا چەند تمەن بۆ هەڵسوڕاندنی کارێکی (چ قانوونی چ شەرعی‌و غەیرە) بەرتیل‌و ڕشوە بدات و یا وەربگرێ لە پاش مەعلوم بوون بە خاینی میللەت و مەملەکەت دەناسرێ قەراری موجازاتی ئەو کەسانەش لە دە ساڵ حەپسی هە تا کوشتن (ئیعدام) تسویب‌و موقەرەر کراوە.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ١٣، لاپەڕەی ٣، دووشەممە ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ (١١ی فێوریەی ١٩٤٦ز)

ئاگاداری

لـە دوای ئاگاداری ژمارە ١٩/٢٤٦ -١٠ - ٢٤ بـە ئێتلاعی تەواوی مالکی ئەتراف و توجاڕ و کەسـەبەی شـاری مەهاباد ڕادەگەینـدرێ لەوە بەدوا هەر کـەس وەرەقەی مالیات بەر داهاتی پێ ئیبلاغ بکری مەتابقی تەشخیسـی کۆمیسـیونماڵیاتێک کە بۆی تەعین کراوە بە فەوری تەحویلی سەندووقی ماڵیـە نـەدا و دەو مەوزوعەدا خۆگیـری بکا جەریمەی تەئخیـری بۆ تەعین دەکرێ؛ لەبەر ئەوە لە ئاغایان مۆعیدیان ماڵیاتی ڕەجا دەکەم کە بۆ تەحویلی ماڵیات پێش دەستی بفەرموون کە ئیحتیاج بە جەریمە نەبێ.

ڕەئیسی ئیدارەی ماڵیە کوردستان مەهاباد ـ عیلمی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارەی ١٤، لاپەرەی٤، چوارشەممە ی٢٤ ڕێبەندانی ١٣٢٤،(١٣ی فێوریەی ١٩٤٦ز)

عینوانی نووسراوە بۆ ریاسەت جمهور

بەپێـی دەسـتوری ژمـارە ١١٥٩/ ڕێکەوتـی ١٣٢٤/١١/٢٢ کۆمیتەی مەرکـەزی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتان ،لە کاتێکدا میللـەت بیهەوێ دەردی دڵی خۆیان یا ئیحساساتێک بە نووسین پێشکەشی ڕەئیس جمهوری کوردستان بکەن، عینوانی نووسراوە تەنیا دەبێ: (ڕەئیسی جمهور) بێت.

کۆمیتەی مەرکەزیی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارەی ١٥، لاپەڕەی ٤، شەممە ٢٧ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، (١٦ی فێوریەی ١٩٤٦ز)

ئاگاداری

لەتەرەف هەیئەتی میللی کوردستانەوە قەرارە درا کەلیرە بەولاوە سەرەخۆشی کردن دەبێ بە ئەمری شەرعی ئیسلام بێ.

مردوودار حەقی نییە بە هیچ جۆرێک زەحمەت و مەخاریج بکێشێ مەجلیسی سەرەخۆشی بۆ پیاوان دەبێ لە نیزیکترین مزگەوت دابنرێ و نابێ پەزیرایی لە سەرەخۆشیکەران بکرێ؛ هەروەکو شەرع دەفەرموێ مەجلیسی سەرەخۆشی رەسمەن ڕۆژێکە. ئەو قەراردادە بۆ هەموو شارو دێهاتی کوردستان حوکمی هەیە.

٢٤ی ڕێبەندامی ١٣٢٤
رەئیسی هەیئەتی رەئیسەی میللی کوردستان
حاجی سەید بابا شێخ

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارەی ١٥ لاپەڕەی ٤، شەممە ی٢٧ ڕێبەندانی ١٣٢٤، (ی١٦ فێوریەی ١٩٤٦ ز)

ئاگاداری

بەتەواوی زانایانی بەڕێزی کورد ڕادەگەیندرێت بۆ بەکارهێنانی وشەی کوردی کە تا ئەورۆ وەکار نەهێندراوە دەبێ لەپێشدا بە هەیئەتی فەرهەنگی پێشنەهاد بکرێ و لەوێدا تەسویب و ئیجازەی وەکارهێنانی بدرێ. کەس حەقی نیە وشەیەک ڕوون نییە دەکاری بێنێ.

ڕۆنامەی کوردستان، ژمارەی ١٧ لاپەڕەی ٤، چوارشەممە ١ی ڕەشەمەی ١٣٢٤، (٢٠ی فێوریەی ١٩٤٦ ز)

ئینتساب

جەنابی ماموستا مەلا حسین مەجدی بە سەرۆکی ئیدارەی عدلّیە مەهاباد ئینتساب کرا و حوکمی بە ژمارەی ١٣٠٧ بڕواری ٢٧-١١-١٣٢٤ بۆ ناردرا.

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٢٢، لاپەڕەی ٤، دووشەممە، ١٣ی ڕەشەمە١٣٢٤ی ، (٤ی مارسی ١٩٤٦ز)

ئاگاداری

لەســەر قەراری کۆمیتەی مەرکەزی بە تەواوی کوردستان ڕادەگەیندرێت هەرماڵێک کە لە خاریج (خاریج لە کوردســتان) وارید دەبێ بە جۆرێکی کە کۆمیتەی مەرکەزی مەعلوومی کردوە، ئیدارەی گومرگی کوردستان حقوقی دەوڵەتــی لێ دەســتێنێ و هــەر ماڵێکی خاریجــی ئەگــەر لای بازەرگانان مەوجودە پێویســتە بە فەوریەت بە ئیدارەی گومــرگ خەبەر بدەن چونکە لە کاتێکدا ئەگەر ماڵی خاریجی بێ مۆری گومرگی ببیندرێ موتابقی مقەڕەراتی گومرگی کوردستان مجازات دەکرێ.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارەی ٢٦، لاپەڕەی ٤، دووشەممە، ٢٧ی ڕەشەمەی ١٣٢٤، (١٨ی مارسی ١٩٤٦ز)

ئاگاداری

بەهۆی ئـــەو نووسراوە لە قەراری کۆمیتەی مەرکـــەزی حیزبی دێموکراتی کوردســـتان بە تەواوی قەپانداران و دەڵاڵـــەکان ڕادەگەیندرێت لەو وەختەدا کە دەست بە کڕینی توتن دەکرێ دەڵاڵان بە پێچەوانەی پێشوو دەبێ پووتی توتن تمەنیک دەڵاڵی یانی ٥ قڕان لە کڕیار و ٥ قڕان لە خاوەن توتن بستێنن لـــەوە زیاتر حەقیان نییە و هەروەها قەپاندارەکانیش بە غەیری تای دوو ڕیاڵ نەبێ بە هیچ ناوێکی دیکە مەســـەلەن بە نێوی بارانە و فروفێڵی دیکە حەقی ئەستاندنی بەهایەکی دیکەیان نییە و لە کاتێکداکەسێک بەو قەرارانە ڕازی نەبێ حکومەتی کوردستان بۆخۆی بە فەوری ئەوانە دادەمەزرێنیت.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکرای کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارەی ٢٦، لاپەڕەی ٤، دووشەممە ی٢٧ ڕەشەمەی ١٣٢٤، (١٨ی مارسی ١٩٤٦ز)

ئاگاداری

بـــە بۆنەی ئەوە کە ئەســـپابی بازەرگانـــی لە مەنتیقەی کوردســـتاندا زۆر مەوجـــودە لەو بڕوارەدا بـــە تەواوی بازەرگانانی کوردســـتان ڕادەگەیندرێت تا دەستووری دوایی هیچ کەس حەقی وارد کردنی ئەو چەند شتانەی خوارەوەی نیە.

١ ماڵی گەزی لە قەبیلی خوری و لۆکە، وەتەنی و خاریجی و هەموو نەوعە.
٢ بلوریاتی چینی و هەموو نەوعە.

٣ کرمیت.

لە کاتێـکدا کەسـێک پێچەوانەی ئەو دەسـتورالعملە ماڵــی وارید بکا ماڵەکــەی بــۆ جێگایەکی کە لێــی هێنــاوە دەگێردرێتــەوەو ٢٠ پوتیش بە قازانجی دەوڵەتی کوردستان لێی دەستێندرێت زمنن ئەو حوکمەیە لە ٢٤ی ڕەشــەمەی ١٣٢٤و لە تەواوی شارەکان‌دا دەبێ ئیجراو بە جێ بگەیندرێتو گومرگی مەجلیســی پێی ڕابگاو لە جێگایەک کە ئیــدارەی گومرگی نەبێت پێویستە ئیدارەی ماڵییە ئەو ئەمرە ئیجرا بکا.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٢٧، لاپەڕەی٤، دووشەممە ٥ی خاکەلێوەی ١٣٢٥ (٢٥ مارسی ١٩٤٦)

ژمارە٢٠٢٠

«دەئیجــرای دەســتوری ژمــارە ٢٨٣٨/ ٢٨- ١٢- ٢٤ کۆمیتــەی بەرزی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان‌دا ئەوە بۆ دەفعەی سێهەم بە تەواوی آغایانی مالک دێهات ڕادەگەیندرێ. کە وەکوو دەبیندرێ تائێســتا کەمترین قەدەمێکو کۆمەگی دەوڵەت دەقسمەت پەرداختی ماڵیات‌دا هەڵ نەهێناوەو ماڵیاتێکی جزئی کە لە تەرەف ماڵیەوە بۆ ئێوە تەعین کراوە، هەرچەند دەبوو پەرداختــی ئــەو ماڵیاتە فەوری بێو بــە تەواویش ئاگادار کراون دیســان بە سندوق تەحویل نادەنو هەروا بە تەفرەو سەهل‌ئەنگاری ڕادەبوێرینو دەگەڵ ئەوەش کە ســەندووق ئــەوڕۆ موحتاج بە پووڵەو مخارجاتێکــی زۆرە. دووبارە دەوڵەت محض ئیرفاق دەگەڵ ئێوە تا ١٥ی مانگی خاکەلێوە ســاڵی ١٣٢٥ کە پازدە ڕۆژ لە بەهاری ڕادەبرێ مۆڵەت بۆ ئێوە قائیل بووە کە لەو مودەتەدا ئیســتفادە لە وەخت بکــەنو ماڵیاتی خۆتان وەکوو پێوراگەیوە بە ســندووق تەحویڵ بدەن؛ هەرگاە لە مودەی نیوبراو تەجاوزبکا لێتان مەعلووم بێ کە بە وەسیلەی مەقاماتی هێزو شارەوانی دەگەڵ ئێوە معاملە دەکرێ کە بەرلە ئەوە

ئومیدەوارین کە کارێکی وانەکەن کار بگاتە ئەومەقامەی.
ڕەئیس ئیدارەی دارایی کوردستان- عیلمی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٢٨ لاپەڕەی ٤، چوارشەممە ٧ی خاکەلێوەی ١٣٢٥،(٧ی مارسی١٩٤٦)

«ئاگاداری
بەدوای ئاگاداری ژمارە ١٨٢٨ بەرواری ٨- ٢- ٢٤ بە تەواوی ئەهالەی خۆشەویست ڕادەگەیندرێت ئیدارەی گومەرگی مەهاباد بە سەرۆکیی ئیبراهیم فەهمی لە خانووبەرەی ئیدارەی توتنێ داندراوەو لەو ڕۆژرا بەڕەسمی خەریکی کارن. پێویستیە کەسانێکی کاری گومرگیان بێت بەوەی مراجعە بفرموون.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان

هەربە دوای ئەو ئاگادارییەدا لە هەمان ژمارەی ڕۆژنامەی کوردستاندا باسی دامەزراندنی ئیدارەی گومرگ لە شاری نەغەدەو خانێ (پیرانشار) دەکا:

مودیری موحتەرەمی چاپخانەی کوردستان
لە لایەن گومرگی کوردستان ئیدارەی گومرگ لە شاری نەغەدەو خانی بەرقەرار کرا. سەرۆکی ئیدارەی گومرگی نەغەدە ئاغای میرآخوریو سەرۆکی ئیدارەی خانی ئیسماعیلی ساڵحییە. بۆ خەبەردان بە عەرز دەگا.
سەرۆکی ئیدارەی گومرگی مەهاباد، فەهیمی

چەند نموونەیەک لە ئاگاداریەکانی رۆژنامەی کوردستان لە سەردەمی کۆماری کوردستان دا

آگاداری

بەبونەی ئەوە کە ئەسپابی بازرگانی لە منطقەی کوردستاندا زورموجودە لەبرواردوەبەت، واوی بازرگانانی کوردستان رادە گەیندریت تادەستوری دوائی هیچ کەس حەقی واردکردنی ئەوچەندشتانەی خوارەوەی نییە.

١ـ مالی گەزی لەتیبای خوریو لوکەو وطنی وخاریجە هەمو نوعـە.
٢ـ بلوریات چینیو هەمو نوعە
٣ـ کرمیت. ـولە کاتیکدا کەسیک پیچەوانەی ئەودەستورە عمەل ومالی وارد بکات مالە کەی بوجیگای یەکی کەلیی هیناوە دەگیردریتەوە و ٢٠ـ پوتیش بە قازانجی دولەتی کوردستانی لیەدەسندریت ضمنا ئەوحو کمە یەلە ٢٤ رەشەمەی ١٣٢٤ ولەتەواوی شارەکاندا دبی اجرا وبەجی بکەیندریتو گومرگی مجلیسی پی رابگاولە جیگایەک کەادارەی گومرگی نەبیت پیویستە ادارەی مالییە ئەونمرە اجرابکات

کومیتەی مەرکەزی حزبی دیموکرات کوردستان

بو آگاداری

بەامری ریاستی بەرزی جمهوری کوردستان رەجاو گیراوە کتیبخانەیەک بو استفادەی هەمو بەتایبەتی نوسەرانی روژنامە و گواری کوردستان لەادارەی روژنامەدا دابمەرزینین لەبەر ئەوە بەو کەسانەی کە کتیبی قرئەتخای عیسی زادە و کتیبخانەی فەرهنگیان لەلایە رادەگەیندریت کەبی وچان هەر کتیبی کی لە لاهەیە بەادارەی روژنامەی کوردستانی تسلیم بکا ورسید وەر گری دنا پاش تحقیق کتیبەکانی لیوەردەگیری وبسزاش دەگا

آگاداری

برایانی خوشەویست ونەخویندەوار کەتا ویستا لەبەر نەبون ویان ظلم بلەوزەکان نەیان توانیو لەنعمەت زانست وفەرهەنگ بهرەوربن ئەوا بنا بە ای مبارک پیشوای بەزر وقەراری کومیتەی مەرکەزی حزب دیموکراتی کوردستان لەهەولی سالی تازە ١ ـ ١ ـ ٢٥ چەند پول لمەدرەسەی کوردستان شەوانە بوخویندەوارەکان کراوەتەوە بەهوی ئەو نوسراوە پیورا دەگەیندریت کە شەوانە مرتب حاضربن تالە مدەیکی کەمدا زمانی دایکی خوو فیربن هیوادارم کەلە بونی ئەو نعمەتە پیش دەستی بکەن وئەگەر خودای نەخواستە بەپیچەوانەی ئەودەستورە رفتار بکریت فەرهەنگ مجبور دەبی کەبەوسیلەی شارەوانی نەخویندوارن بوخویندن جلب کات ـ د

پشکنی فەرهەنگ کوردستان ـ علی خسروی

(آگاداری)

بەهوی ئەونوسراوە لەسەرقراری کومیتەی مەر کزی حزبی دیمو کرات کوردستان بەتەواوی مأمورینی حکومتی کوردستان وملت رادە گەیندەریت هەر کس لەهەر ممەریکوە بعەر پویك تمەنیك تا چەند تمن بوهەلسوراننی کاریکی (چەقانونی شرعی وغیرە) بەرتیلوریشوەدات وبلاوەریکری لەپاش معاوم بون بە خاینی ملت ومنطکت ومنلمریو قراری مجازاتی ئەو کەسانش لە دەسال حبسی هەتا کوشتن (اعدام) تصویب ومقرز کراوە .

کومیتەی مەر کزی حزبی دیمو.کرات کوردستان

آگاداری

لەسەر قەراری کومیتە مەر کەزی بەتەواوی کورد. ستان رادە گەیندریت هەر مالیکی کەلەخارجە (خارج کوردستان) واردەبی بەجوریکی کە کومیتەی مەرکزی معلومی کردوە ادارە گمرگ کوردستان حقوقی دولتی لی دەستینی وهەر مالیکی خارجە اگر لەلای بازرگانان موجودە پیوستە، بەفەوریت بەادارە گمرگ خبربدەن چونکو لە کاتیکدا ئەگەر مالی خارجەبدون موری گمرگی بەیندری مطابق مقررات گمرگی کوردستان مجازات دەکری.

کومیتەی مەر کزی حزبی دیمو کرات کوردستان

آگاداری

بەهوی ئەونوسراوە لەسەر قەراری کومیتەی مەرکەزی حزب دیموکرات کوردستان بەتەواوی قەپانداران ودلالەکان رادەگەیندریت لەووەختەداکەدەست بەکرینی توتونی دەکری دەلالان پیچەوالەی پیشودە بی پوطی توتنی تمەنیك دەلالی یانی ٥ قران لەکریارو ٥ قران صاحب‌توتون بستینن لەوەزیاتر حقیان نیە وهەروەها قەپاندارەکانیش بەغیری تای دوریال نەلی بەهیچ نیویکی دیکە مثلا بەنیوی بارانە وفروفیلی دیکەحقی ئەستاندنی هایکی دیکەیان نیەولە کاتیداکەسیك بەوقەرارانە راضی نەبی حکومەتی کوردستان بوخوی بفوریت ئەوانە دادەمزرینیت .

کومیتەی مەرکەزی حزبی دیموکرات کوردستان .

آگاداری

برایانی خوشەویست ونەخویندەوار کەتا ویستا لەبەر نەبون ویان ظلم بلەوزەکان نەیان توانیو لەنعمەت زانست وفەرهەنگ بهرەوربن ئەوابنا بەای مبارك پیشوای بەزر وقەراری کومیتەی مەرکەزی حزب دیموکراتی کوردستان لەهەولی سالی تازە ١ ـ ١ ـ ٢٥ چەند پول لەمەدرەسەی کوردستان شەوانە بوخویندەوارەکان کراوەتەوە بەهوی ئەو نوسراوە بیورا دەگەیندریت کە شەوانە مرتب حاضربن تالەمدەیکی کەمدازمانی دایکی خوو فیربن هیوادارم کەلە بونی ئەو نعمەتە بیش دەستی بکەن وئەگەر خودای نەخواستە بەپیچەوانەی ئەودەستورە رفتار بکریت

آگاداری

لەسەر امریە ژمارە ۱۴۷ ، کومیتەی بەرزی مەرکزی حزب دیموکراتی کوردستان بواو کسانەی کەمالیاتیان دپیدامابی هرگاە پولی نەغدیان لەدست دانبی حوالەرسمییا سپردەی کارخانە قند میاندواو بدەن‌ادارە دارائی لەباتی مالیات لی‌یان قبول‌دکا لەبراوەی بوسیلە او آگاداریە بعموم آعایان مالکین و اهالی رادگەیندری کەهر کس مالیاتی دپیدابی بوتصفیە حسابی خوی باداره دارائی مراجعە بفرموی -

رئیس ادارە دارائی مهاباد - علمی

آگاداری

بەتەواوی ئەهالی خوشەویست ودەفتەرە کانی تابعەی‌مەر کەزی رادە گەیندریت کەلە ژول مانگی خاکەلیوە برواری ۲۵-۱-۱ دەفتەری پست وتلگراف‌شنو بسەروکی آغای اسکندری رآدبر برقرارە ناردنی مراسلات غیراز (بیمە) بوشاری ناوبراو‌مانعی نیەوقبول‌دە کریت

سەروکی پسب وتلگراف وتایمون کوردستان باباخانی

آگاداری

بەتەواوی دانیشتوانی حوشە ویستی هدری مهاباد رادە گەیندری آغایان کەلە کەناری خیابان ملکیان هەیە وەنیوە تەواو یااینکەخرابەیە دەبی تا ۱۵ روژ چاکیان بکەنەوە وەپیادە رەوی پیش ملکی خوبان کەمحتاج بەتعمیرە تعمیری بکەن وەضمناً دەبی نوعیکی. وای درست بکەن کەمنظری خیابان ناحەز نەکا لەصورە تیکدا تاآخری ئەو مدەتە تعین کراوە صاحب ملك اقدام‌بە تعمیرمان نەکا شارداری ناچارە بوخوی دروستیان دەکا وەهەر چند مخارجی ببی لەصاحب ملکی‌دستینی تەوە -

سەروکی شارداری مهاباد - خسروی

آگاداری

بەبونەی ئەواعلامیە هیزی‌نەوەندی دیمو کرات کوردستان لەاشخاص داوطاب (پیش‌مەرگە) کەصاحبی اسبی‌ئەخصیی وسابقاًبویان لەهیزدا نوسراوە وباد داشتیان دراوەتی ویااشخاصیکی خەیال و نظریان ئەوەیە داخل بەخذمەتی پیش-مەر گەبی‌بن پیویستە بەانتشار وبلاو کردنەوی ئەو اعلامیە خویان بەهیزی نەوەندی کوردستان معرفی ونانسین تامحەل وجی‌ی‌وان لەهیزدابدری وتکلیفیان کەتا امرو منتظر وون معلوم کری .

سەروکی ستادهیزی‌مرکزی‌دیموکراتی کوردستان : صەلاح

آگهی

به دوای آگادری زماره ۵۳ – ۱۸ - ۱۰ - ۲۴
بو وەبیرهێنانەوەی خەلکی شاری بە تەواوی
برایانی خوشەویست دوبارە رادە گەیندری هەر
کەس لەنیو شاری‌دا تفەنگ یا دەمانچە باویژیت
بخصوص لە شەوی‌دا بە پی‌قانون زندانی وجریمە
دەکریت . ۸۱۲ – ۲۱ – ۱ ۱۳۲۵
قەرماندەی هیزی ناوەندی – نانوا زادە

آگادری

بەعموم ئەهالی خەبەردەدری لەروژی‌ئەمرویەوە
۲۸ ر ۲ ر ۲۵ دەست ئەبرداخت پولی سپردەی
نوتنی مهابادی دەکری هەر کەس قبض‌سپردەی
نوتنی لەدەست دایە بە تصدیق دوخانیەمهابادی
بکەیەنی وچون نوتی ..وکان نەفروشراوە
پوولی سپردەی .وکانی جاری قابلی برداخت
نیە .
سەروك ادارەی‌دوخانیەی مهاباد فتاحی قاضی

آگـــاداری

بەتەواوی دانیشتوانی حوشە ویستی شری
مهاباد رادە گەیندری آغایان کـەلـە کەناری
خیابان ملکیان هەیە وەنیوە تەواو یااینکەخرا-
بەیە دەبی تا ۱۵ روژ چاکیان بکەنەوە وەپیادە
رەوی پیش ملکـی خوبان کەمحتاج بەتعمیرە
تعمیری بکـەن وەضمناً دەبـی نوعبکـی. وای
درست بکەن کەمنظری خیابان نـاحەز نـەکا
لەصورە تیکدا تاآخری ئەو مدەتە تعین کراوە
صاحب مـلـك اقدام‌بە تعمیرنان نـەکا شارداری
ناچارە بوخوی درستیان دەکا وەهـەر چـند
مخارجی ببی لەصاحب ملکی‌دستینی تەوە –.
سەروکی شارداری مهاباد – خسروی

آگـــاداری

لەسەر قەراری کمیتەی مرکەزی حزب –
دیمـو کـرات کوردسـتان دولـت کوردستان
دەنظر گرتوە تـوتـونی درجە ۱ لـەقـراری
هرکیلودووتومان وەتوتونی درجـە ۲ لەقراری
هرکیلو ۱۴ قران بکری کسانیکی بغیردولت
کوردستان‌توتونی بفروشی خارج‌بکری صدی
پنجای‌قیمتی‌توتونکەی‌بـەنیوی حقـوقی گمرگـی
بفروشندەی وەردەگری لەموقع خرید داجیگای
تحویل دانی توتون معلوم دەکری – .
سروك‌ادارە دوخانیە مهاباد – فتاحی قاضی

((آگـــاداری))

بە تەواوی ئەهالی رادەگەیەندریت کە هەل‌گرتنی ئەسلحە لە نیو
شـاری‌دا غەیری ئەشخاصی مەجاز بە کلی قەدەغەیە هەرکە سیك
لەنیو شاری‌دا تیرخالی بەکا سخت‌تەعقیب ومجازات دەکری .
فرماندەی‌هیزی دیموکراتی – کوردوستان – محمد نانەوازادە

آگاداری

زماره ٥٣

بروار ٦-٣-٢٥

لەسەر قەراری زماره ٣٦ وزارت بهـداری پیویسته ئەو کەسانەی کە منداليان آبله کوبی دەکەن روزانـی دوشـەممو و پینجشەممو ساعت ٤ پاش‌نویزی بوتلقیح آبله کوبی بـه بهداری مراجعه بکەن .

سەروکی‌ایدارەی‌بهداری کوردستان

دکتر مبصری

(وزارت پوست‌و تلگراف‌و تەلیفون کوردستان)

زماره ١٩٧

بروار ٢٥

آگاداری

لەسەر امر مبارك حضرت پیشوای معظم کوردستان وزارت پستو تلـگراف وتەلیفون لەنظر ماهیه عدیك داوطاب کەدارای سوادی شش‌سالی ابتیدائی ویازیاتر بیت فن‌تلـگراف وپوست فیربن استخدام بـکرین آغایان داوطاب ددبی تاروژی پانزده جوزردان خویان بەوزارت پوست وتلـگراف وتەلیفون کوردستان‌معرفی بە کن‌دەورەی مدرسەشش‌مانـگە لەپاش خاتمه مدت معینه وەدانی امتحان بـەحەوقی کافی لەطرف حـکـومت کوردستان معین‌و استخدام دە کرین - ف

لەطرف‌وزیری‌پوست‌و‌تلگراف‌و‌تلیفون‌کوردستان - بابا‌خان

٢١٩٨ ٢٠ ر ٤ ر ٢٥

اگاداری

جونکو مطابق معمول هرعریضەیکی لەطرف اشخاص بەادارانی دولتی بدری دەبی تمبریکی بکریالی پیوه الصاق بکری لەبرئەوه به اطلاع عموم رادە گەیندریت کەلەوەی دوا بەعرضحالی خویان بەعنوانی هرادارەیك‌دەبی‌تمبریکی ریالی پیوه الصاق بکەن وضمناً بەتەواوی ادارات دولتی عرض کرا کەبەعرضحال بی‌تمبر‌اشخاص ترتیبی اثرنەدەن پی‌ویسته تەواوی اشخاص مطابق آگاداری سەرەوه اقدام بەتقدیم عرضحال خویان بەادارانی دولتی بکەن وبو کرینی تمبریکریالی بەادارەی دارائی مراجعه بفرمون .

سەروکی‌ادارەی‌دارئی کوردستان - علمی

بخشنامه

لەسەر دستوری وزیری بەرزی‌جنگ بەتەواوی برایانی کورد وهاو نیشتمانانی کوردستان رادە گەیندریت کەهەرگاه کاریکی خلافی اصولی دیموکراسی وبرابەتی لەلایەن‌مامورانی هیز کورد ستان بەرلەپیش مەرگە یاافسر نسبت بەاهالی نەتەوەی کورد روبدات ویاداوای رهوەوغیره بوپییک هینانی کاروباربکەن پیویستە بەزوبی مقاماتی هیزواید بکەلەحقیقتی موضوع آگادار بفرمون‌والا بەپیچوانەی ئەو بخشنامه اگررفتار بکری قطعاً مجازات هەردوك لابەاندازەیك‌دەبی

معاوینی حزب وزارت‌جنگ کوردستان جعفر کریمی

آگاداری

زماره ۹ ۲۵ - ۲ - ۲۴

بەمنظورت رفـاهینی حالی عامە چاترین نفت و بنزین و ماسلە و گازول ونفتی‌ساختی اتحادی جماهیری شوروی وارد بوە کـه لـه جیێی چاکی وبی بونی وروناکالی بە مراتب لە هەمو مواد نفتی‌چاترو و هەرزانترە محل فروش جیگای پیشوی ادارە نفت بەرانبەر تـە کیەی بابـا خلیفە . نمایندە فروشی نفت و بنزین مهاباد .

کریم خسروی

آگاداری

بەهوی ئەونوسراوە لەسەر فەرمانی مـوبارەك (جمهوریەتی کـوروستان) بەتەواوی میللەتی خوشەویستی کورد رادە گەبەندریت هەر کەس بەبی آ گاداری حکومەتی کوردستان‌توتن یا تریاکی وارد مەناطق حکومەتی آذربایجـان بکا قاچاقە وئەگەر مالەکەی لی بگیری‌شخصی صاحب مال علاوە لەوە کە جریمەی قانونی لی دەستیندری بە مجازاتیش دەگـا خو لـە کاتیکا حکومەتی آذرایجانیش پیتو لەریگای بە کەبەنی کـوردو آذربایجانیوە ایبان خوش بیتو مالەکەیان بدانەوە حکومەتی کوردستان بەهیچ جوریك لی خوش بوونی‌نابی‌ضمنی‌زەوت کردنی‌مالەکەی زور توندیش‌بەمجازاتی‌خوبان دەگەیینی .

کومیتەی‌مەر کەزی‌حزبدیمو کـرات کوردستان

مهـاباد چاپخانەی کـوردستـان

آگاداری

زمارە ۲۰۲۰

۲۸-۱۲-۲۴

دە اجرای دەستوری زمارە ۲۸۳۸ - ۲۸ - ۱۲- ۲٤ کمیتەی بەرزی مرکزی حزبی‌دیمو کرات کوردستان دا ئەوە بودشەی سی‌یەم بەتەواوی آغایانی مالك دهات رادە گەیەندری . کە وەکو دەبیندری تاویستا کەمترین قەدەمیکبو کومەکی دەولەت دە قسمت پرداختی‌مالیات دا هەل‌نەهیناوە و مالیاتیکە جزئی کەلەطرف‌مالیە وە بو ایـوە تعین کراوە هەر چەند کە دەبو پرداختی ئەو مالیاتە فوری بی و بـە تەواویش آ گادار کراون دیسان بـە صندوقی تحویـل نادەن و هەروا بەتەفرەوسهل‌انگاری‌رایدەبویرن و دە گەل ئەوەش کەصندوقئەو رو محتاج‌بەپولە و [illegible] مخارجاتیکی زورە دوو بارە دەولت محض ارفاق دە گەل ایـوە تـا ۱۵ ی مانگی خاکەلیوە سالی ۱۳۲۵ کـە یـازدەروز لە بەهاری رادەبری مولت بوابوە قابل بوە کە دەو مدتەدا استفادە لەوەخت بکەن ومالیاتی خوتان وەکو پیو را گەبوە بەصندوقی تحویل بدەن هەر گاه لە مدەتی نیوبراو تجاوز بکا ییتان معلوم بی کەبەوەسیلەی مقامانی هیـزو دارەوانی دە گەل ایوە معاملە دەکسری لەبەر ئەوە ئومیدەوارین کەکاریکی وانەکەن کار بکاتە ئەو مقامەی .

رئیس ادارەی‌دارائی کوردستان ـ عیلامی

آگاداری

بەبونەی ئەوە کە ئەسپابی بازرگانی لە
منطقەی کوردستاندا زور موجودە لەبروار
دوەبەتەواوی بازرگانانی کوردستان رادە
گەیندریت تادەستوری دوائی هیچ کەس
حەقی وارد کردنی ئەوچەندشتانەی خوارە
وەی نییە .
١ ـ مالی گەزی لەقبیلی خوردیو لو کەو
وطنی وخاریجە هەمو نەوعە .
٢ ـ بلوریات چینیو هەمو نەوعە
٣ ـ کرمیت . ــوله کاتیکدا کەسیك
پیچەوانەی ئەودەستورە عمەل ومالی وارد
بکات مالەکەی بوجیگای یەکی کەلیی
هیناوە دەگیردریتەوە و ٢٠ ـ پوتیش بە
قازانجی دولەتی کوردستانی لیەدەسندریت
ضمناً ئەوجو کەبەلە ٢٤ رەشەمەی ١٣٢٤
ولەتەواوی شارەکاندا دبی اجرا وبەجی بکە
یندریتو گومرگی مجلیسی پیدا بکاولە
جیگایەك کەایدارەی گومرگی نییت
پیویستە ایدارەی مالییە ئەونمرە اجرا بکات
کومیتەی مەرکەزی حزبی دیموکرات
کوردستان

آگاداری

ژمارە ٩ — ٢٤-٢-٢٥

بەمنظورت رفاهینی حالی عامە چاترین نفت و
بنزین و ماسله و گازول ونفتی ساختی اتحادی
جماهیری شوروی وارد بوە کە لە حیثی
چاکی وبی بونی وروناکالی بە مراتب لە هەمو
مواد نفتی چاترو و هەرزانترە محل فروش
جیگای پیشوی ادارە نفت بەرانبەر تەکیەی با
خلیفە . نمایندە فروشی نفت و بنزین مهاباد .
کریم خسروی

آگاداری

بەهوی ئەونوسراوە لەسەر فەرمانی موبارەك
(جنهوریەتی کوروستان) بەتەواوی میللەتی
خوشەویستی کورد رادە گەیەندریت هەر کەس
بەبی آگاداری حکومەتی کوردستان توتن یا
ترباکی وارد مەناطق حکومەتی آذربایجان
بکا قاچاقە وئەگەر مالەکەی لی بگیری شخصی
صاحب مال علاوە لەوە کە جریمەی قانونی
لی دەستیندری بە مجازاتیش دەگا خو لە
کاتیکا حکومەتی آذربایجانیش پیتو لەریگای
کەبەینی کوردو آذربایجانیوە ایان خوش
بتو مالەکەیان بداتەوە حکومەتی کوردستان
بەهیچ جوریك لی خوش بوونی نابی ضمنی زەوت
کردنی مالەکەی زور توندیش بەمجازاتی خوبان
دەگەیینی .
کومیتەی مەرکەزی حزب دیموکرات کوردستان

مهاباد چاپخانەی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان ژمارە ٢٩، لاپەڕەی ٣،
شەممە ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٥ (٣٠ی مارسی ١٩٤٦)

ئاگاداری

برایانی خۆشەویستو نەخوێندەوار کە تا ئێستا لە بەر نەبوونو یا زوڵم بلەوەزەکان نەیانتوانیوە لە نیعمەتی زانستو فەرهەنگ بەهرەوەر بن، ئەوە بنابە ئەمری موبارەکی پێشەوای بەرزو قەراری کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان، لە هەوەڵی ساڵی تازە ١/ ١/ ١٣٢٥ چەند پۆل لە مەدرەسەی کوردستان، شەوانە بۆ نەخوێندەوارەکان کراوتەوە.

بە هۆی ئەو نوسراوە پێو ڕادەگەێندرێت کە شەوانە مرەتب حازربن تا لە مدەیەکی کەمدا زمانی دایکی خۆ فێربن. هیوادارم کە لە بوونی ئەونیعمەتە پێش‌دەستی بکەنو ئەگەر خوای‌نخواستە بە پێچەوانەی ئەو دەستورە ڕەفتار بکرێ. ئیدارەی فەرهەنگ مەجبوور دەبێ کە بە وەسیلەی شارەوانی نەخوێندەوارن جەلب کات.

پشکنەری فەرهەنگی کوردستان علی خسروی.

لەوئاگاداریەبۆمان دەردەکەوی کە حیزبی دیموکراتی کوردستان بەتەواوی هەستی بەوە کردوە کە یەکیک لەسەرەکی‌ترین ریگاگانی بەختەوەریی نەتەوەیەک بردنەسەری رێژەی خویندەواری‌یە.هەروەکی پێشتر ئیشارەمان پێ‌کرد کۆماری کوردستان زمانی کوردی کردە زمانی رەسمیی ئیدارات و قوتابخانەکان و نووسین و هەرلەو کاتەدا بە بریاری حیزب و پێشەوای حیزب خوێندن بۆ کچان و کوڕان وەک یەک ئیجباری کرا و لەو ئاگاداری‌یەدا جەخت لەوە دەکاتەوە کە ئەوانەی تەمەنیان چۆتە سەرێ و بەهەر هۆکارێک نەیان‌توانیوە بخوێنن دەبێ برۆنە قوتابخانەی شەوانە و لە کۆتایی‌دا ئەمری تێدایە کە خوێندنی ئەوجۆرە کەسانە واجبە و ئەگەر کەسیک لەو ئەمرە لابدا لەرێگای شارەوانی‌یەوە جەلب دەکری بۆ قوتابخانە .

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣١ لاپەڕەی ٤، چوارشەممە ١٤ی خاکەلێوەی ١٣٢٥، (٣ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە تـەواوی ئەهالـی خۆشەویسـتو دەفتەرەکانـی تابعـەی مەرکەزی ڕادەگەیندرێت کە لە هەوڵ مانگی خاکەلێوە بەرواری ١/١/١٣٢٥ دەستەی پۆستو تلگرافی شـنۆ بە سەرۆکیی ئاغای ئەسـکەندەری دائیرو بەرقەرارە. ناردنی مراسلات غەیرە از «بیمە» بۆ شاری ناوبراو مانعی نییەو قەبووڵ دەکرێت.

سەرۆکی پۆستو تلگرافو تەلیفوون کوردستان / باباخانی

مزگێنی!

لە سـەر ئەمری حەزرەتی پێشـەوای کوردسـتان لە ژمـارە ٣٢ ڕۆژنامەی کوردستانڕا دەرسی زمانی کوردی بۆ ئەو کەسانە کە تازە دەست بە خوێندن دەکەن (پۆلی ئەوەڵ) چاپ دەکرێ. پێویستە برایانو خوشکان کە دەیانهەوێ نووسینو خوێندنەوە فێر بن لەم نیعمەتە گەورە ئیستفادە بکەن.

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٢ لاپەڕە ٤، شەممە ١٧ی خاکەلێوە ی ١٣٢٥، (٦ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە بۆنەی ئەو ئیعلامیە هێزی ناوەندی دێموکراتی کوردستان لە ئەشخاس داوتەڵەب «پێشمەرگە» کە ساحبی ئەسپی شەخسینو سابقەن نێویان لە هێزدا نوسراوەو پاداشتیان دراوەتێو، یا ئەشخاسێکی خەیاڵو نەزەریان ئەوەیە داخل بە خزمەتی پێشـمەرگەیی بن، پێویسـتە بە ئینتشـارو بڵاوکردنەوەی ئەو ئیعلامیە خۆیان بە هێزی ناوەندی کوردسـتان مەعەڕەفیو بناسـێنن تا مەحـەلو جێی ئەوان لە هێزدا بدرێو تەکلیفیـان کە تا ئەمڕۆ مونتەزربوون مەعلووم کرێ.

سەرۆکی ستاد هێزی مەرکەزی دێموکراتی کوردستان:سەلاح

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٣، لاپەڕەی ٣، دووشەممە ١٩ی خاکەلێوەی ١٣٢٥(٨ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە برایانی خۆشەویست دانیشتووی مەهاباد ڕادەگەیندرێت کە لەو بڕوارەوە هەر کەس منداڵی بووبێ‌و یا کەسێکی لێ مردبێ‌و خەبەری بە ئیدارەی نێونووس نەدابێ فەوری تەشریف بە ئیدارەبێنن کاری خۆیان جێ بە جێ بکەن‌و لەوەی دوواش ئەو دەستوورەی سەرەوە ئیجرا بفەرموون بۆ قسمەتی ژن هێنان‌و تەڵاق دان، ئەڵبەتە بە مەحزەراتی ڕەسمی خەبەر بدەن‌و تێبکۆشن کە هەمیشە کاریان بە صحیحی و ڕەسمی جێ بە جێ بێ کە ئەو ئیدارە هەمیشە بۆ بەجێهێنانی کاری میللەت ئاوەلەو حازرە. وە خودای نەخواستە ئەگەر کەسێک لەو دەستورە خۆ بگرێ لە سەر دەستوری کۆمیتەی بەرزی حیزبی دێموکراتی کوردستان موافق قانوونی حیزبی جەریمەو مجازات دەکرێ.

سەرۆکی ئیدارەی کوللی نێونووسیی کوردستان
یوسفی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٣، لاپەڕەی ٣، دووشەممە، ١٩ی خاکەلێوەی ١٣٢٥ (٨ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بەتەواوی ئەهالی موحتەرەمی مەهابادو ئەتراف مخصوصا ساحیبانی باغات میوە ڕادەگەیندرێت کە جێگای فرۆشتنی میوە مەیدانی عەباس ئاغا تەعین کراوە پێویستە تەواوی مێوە فرۆشان لە مەوقعی هێنانی میوە لە مەیدانی نێو براو میوە خەریدو فرۆش بکەن‌و ئەڵبەتە هیچ کەس حەقی نییە لە محلی دیکە میوە بفرۆشێ.

سەرۆکی شارەوانی مەهاباد / خوسرەوی

ئاگاداری

لە ســەر قەراری کومیسیونی ئەنجومەنی شــارەداری کە لە بڕواری ٧/ ١/ ١٣٢٥ بە حەزووری قەســابانی شار لە ئیدارەی شارەداری تەشکیل دراوە لە تاریخ ١٦ی خاکەلێوەی ١٣٢٥ تا هەوەڵی مانگی خەرمانانی ١٣٢٥ نرخی گوشــت مەڕو بزن سیەی لە قەراری ســێ تمەن (کیلۆی پازدە قران) تەعین کــراوە. لەو بڕوارەوە بــە ئەهالی خۆشەویســت ڕادەگەیندرێت کە هەرکەس لە قەســابانی شــار لەو میزانە زیاتریان فرۆشت یا حەیوانی لاوازو نەخۆشیان کوشتەوە بە ئیدارەی شــارەداری ڕابگەیەنن تاکەسانەی تەخەلوفیان کردوە جەریمــەو تەنبیــە بکرێن‌و لە ســوورەتێک دا بە شــارەداری خەبــەر نەدەن تقصیریک متەوەجێی ئەو ئیدارەیە نییە.

سەرۆکی شارەوانی مەهاباد

خوسرەوی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٨، لاپەڕە ٤، دووشەممە ٢ی بانەمەڕی ١٣٢٥ (٢٢ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بــەدوای ئاگاداری ژمــارە ٥٣- ١٨/ ١٠/ ١٣٢٤ بۆ بیرهێنانەوەی خەڵکی شــاری بە تەواوی برایانی خۆشەویســت دووبارە ڕادەگەیندرێ هەرکەس لە نێو شاردا تفەنگ یا دەمانچە باوێژێت بە خسوس لە شەوێدا بە پێی قانوون زیندانی‌و جەریمە دەکرێ.

٨١٢- ٢١/ ١/ ١٣٢٥

فەرماندەی هێزی ناوەندی

نانەوازادە

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٩ لاپەڕە ٤،
چوارشەممە ٤ی بانەمەڕ ١٣٢٥، (٢٤ ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە تەواوی دانیشتوانی خۆشەویستی شاری مەهاباد ڕادەگەیندرێت ئاغایان کـە لە کەناری خیابـان ملکیان هەیەو نیوەتەواو یا ئینکـی خەرابەیە، دەبێ هەتا ١٥ ڕۆژ چاکیـان بکەنەوەو پیادەڕەوی پێش موڵکی خۆیان کە موحتاج بە تەعمیرە تەعمیری بکەن‌و، زیمنەن دەبێ نەوعێکی وای دروست بکەن کە مەنـزەرەی خیابان ناحەز نەکا. لە سـورەتێک‌دا تا ئاخری ئەو مودەتە تەعین کراوە سـاحیب موڵک ئیقدام بـە تەعمیریان نەکا شـارەداری ناچار بۆخۆی دروستیان دەکاو هەرچەند مەخارجی ببێ لە ساحیب موڵک دەستێنێتەوە.

سەرۆکی شارەداری

خوسرەوی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٩، لاپەڕەی ٤،
چوارشەممە، ٤ی بانەمەڕی ١٣٢٥، (٢٤ی ئاوریلی ١٩٤٦)

ئاگاداری

لە سـەر قەراری کۆمیتـەی مەرکەزی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتان، دەوڵەتی کوردستان دەنەزەری گرتوە توتنی دەرەجە١ لە قەراری هەر کیلۆ ٢ تمەن‌و تووتنی دەرەجە٢ قەراری هەر کیلۆ١٤ قران بکڕێ. کەسانێکە بەغێراز دەوڵەتی کوردستان تووتنی بفرۆشێ‌و خاریج بکڕێ، سەدی پەنجای قیمەتی تووتنەکەی بە نێوی حقوقی گومرگی لە فرۆشەندەی وەردەگرێ.

لە مەوقعی خەریددا جێگای تەحویل‌دانی تووتن مەعلوم دەکرێ.

سەرۆک ئیدارەی دووخانیەی مەهاباد

فەتاح قازی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە٤٠، لاپەڕەی ٣، شەممە ٧ی بانەمەڕی ١٣٢٥، (٢٧ی ئاوریلی ١٩٤٦)

تەسویبی قانوونی مجازات

بەرابـەر بە ئەمرییەی ژمارە ١٦٠٧ -١ /٢ /٢٥ کۆمیتەی مەرکەزیی حیزب دیوانی حرب هێزی دێموکراتی تشکیلو قانوونی مجازاتیش وەک لە خوارەوە نوسراوە تەسویب بوو: قانوون

مادە ١- جاسوسـی کە بە یەقین گەیشت جەزای ئەو ئیعدامە، ئەما ئەگەر دەلیلی تەخفییف لە کاردا بن تەواوی دارائی ئەو کەسە دەبێتە هی دەوڵەت، یان زیندانی بە کار لە شەش مانگەوە تا مردن.

مادەی ٢- مەستیو هەرزەیی لە دە ڕۆژەوە تا یەک مانگ زیندانی لە گەڵ کارو لە پەنجا تا دووسەد قەمچی. هەر نۆبەی لە پەنجا قەمچی زیاتر نەبێ.

مادەی٣- دزین یا لە نێو بردنی ماڵی دەوڵەت لە چاو ئەو گوناحە کە کردوویە ئیعـدام یان هەڵگرتنی دارائی ئەو کەسـە بۆ دەوڵەتو یـا زیندانی بە کار لە دوومانگەوە تامردن. لە هەموو حاڵدا دەرکردن لە سەرخزمەت. کەسانێک کە بە تفەنگو یان ئەسـڵەحەیەکی شەڕەوە جەردەییو ڕێگریو یان دزی بکەن ئەوانیش جەزایان هەروایە.

مادەی ٤- زۆر هێنان بۆ هاوسـەر یان کەسانی دی یەک ساڵ زیندانی بە کارو لێ ئەستاندنەوەی ئەوەی کە سەندوویە.

مـادەی ٥- تریاک کێشـان بێبەش بوونـی لە تەواوی حقوقـی مەدەنی ئەوانەش کە لە سەر خزمەتن ئەگەر لە دوایەدا فێری تریاک بن لە دوای یەک ساڵ زیندانی بە کار لە سەر خزمەت دەردەکرێ.

مادەی ٦- هەڵاتن لە شەڕداو ئەسڵەحە بە دوژمندان جەزای ئیعدامە.

مادەی ٧- سزای خەیانەت بە میللەت یان دەوڵەت یان نیشتمان ئیعدامە ئەمما ئەگەر دەلیلی تەخفیف لە بەیندا بێ وەک لە مادەی ١ نوسراوە ڕەفتار دەکرێ.

مادەی ٨- دەســتدرێژی بە ناووسی خەڵک جزای هەر بەو جۆرەیە کە لە هەیئەتی ڕەئیسەی مللیدا گوزراوە.

مادەی ٩- بەرتیل وەرگرتنیش هەروەها.

تێبینــی١: تەواوی گرتــووان (دوکتور، لیســانس، دیپلومەو ناقص نەبێ) لە ڕۆژی گیرانەوە بە ئەمری ئەو مەقاماتەی کە ســەلاحییەتیان هەیە ممکنە کاریان پێ بکرێ ئەمما ڕۆژێ لە شەش ساعەت زیاتر نا و ڕۆژانی تەعتیلیش هەرنا.

تێبینی ٢: ئەفسەران و نەفەراتی هێزی دێموکراتی کوردستان و جاسوسانی خــارج ئەگــەر یەکێک لەو گوناحانە یــان لێ ڕووبدا هەر لــە دیوانی «حرب» پێ ڕادەگەن خەڵکــی خارج لە هێزەوەش بە پێ فەرمانی ڕیئاســەتی معظم جمهور ئەو دێوانە حوکمیان دەکات.

ئەوا بۆ ئاگاداری تەواوی هێزی دێموکراتی کوردستان ئەو قانوونە چوار جار لە دوای یەک لــە ڕۆژنامەدا چاپ و بڵاو دەکرێتــەوە. خودا بکات هیچکەس یەکێ لەو گوناحانەی لێ ڕوونەدات دەنا حەتمەن بەو مجازاتەی کە نووسراوە گرفتار دەبێ.

سەرۆکی دیوانی حربی هێزی دێموکراتی کوردستان: ابراهیم صلاح

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٤٦، لاپەڕەی ٤، شەممە ٢١ی بانەمەڕی ١٣٢٥ (١١ی مەی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە هــۆی ئەو نوسراوە بەدوای بەخشــنامەی ژمارە.... بە تــەواوی ئەهالی ڕادەگەیندرێت دەســتوری ژمارە ٢٢٣٠ بۆ واردکردنی ماڵی وەتەنی لە ســەر قــەراری کۆمیتەی مەرکەزی لەودەکریت و هەرکەس ماڵ وارید بکا بە قاچاغ حیساب دەکرێ و موتەخەلفین مەجازات دەکرێت.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٤٨، لاپەڕە ٣،
شەممە ٢٨ی بانەمەڕی ١٣٢٥، (١٨ ی مەی ١٩٤٦)

ئاگاداری

به هۆی ئەونوسراوه له ســەر فەرمانی موبارەکی « جمهوریەتی کوردستان « به تەواوی میللەتی خۆشەویســتی کــورد ڕادەگەیندرێت هەر کەس به بێ ئاگاداریی حکومەتی کوردســتان تووتن یا تریاک واردی مەناتقی حکومەتی ئازەربایجــان بکا قاچاغەو ئەگەر ماڵەکەی لێ بگیرێ شەخســی ســاحیب ماڵ علاوه لەوه که جەریمەی قانوونی لێ دەســتێندرێ به مجازاتیش دەگا، خۆ لــە کاتێکدا حکومەتــی ئازەربایجانیش بێتوو له ڕێــگای یەکێتی کوردو ئازەربایجانەوه لێیان خۆش بێتو ماڵەکەیان بداتەوه حکومەتی کوردســتان بــه هیچ جۆرێک لێخۆش بوونی نابێ زیمنــی زەوت کردنی ماڵەکەی زۆر به توندیش به مجازاتی خۆیان دەگەینێ.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٤٨، لاپەڕە ٤،
شەممە، ٢٨ی بانەمەڕی ١٣٢٥، (١٨ ی مەی ١٩٤٦)

ئاگاداری

به گوێرەی ئەوه که ماڵی گزی حاڵی حازر له مەنتیقەی کوردستان‌دا زۆره له بەر ئەوه له ســەر قەراری کۆمیتەی مەرکەزیو موافقەتی سەرۆکی معظم جمهور بۆ پێشــگیری له زەرەرو خەسارەتی ئەوانەی جنسیی قطورەیا زۆره به تــەواوی میلەت ڕادەگەیندرێت لەو بڕواره هەتــا هەوەڵی مانگی ٢٥/٩ هیچ

کەس حەقی واریدکردنی مالی گزی لەهیچ جێگایەکی نییەو بێتو کەسێک بەرخلافی ئەو دەستووره ڕەفتار بکا سەهلە کە ماڵەکەی لە لایەن گومرگەوە تەوقیف دەکرێ بەلکوو زۆر بە توندیش مجازات دەکرێ.

کۆمیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٥٤، لاپەڕە ٣، چوارشەممە ١٥ی جۆزەردانی ١٣٢٥، (٦ی ژوئەنی ١٩٤٦)

ئاگاداری ژمارە ٥٣، بەروار ٦- ٣- ٢٥

لە سەر قەراری ژمارە ٤٦ی وەزارتی بێهداری پێویستە ئەو کەسانە کە منداڵیان آبلەکوبی دەکەن ڕۆژانی دووشەممەو پێنجشەممە سەعات ٤ی پاش نوێژێ بۆ تەلقیحی ئابلە کوبی بە بیهداری مراجعە بکەن.

سەرۆکی ئیدارەی بیهداری کوردستان

دوکتور مبصری

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٥٥، لاپەڕەی ٤، شەممە ١٨ی جۆزەردانی ١٣٢٥، (٩ ی ژوئەنی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە دوای ئاگاداری ژمارە ٣٠٨- ١١/ ١/ ٢٥ پۆلی ٣ی هێزی ناوەندی جمهوری کوردستان بە هەموو برا خۆشەویستەکان ڕادەگەینێ کە پۆل بەم شەرتانەی ژێرەوە پێشمەرگە ڕادەگریت:

الف) هەتاومکینە سەڵتو بێ ژنو منداڵ بێت.

ب) تەمەنی نابێ لە ١٨ کەمترو لە ٣٠ زیاتر بێ.

ج) خاوەنی ئەخلاقی چاکو بەدەنی ساغ بێ.

وەسائیل زیندەگی‌و بەخێوکردنی پێشمەرگە لە تەرەف دەوڵەتی جمهوریە کوردستانەوەتعین کراوە بەوجۆرەیە:

الف) نان‌و چێشت‌و مەنزڵ‌و بەرگ‌و قەندو چاوتوتن‌و کاغذی سیغارو تەواوی وەسائیلی زیندەگی کە بۆ پێشمەرگەی دەوڵەتێکی ئابڕوومەند پێویست بێ، فەراهەم‌و حازرە.

ب) مواجبی مانگانەی پیادە ١٥ تمەن. سوار ئەگەر ئەسپ‌و زینی شەخسی بێ ٢٥ تمەن لە هەموو سەری مانگدا وموەرەتەب وەری دەگرن.

ج) دوای خاتمە خزمەتی چوارمانگەو فێربوونی تەعلیماتی پێشمەرگایەتی ئەگەر چوو بۆ مەئموریەت غەیراز جیرەی دەوڵەت ڕۆژی تمەنێکی فوق‌العادە دەدرێتی.

کاسانێک خاوەنی ئەو شەرتانەی سەرەوەن پێویستە خۆیان بە پۆلی ٣ی هێزی ناوەندی معەڕەفی‌و بناسێنن تا بە خزمەتی مەقەدەس‌و مەرامی پێشمەرگایەتی موفتەخەر بکرێ.

فەرماندەی پۆلی ٣ی هێزی ناوەندی: سەلاح

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٥٩، لاپەڕەی ٣، دووشەممە ٢٧ی جۆزەردانی ١٣٢٥، (١٨ی ژوئەنی ١٩٤٦)

بەخشنامە

لە سەر دەستوری وەزیری بەرزی جەنگ بە تەواوی برایانی کوردو هاونیشتمانانی کوردستان ڕادەگەیەندرێت کە هەرگاە کارێکی خیلافی ئوسوولی دێموکراسی‌و برایەتی لە لایەن مەئموورینی هێزی کوردستان لە پێشمەرگە یا ئەفسەر نیسبەت بە ئەفرادی نەتەوەی کورد ڕوویدا یا داوای ڕشوەو غەیرە بۆ پێکهێنانی کاروبار بکەن پێویستە بەزوویی مقاماتی هێزو

ئــی دیکه له حەقیقەتی موزوع ئاگادار بفەرمــوون؛ وەئیلا به پێچەوانەی ئەو بەخشــنامه ئەگەر ڕەفتار بکرێ قەتعەن موجازات هــەردووک لا به ئەندازەی یەک دەبێ.

معاوینی حزب وەزارەتی جەنگ کوردستان: جەعفەر کەریمی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژماره ٦٩،
لاپەڕە ٤، یەکشەممە ٣٠ی پووشپەڕی، ١٣٢٥

ئاگاداری

ژماره ٢١٩٨ /٢٠-٤-٢٥

چونکه مەتابقی مەعموول هەر عەریزەیەک له تەرەف ئەشخاس به ئیداراتی دەوڵەتی بدرێ دەبێ تەمبرێکی یەک ڕیالی پێوه ئیلساق بکرێ. له بەر ئەوەی به ئیتلاع عموم ڕادەگەیندرێت که لەوەی بەدواوه عەرزو حاڵی به عینوانی هەر ئیدارەیــەک دەبێ تەمبرێک یەک ڕیالی پێوه الصاق بکەن‌و ضمنا به تەواوی ئیدارات دەوڵەتی عەرزکرا که به عەرزی حاڵی بێ تەمبری ئەشخاس تەرتیبی ئەسەر نەدەن. پێویسته تەواوی ئەشخاس مەتابقی ئاگاداری سەرەوه ئیقدام به تەقدیمی عەرزو حاڵی خۆیان به ئیداراتی دەوڵەتی بکەن‌و بۆ کڕینی تەمبر یەک ڕیاڵی به ئیدارەی دارایی مراجعه بفەرموون.

سەرۆکی ئیدارەی دارایی کوردستان: علم

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٧١، لاپەڕەی ٤،
یەکشەممە ٦ی گەلاوێژی ١٣٢٥، (٢٨ ی ژوئیەی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە تەواوی ئەهالیی موحتەرەمــی مەهابادو ئەترافی ڕادەگەیندرێت چۆن قەرار دراوە تەواوی ئەرمەنیان بۆ نیشــتمانی خۆیــان بگەڕێنەوە، هەر کەس حەق حیســابێکی دەگەڵ وان هەیە بەزوویەکــی زوو دەگەڵیان جێ بە جێ بکەن کە دەمەوقعی ڕویشتنیاندا مەحتەل نەبن.

لە تەرەف فەرمانداری مەهاباد: تقفی

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٧٥، لاپەڕە ٤،
یەکشەممە ٢٠ی گەلاوێژی ١٣٢٥، (١١ی ئوتی ١٩٤٦)

ئاگاداری ژمارە ١٦/٣٢-٥-١٣٢٦

لە بڕواری نەشری ئەو ئاگادارییەوە بە تەواوی قەسابان ڕادەگەێندرێت کە پێویستە هەر حەیوانێکی دەکوژریتەوە بە دەستووری دامپزشکیو لە معاینە دەرچێتو هەرکەســێک حەیوانــات لە هەر قەبیل بە عینوانــی تیجارەت لە مەهاباد بۆ خاریج صادر بکا، پێویســتە ئەویش تەحتی نەزەری دامپزشکیی کوردستان ئەنجام بدرێ، کەسانیکی خیلافی قانوون بیطاری ڕەفتار بکەن بە پێی مقرراتی دێموکرات مجازاتو جەریمە دە کرێن.

سەرۆکی کشاورزی کوردستان: وەلیزاد

ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٧٥، لاپەڕەی ٤،
یەکشەممە ٢٠ی گەلاوێژی ١٣٢٥،(١١ی ئوتی ١٩٤٦)

ئاگاداری

بە عموم میللی کەلیمییانی دانیشــتوی مەهابــاد ڕادەگەیەنم کە لە ژێر حیمایەتی حەزرەتی پێشــەوای معظــمو مەحبووبی کوردســتانو نەزەراتی

ئیــدارەی موحتەرەمی فەرهەنگ، بە ئیجازە لە مەقاماتی بەرزی کوردســتان مەدرەســەیەک بە ناوی تێکەڵی کــوردیو عیبری دەکەینەوەو پێویســتە لە بــەڕواری ئەو ئاگادارییــەوە منداڵی خۆتــان چ کوڕ چ کچ بــە دەفتەری ئەو مەدرەســە کە ڕووبــەڕووی عیمارەتــی داودزادەیــە مەعەڕەفیو بە ســەبتی بگەیەنن، لە غەیری ئەو ســوورەتەدا مەجبوور دەبین بە وەســیلەی شارەوانی حازر دەکرێن.

مودیرو سەرپەرەست مدرسەی عبری: داوودزادە

کورتە باسیک لەسەر گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی قەزایی و قانوونی سزادانی گشتی ساڵی ٦٠-٦١

دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ی گەلانی ئێران و دەستپێکردنەوەی خەباتی ئاشکرای حیزبی دێموکڕاتی کوردستان، حیزبی دێموکرات لە قۆناغێکی دیکەی خەبات‌دا دیسان ئەرکی بەڕێوەبردنی وڵاتی کەوتە سەرشان؛ بەتایبەتی کە کۆماری ئیسلامی شەڕی بە ناحەقی بەسەر گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان‌دا سەپاندو کوردستانی لە هەموو بارێکەوە (ئابووری، فەرهەنگیو پەروەردە، تەنانەت هاتوچۆو ،راگواستن) ئابلۆقە دابوو. لەوقۆناغە هەستیارو ناسکەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان دوو ئەرکی گرینگی کەوتبوونە سەرشان: هەم دەبوایە لە بەرامبەر هێرشی سوپای کۆکو پۆشتەی کۆماری ئیسلامی‌دا دیفاع لە کوردستانو مافەکانی خەڵکی کوردستان بکاو هەم کاروباری رۆژانەی خەڵک ئیدارە بکا، واتە بەڕێوەبەری وڵاتی کەوتبووە سەرشان، چونکە لە کوردستان بۆشایی دەسەڵاتو حوکمڕانیی دەوڵەت بە تەواوی دیار بوو و زۆربەی ئیدارەو شوێنە گشتی‌یەکان کە حکوومەت دەبوایە ئیدارەیان بکا، یان بە تەواوی داخرابوون، یان وەک لەکۆڵ‌خۆکردنەوە کاریان دەکرد.

لە قۆناغێکی وا هەستیاردا حیزبی دێموکراتی کوردستان کە حیزبی هەڵقوڵاو لە ناخی کۆمەڵانی خەڵکەوە بوو، شانی وەبەر هەر دوو بەرپرسایەتی داو، بە پێی توانای خۆی هەوڵیدا بە وەڕێخستنەوەی ئیدارات و قوتابخانەکان و نەخۆشخانەکان بۆشایی دەسەڵات و حاکمیەت پڕ بکاتەوە.

دامەزراندنی نەخۆشخانەی شۆڕش، پەروەردەو بارهێنانی مامۆستایانی شۆڕش و چاپی کتێبی دەرسی بە زمانی کوردی و ڕێکخستنەوەی کۆمەڵگە لە بواری پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکانەوەو چارەسەری کێشەکان لە ڕێگەی ڕێکخراوەکانی حیزبەوە؛ ئەمانەو دەیان کاری دیکە لە کارە بەنرخەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو قۆناغەدا بوون.

لە هەل و مەرجێکی ئاوادا کە شەڕێکی قورس لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە بە سەر خەڵکی کوردستاندا سەپابوو هەر وەکی گوترا ئەرکی قورسی بەرگری و بەربەرەکانیی شەڕو ڕێکخستنی کاروباری نێو کۆمەڵگەی کوردستان کەوتبووە سەرشانی حیزبی دێموکرات. بۆیە ڕۆژبەرۆژ ئەو حیزبە هەوڵی دەدا بە بەرنامەکانی خۆیدا بێتەوەو باشترو ڕێک‌وپێکتریان بکا بۆ ئەوەی بتوانێ خزمەتی زیاتر بە کۆمەڵگە بکا. ئەوەتا هەر لە پێشەکیی قانوونی سزادانی گشتیدا لەگەڵ ئەوە ئیشارەی بەسزا کردوە دەڵی تەمبێیی بۆ کەسەیە کە لە ڕێوشوینی دیاریکراو لای دابێ‌و، ڕوونی دەکاتەوە کە مەبەست لە هەموو ئەمانە ئەوەیە کە هەمووئەندامانی کۆمەڵ لەبەرامبەر ئەو قانوونەدا وەک یەکن و مەبەستی سەرەکیی ئەو قانوونەی بەم شێوەیە دەربڕیوە:

لەهەلومەرجی ئیستادا دەبێ بەهەموو تواناوە بۆ نیشاندانی ڕێگای ژیانی نوێ هەول بدرێ‌و ئەوانەی لە ڕێوشوێنی دیاریکراو لادەدەن بە زووترین کات سزا بدرین.

قانوونی سزا، یان سزادان لقێکە لە قانوونی گشتی (عمومی) کە باس

لە تاوانەکان‌و سزاکانی ئەوان دەکا. قانوونی سزادان بە شێوەی گشتی ڕێوشوێنێکە کە جوراوجۆریی تاوانەکان دەناسێنێ‌و کردن ونەکردنیان قەدەغە دەکاو سزای هەرکام لەو تاوانانە دیاری دەکا. بەمجۆرە قانوونی سزادان لقێکە لە قانوون کە هێندێک لە کردار یا خۆپاراستن لە کردارو زەمانەتی پێشگیری بەهۆی سزادان دیاری دەکا.

بە واتایەکی دیکە قانوونی سزادان پێوەندیی هەیە بە تاوانەوە، واتا بابەتەکەی ڕاگەیشتن بەسزادانی تاوانبارانە. هەر کردارێک یا تەرکی کردارێک کە قانوون مەنعی کردبێ‌و، زیانی بە کەس یاکەسانێک یا بەرژەوەندیی کۆمەڵگا گەیاندبێ لە روانگەی قانوونەوە دەبێ تاوانبارەکەی سزا بدرێ، چونکە دەبێتە تاوان‌و تاوان سزای بەدواوە دەبێ.

ئەوە ڕاستە کە لە قانوونی سزادان‌دا کەسی زیان‌وێکەوتوو بە بەرزکردنەوەی سکاڵا لە بەر دەمی دادگا بە مافی خۆی دەگا کە ئەوە یەکێک لە ئامانجەکانی قانوونی سزادانە؛ بەڵام ئامانج لە تەنزیمی قانوونەکانی سزادان دامرکانەوەی هەستی تۆڵەکردنەوە یا تەنیا قەرەبووکردنەوەی زیان دیتوو لە تاوان نیە؛ بەڵکوو بەو هۆکارە کە تاوانبار نەزمی کۆمەڵگا تێک‌دەداو ئەمنیەتی کۆمەڵایەتی‌و قەزایی کۆمەڵگا دەشکێنی‌و پێشێلی دەکا، قانوونی سزادان لە بەرامبەری‌دا رادەوەستێ.

تاوان‌و سزا دوو ڕووی دراوێکن، وەک دوو تاوولەڕێ بەشێوەیەکی یەکسان‌و شان‌بەشانی یەک بە درێژایی میژووی مرۆڤایەتی لە تەنیشت یەک‌دا جێیان کراوەتەوە، هەر بۆیە دەوڵەتەکان بە مەبەستی ڕێکخستن‌و پاراستنی مافی گشتی کۆمەڵە ڕێسایەکیان داناوەو پەسند کردوە کە لەوان‌دا باسی سەپاندنی سزا لە بەرامبەر تاوان‌دا کراوە. لێرەدا دەردەکەوێ کە قانوونی تاوان تایبەتە بە دەست‌نیشانکردنی ئەو ڕەفتارەی بەتاوان دانراوەو، دیاریکردنی ئەو سزایە کە بۆ ئەنجامدەری ئەو تاوانە بە گونجاو زانراوەو بڕیاری لە سەر دراوە.

هەر وەک پێشتر باسمان کرد حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەرکی بەڕێوەبەریی وڵاتی کەوتبووە سەرشان و، پێ‌بەپێی شەڕو بەربەرەکانی لەگەڵ نیزامی کۆماری ئیسلامی دەبوو لە بەرامبەر تاوان و دەست‌درێژی‌دا دیفاع لە مافی تاک و کۆمەڵ بکا، کە ئەویش تەنیا بە دامەزراندنی دام‌ودەزگای قەزایی‌و بە قانوون‌کردنی کۆمەڵگا دابین دەبوو.

هەر بۆیە لە رەشەمەی ساڵی ١٣٦٠ی هەتاوی (١٩٨٠ی زایینی)دا دەفتەری سیاسیی حیزب گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی قەزایی‌و قانوونی سزادانی گشتیی پەسند کرد. لە سەرەتای ئەو گەڵاڵەیەدا بەم شێوەیە باس لە پێویستیی دانانی قانوونێک کراوە کە بتوانێ مافەکانی کەسانی حەقیقی‌و حقووقی بپارێزێ:
«لە کاتێکدا تەواوی مافی مرۆڤایەتی لە رێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران‌دا پێ‌شێل کراوەو لە هەل‌و مەرجێک‌دا کە بزووتنەوەی نیشتمانی‌و دێموکراتیکی گەلی کورد بە هەست‌کردن بە ئەرکی مێژوویی‌و شۆرشگێڕانەی خۆی تێ‌دەکۆشێ کەندو کۆسپەکانی کۆمەڵایەتی وەلا بنێ‌و کۆمەڵی کوردەواری بەرەو ژیانێکی پێشکەوتووانە بەرێتە پێش، بۆ بەرگری لە پاراستنی مافەکانی «اشخاص حقیقی و حقوقی» پێویستی هەیە. بەم هۆیەوە قانوونی سزای گشتی لەلایەن کۆمیسیۆنی قەزایی کە بەرهەمی تێکۆشانی بزووتنەوەی نیشتمانی‌و دێموکراتیکی گەلی کوردە ئامادە کراوەو بەڕێوە دەچێ. ئەم قانوونە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە پەسندو تەئیید کراوەو هێزی پێشمەرگە زامنی ئیجرای ئەو قانوونەیە.»
لەو پێشەکییە کورتەڕا دەردەکەوێ کە حیزبی دێموکرات هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە وەک حیزبێک لە دایک بووە کە وەک دەوڵەت لەگەڵ رێکخستنی کۆمەڵگەو رووداوەکان هەڵسوکەوتی کردووەو خۆی لە بەرامبەر چارەنووسی گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان‌دا بە بەرپرسیار زانیوە.

وەک چۆن لەو پێشەکی‌یەدا هاتوە:» بە ئەرکی مێژوویی‌و شۆرشگێڕانەی خۆی تێ‌دەکۆشی کە کەندو کۆسپەکانی کۆمەڵایەتی وەلا بنێ‌و کۆمەڵی کوردەواری بەرەو ژیانێکی پێشکەوتووانە بەرێتە پێش»و هەر لێرەدا باس لە پاراستنی مافەکانی «اشخاص حقیقی و حقوقی» دەکاو لە کۆتایی‌دا دەڵێ ئەو قانوونە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بە پەسەند گەیشتوە، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک پارلمان‌و سیستمی بەڕێوەبەریی وڵات هەڵسوکەوتی کردوەو هەرلەو حاڵەدا ئەرکی جێبەجێکردنی ئەو قانوونە دەخاتە ئەستۆی هێزی پیشمەرگە کە لەژێر سازمان‌و رێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان‌دایە.

گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی قەزایی‌و قانوونی سزادانی گشتی پەسەندکراوی رەشەمەی ١٣٦٠ی هەتاوی لە چەند بەش پێک هاتوە.

بەشی یەکەم: پێشەکی‌یەکی کورت، پێناسەی کۆمیسیۆنی قەزایی و پێکهاتەی ئەو کۆمیسیۆنە و سەڵاحیەتەکانی کۆمیسیۆن بەگشتی و سەڵاحیەتی کۆمیسیۆن لە کارو باری قەزایی‌دا بەتایبەتی بە وردی باس کراوە.

بەشی دووهەم: قانوونی سزادانی گشتی لە خۆ دەگرێ کە لە ٨٩ بەند «مادە» پێک‌هاتوەو ساڵی ١٣٦١ هـ.ش (١٩٨٢ی میلادی) بەپێی پێویستیی کۆمەڵگە ٢٩ بەندی دیکەشی لێ زیادکراوە کە لە سەریەک ١١٨ بەند «مادە» لە خۆ دەگرێ کە تاوانەکانی جینایەت‌و جونحەو خیلافی تێدا دەستنیشان کراوەو لە پاڵ هەرکامیان‌دا سزای شیاوی ئەو تاوانەش دیاری کراوە.

هەلسنگاندنیک بۆقانوونی سزادانی گشتی:

ئەو قانوونە بەپێی هەل‌ومەرج‌و سەردەمی خۆی‌و نیازی کۆمەڵگە لەلایەن پسپۆڕان‌و شارەزایانی قانوونەوە نووسراوەو تێکەڵاوێکە لە قانوونە

نووسراوەکانی ئەو سەردەمی ئێران و کۆمەڵێک عورف و عاداتی باو بۆ چارەسەرکردنی گیرو گرفت و کێشەکانی نێو خەڵک.
مامۆستا عەبدوڵلا حەسەنزادە لە «نیو سەدە تێکۆشان«دا کە باس لە ئەرک و کاروباری کۆمیسیۆنی کۆمەڵایەتی دەکا بەو شێوەیە تیشکی خستۆتە سەر بەشی قەزایی لە کۆمیسیۆنی کۆمەڵایەتیدا:
« ... کارو باری قەزایی کۆمیسیۆنی کۆمەڵایەتییش ئەگەرچی نایشارمەوە لە هێندێ بارەوە زیانی زیاتر لە قازانجی بوو، بەڵام خزمەتی گەورەی بە چارەسەری کێشەو ناکۆکییەکانی نێوان هاونیشتمانان کردوە. تەنانەت پاش ئەوەش کە ناوچەی ڕزگارکراو لە دەستی پێشمەرگەدا نەماوە، زۆر لە هاونیشتمانان چارەسەری گیرو گرفت و ناکۆکییەکانیان هێناوەتە لای حیزب و لە سەردەستی بەشی قەزایی کۆمیسیۆنی کۆمەڵایەتی یەکلایان کردوونەوە، ئەمە بۆخۆی بەڵگەیەکی یەکجار ڕوونی خۆشەویستیی حیزبی دێموکرات لە نێو دڵ و دەروونی کۆمەڵانی گەلی کورددایە».
لە قانوونی سزادانی گشتیدا ئەسڵ لە سەر بێتاوانیی کەس یان کەسەکان دانراوە، واتە ئەسڵ ئەوەیە کە «هەموو کەس بێتاوانە مەگەر بەڵگەو دەلیلێک لەسەر تاوانی هەبێ»، کە لە بەندی ٢٨ی ئەوقانوونەدا هاتوە. ئەوەتا هەر لە سەرەتای قانوونەکەدا کە باسی سزا دەکا دەڵێ: «تەمبێ بۆ ئەو کەسەیە کە لە ڕێ و شوێنی دیاری کراو لابدا.» واتە کەس لە خۆڕا سزا نادرێ و هەتا تاوانەکە لەلایەن دادگاوە لە سەر تۆمەتبار نەسەلمێندرابێ هیچ سزایەکی بۆ دیاری ناکرێ و بە تاوانبار دانانرێ.
لە قانوونی سزادانی گشتیدا پێ لەسەر ئەوە داگیراوە کە» ئەم قانوونە بۆ بەڕێوەبردنی نەزمی نێو کۆمەڵگەیەو هەموو ئەندامانی کۆمەڵگە بەرامبەر بەم قانوونە وەک یەکن».
لەسەر ئەسڵی پاراستنی مافی مرۆڤەکان کە نابێ بەبێ بەڵگە ئازادییان لێ زەوت بکرێ لە بەندی ١دا دەڵێ:» سزا یان تاوان دەبێ دیاری بکرێ و

تاوانێک کە لەم قانوونەدا ناوی نەبرابێ بەپێی شەرع و عورفی ناوچە سزای بۆ دیاری دەکرێ».

لە بەندی ١٨دا دەڵێ: « ڕاگرتنی مرۆڤی بێ‌تاوان تاوانەو ئەو کەسەی بێ‌بەڵگەی تاوانباری گیرابێ دەسبەجێ ئازاد دەکرێ‌و تاوانبار سزا دەدرێ.

« قانوون دانەر» لە قانوونی سزای گشتی‌دا هەوڵی داوە هەموو کەلێن‌و کەلەبەرەکانی کۆمەڵگا بە پێی نیازو پێداویستیی ئەوکات‌و ڕادەی توانای جێبەجێ‌کردن‌و جێگیرکردنی ئەو قانوونە لە کۆمەڵگادا پڕ بکاتەوەو هەوڵی داوە ئەو بابەتانەی بە تاوان دەژمێردرێن دەست‌نیشان بکاو ڕێ‌و شوێنی گونجاویان بۆ دابنێ هەتا کەس تووشی تاوان‌و تاوانکاری نەبێ‌و مافی هیچ کەس پێشێل نەکرێ.

لەو قانوونەدا هەموو ئەو ڕێ‌و شوێنانە دەست‌نیشان کراون کە بتوانن مافی تاک لە کۆمەڵگادا بپارێزن‌و هەرلەو کاتەدا مافی کۆمەڵگاش کە بریتی‌یە لە «حەقی گشتی» ، پارێزراو بێ. بۆ وێنە لەو قانوونەدا باسی بەرگریی ڕەوا (دیفاعی مەشرووع) کراوە بەڵام بە ڕوونی دەری‌خستوە کە دیفاعی مەشرووع مافە بۆ کەسێک کە هێرشی کراوەتە سەرو هەرلەو حاڵەدا ئەگەر ئەو دیفاعە لەو چوارچێوەیە کە قانوون دیاریی کردوە تێپەڕ بکا نابێتە دیفاعی مەشرووع‌و ڕەنگە تاوانی لێ بکەوێتەوە.

بەندی ٧- دیفاع لە خۆکردن هەقە. بەڵام دەبێ چەشنی دیفاع لە گەڵ جۆری هێرشەکە گونجاو بێ. دیفاع کاتێک بە حەق دەناسرێ کە هێرش کرابێتە سەرگیان‌و ماڵ‌و نامووس‌و سەربەستیی کەسەکە.

لێرەدا قانوون دانەر زۆر بە ڕوونی دەڵێ دیفاع‌لەخۆکردن مافە، ئەگەر وایە بۆ هەموو کەس ڕەوایە کە لە بەرامبەر هێرشێک‌دا کە دەکرێتە سەری بەرگری لە خۆی بکا. بەڵام لە کۆتایی برگەی بەندی ٧دا دەڵێ کە دەبێ دیفاع‌و هێرش لە گەڵ یەکتر هاوسەنگ بن واتە ئەگەر کەسێک بە دار هێرشی کردبێتە سەر کەسێکی دیکە، ئەو کەسە کە هێرشی کراوتە سەر

مافی خۆیەتی بە دار یا شتی لەو چەشنە دیفاع لەخۆی بکا، بەڵام لە بەرامبەردا ئەگەر لە چەکی گەرم کەڵک وەربگرێ ئەوکاتە دیفاع و هێرش لەگەڵ یەکتر هاوسەنگ نین و ئەو دیفاعە بە ڕەوا دانانرێ، چونکە ئیمکانی هەیە تاوانی گەورەتری لێ بکەوێتەوە هەربۆیەبەڕوونی دەستنیشان کراوە کە لە چ مەواردێکدا دیفاع بە مشروع دادەنرێ و ئەگەر خاریج لەوانە بوو کردارەکە ناتوانرێ پێی بگوترێ دیفاع لەخۆکردن.

قانوون دانەر لە قانوونی سزادانی گشتیدا هەوڵی داوە هەتا ئەو جێگایەی دەگونجێ نەرمی تێدا بە کار بێنێ بۆ ئەوەی یارمەتیدەر بێ بۆ ئەوەی تاوانکار جارێکی دیکە بتوانێ بگەڕێتەوە نێو کۆمەڵگەو بەسەربەستی وەک تاکێکی کۆمەڵ لە هەموو مافەکانی ژیان بەهرەمەند بێ.

لێرەدا بە پێویستی دەزانم ئیشارە بەوە بکەم کە لەمەودوا بە هەڵبژاردن هێندێک لە بەندەکانی قانوونی سزادانی گشتی باس دەکەین و ئەگەر پێویست بوو شییان دەکەینەوەو لە کۆتاییدا دەقی قانوونەکە وەک خۆی دێنینەوە.

لە بەندی ٩دا باس لەو بابەتانە دەکا کە دەبنە هۆی نەمان یا کەمبوونەوەی سزاو دەڵێ:

«ئەو شتانەی خوارەوە بە گشتی دەبنە هۆی نەمان یا کەمکردنەوەی سزا
الف: لێبوردنی زۆر لێکراو
ب: داننانی تاوانبار بە تاوانەکەی خۆیدا
ج: بژاردنی زەرەرو زیانی زۆرلێکراو
د: ئاگادارکردنی پێشمەرگە لە لایەن تاوانبار و پێش ئەوەی کە راپۆرت بگاتە دەستی پێشمەرگە
هـ : پیری و نەداریی تاوانبار ...»

لە قانوونی سزادانی گشتیدا هەر وەک پێشتر باس کرا تاوانەکان بە

پێی ڕادەی توندو تیژی و زیان گەیاندن بە کۆمەڵگەو لایەنی زیان وێ کەوتوو پۆلین بەندی کراون بە سەر جینایەت و جونحەو خیلافداو، بۆ هەر کام لەوانە ڕادەی زەمەنیی زیندان و حەپس و قەرەبوو «جەریمە، غەڕامە»ی بۆ دیاری کراوە کە بە پیی تاوانەکە سزا لەلایەن دادگاوە دادەنرێ؛ واتە حوکمدان و دیاری کردنی سزا لە سەڵاحییەتی دادگادایە، بەڵام لەو قانوونەدا بۆ جێبەجێکردنی حوکمی ئیعدام کۆمەڵێک ڕێوشوێنی دیکە گیراوەتە بەر:

بەندی ١١: سزای ئیعدام بە پێی بڕیاردانی دادگای گەل دیاری دەکرێ.

بەندی١٢: بەڕێوەبردنی حوکمی ئیعدام لەسەر تاوانی جینایی و ئاسایی بە پێشنیاری کومیسیونی قەزایی و پەسندی دەفتەری سیاسی دیاری دەکرێ.

لەو دوو بەندەدا بە تەواوی دەردەکەوێ کە هەر وا بە ئاسانی دادگایەک ناتوانێ حوکمی ئیعدام لە دژی کەسێک دەربکاو بیخاتە بواری جێبەجێ کردنەوە. یەکەم ،باس لەوە دەکا کە دەبێ دادگای گەل ئەو حوکمە بدا، واتە دادگایەکی باڵاترو خاوەن سەڵاحییەتر لە دادگاکانی ناوچەکەو لە هەمان حاڵدا ئەو حوکمە کە دادگای گەل بۆ سزادانی تاوانبارێک دەری دەکا، دەبێ کومیسیۆنی کۆمەڵایەتی کە خۆی پێکهاتەیەکی چەند کەسی‌یە ئەو حوکمە تاوتوێ بکاو ئەگەر لەسەر جێبەجێ کردنی حوکمی ئیعدامی تاوانبارێک کە دادگای گەل بڕیاری لەسەر داوە ساغ بۆوە، ئەو کات دەبێ حوکمەکە لەگەڵ پێشنیاری خۆیان بنێرن بۆ دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکڕات کە لەو کاتەدا بەرزترین ئۆرگانی ئیجرایی حیزبەو حوکمی نەهایی لەسەر تەئییدکردنی حوکمی دادگا یا ڕەت کردنەوەی حوکمەکە دەدا.

لە قانوونی سزادانی گشتی‌دا قانوون دانەر هەوڵی داوە بە دەرکی ڕاستی‌یەکانی نێو کۆمەڵ و نیازو پێویستیی گۆڕینی هێندێک داب و نەریت

که سەرچاوەی خوڵقاندنی هێندێک کێشەو سەرئەنجام تاوانکاری بوون، بەقانوون ڕێ‌و شوێنی گونجاویان بۆ دابنێ؛ ئەوەتا لەبارەی مافی ژنانەوە کۆمەڵێک مادده لەو قانوونەدا گونجێندراون .

یەکێک لەو داب‌و نەریتە ناحەزانەی کۆمەڵگای کوردەواری پەڵپ‌وبیانووگرتنە لەسەر هەقەمارەیی کچ. دایک‌و باب لەسەر هەقەمارەیی بیانوو دەگرن‌و داوای دراوێکی ئەوەندە زۆر دەکەن که له توانای خوازبێنی کەردا نەبێ.

بۆ نەهێشتنی ئەو کەندو کۆسپانە چەند مادەو بەند لە قانوونی سزادانی گشتی‌دا هاتوون که بە کورتی ئاماژەیان پێ‌دەکەین.

- **بەندی ٦٧ :** «مارەیی لە نێو شارو گونددا نابێ لە ٢٠ مسقاڵ زێڕ زیاتر بێ» ئەو بەندە لە هەلومەرجی ئەو کات‌دا زەمینەیەکی باشی خوڵقاند بۆ ئەو کەسانەی کەم‌داهات‌و دەست‌کورت بوون که بتوانن ژیانی هاوبەش پێک‌بێنن و جۆرێک فەرهەنگی دروست کرد که هەتا ئێستا بەردەوامەو مامۆستایانی ئایینی لە زۆر ناوچەی کوردستان ئامادە دەبن بەو بڕە مارەیی‌یە کچ‌و کوڕێک لێک مارە بکەن.
- **بەندی ٦٨ :** « ژن تەڵاق‌دان بە کردەوەیەکی ناحەز دەناسرێ ئەگە کەسێک بۆ هێنانی ژنێکی دیکە ئەو کارەی کردبێ لە ٣ مانگ تا ٦ مانگ سزای بەندیی بەسەردا دەدرێ»

لەو بەندەدا قانوون دانەر هەم جیابوونەوەی ژن‌و مێردی بە کاریکی ناحەزو نەشیاو داناوەو هەم سزای بۆ ئەو پیاوە داناوە که بە مەبەستی هێنانی ژنی دووهەم، ژنەکەی خۆی تەڵاق دەدا. قانوون دانەر هەوڵی داوە بە دیاری‌کردنی ئەو سزایە ژن‌تەڵاق‌دان قەدەغە بکاوهەوڵ دەدا پێکهاتەی بنەماڵە بپارێزێ چونکە لەو ڕاستی‌یە گەیشتوە که بەشێک لە سەرچاوەکانی تاوان دەگەڕێتەوە بۆ تێکچوون‌و هەڵوەشانەوەی خێزان‌و بێ‌سەرپەرست‌مانەوەی منداڵ.

- **بەندی ٧٩ :** «ئەگەر کەسێک مەجبوور بێ دوو ژنی هەبێ پێویستە شوڕای دادپرسی بۆ ئەو کارە ئیزن بدا، ئەگەر بە بێ ئیزنی شوڕای دادپرسی ژنی دووهەمی مارە کردبی لە ٣ تا ٦ مانگ سزای بەندی بەسەردا دەدرێ»

لێرەدا قانوون دانەر هێنانی ژنی دووهەمی بەستۆتەوە بە ڕەزامەندیی شووڕای دادپرسی بۆ ئەوەی هەر کەس لە بەر خۆیەوە ڕاست نەبێتەوە ژنی تازە بەسەر ژنەکەی بێنێ. بۆ ئەوەی ژن مافی ئەوەی هەبێ کە بۆخۆی چارەنووسی خۆی دیاری بکاو خاوەن کەسایەتیی خۆی بێ. لەو قانوونەدا ڕێگا بە کچ دەدرێ کە مێردو شەریکی ژیانی خۆی بە دڵخوازی خۆی هەڵبژێرێ .

- **بەندی ٧١ :** « ئەگەر کەسێک ژنەکەی تەڵاق داو پووڵی پێوە ببەستی لە ٣ مانگ تا ٦ مانگ بەندی بۆ دیاری دەکرێو، ئەگەر پووڵەکەی وەرگرتبێ بە قازانجی بزوتنەوەی گەلی کورد دەستی بەسەردا دەگیرێ».

لێرەدا دەبینین قانوون سزای بۆ ئەو کەسە داناوە کە ژن تەڵاق دەداو پووڵی پێوە دەبەستێتەوە، واتە کاتێک ژنەکەی خۆی تەڵاق دەدا و لێی جیا دەبێتەوە ئیدی مافی ئەوەی نیە پارەی پێوە ببەستێتەوە بۆ ئەوەی ژنەکەی نەتوانێ جارێکی دیکە بە هاسانی ژیانی هاوبەش پێک بێنێتەوە کە ئەوە جۆرێک لە پێشێل کردنی مافی ژنە، هەر بۆیە قانوون دانەر قەدەغەی کردوەو سزای بۆ دیاری کردوە.

- **بەندی ٧٢ :** «ژن‌بەژنە سزای بەندی بۆ هەر دولا لە ٢ مانگ تا ٧مانگ بە دواوەیە«.

ژن‌بەژنە یەکێک لە داب‌و نەریتە هەرە ناحەزەکانی کوردەواری بووەو بە دەرەجەی یەکەم پێشێل کردنی ڕاستەوخۆی مافی ژنە، چونکە لەو کردارەدا ژن وەک کاڵاو کەرستە ئاڵوگۆری پێ دەکرێو، گەلێک جاریش مافی پیاوەکە لە هەڵبژاردنی هاوژینەکەی‌دا پێشێل کراوەو بە ناچاری ملی بۆ ئەو نەریتە دزێوە ڕاکێشاوە؛ هەر بۆیە لە قانوونی سزادانی گشتی‌دا ژن‌بەژنە

قەدەغە کراوەو سزا بۆ ئەو کەسانە دیاری کراوە کە ئەو قانوونە پێشێل دەکەن.

- **بەندی ٧٠ :** «مارەکردنی کیژێک کە تەمەنی لە ١٥ ساڵ کەمتر بێ سزای بەندی لە ٣ مانگ تا ٧ مانگ بۆ دادەندرێ».

مارەکردنی کچ بە منداڵی نەک هەر داب و نەریتێکی ناحەزە بەڵکوو تاوانیشە. لەو کارە دا باوکی کچ و مەلای مارە بڕیش تاوانبارن، چونکە نە لە باری شەرعی و نە لە باری قانوونی یەوە مەسڵەحەت و چاکەی کچ لەبەر چاو ناگیرێ. ئەو کچە نەگەیشتۆتە تەمەنێک کە چاکەو خراپەی خۆی لێک بکاتەوەو قازانج و زیانی خۆی بزانێ و چونکە لە باری ئەقڵی یەوە کامڵ نەبووە ناتوانێ لە باری رووحی و جیسمی یەوە ئامادەیی ئەوەی هەبێ ژیانی هاوبەش پێک بێنێ. لەو بەندە لە قانوونی سزادانی گشتی دا دەبینین کە تەمەنی بۆ مارەبرینی کچ دیاری کردووەو ئەگەر کچ لەو تەمەنە کەمتر بێ سزای بۆ وەلیی ئەمری کچەو مەلای مارەبڕ داناوە کە سەرپێچیی ئەو قانوونەیان کردوە. دیارە هەر چەند بەپێی قانوونەکانی ئێستا تەمەنی پازدە سال بۆ پێکهێنانی ژیان هاوبەش تەمەنێکی گونجاو نیەو بۆ کورو کچ تەمەنی ١٨ ساڵ دیاری کراوە، بەلام ٣٤ سال لەمەوبەرولە هەلومەرجی ئەوکاتدا ئەوە یەکێک لە چارەسەرەکانی کێشە کۆمەلایەتی یەکان بووەو پێشگیریی کردوە لە بە زۆرو زووبەشوودانی کچان.

گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی
قەزایی و قانوونی سزادانی گشتی

پەسەندکراوی ڕەشەممەی ١٣٦٠

لە کاتێــکدا مافی مرۆڤ بــە تەواوەتی لە ڕێژیمی جمهوریی ئیســلامی ئێراندا پێشــێل کراوەو لــە هەلومەرجێکدا کە بزووتنەوەی نیشــتمانی ـ دێموکراتیکی گەلی کورد بە هەست کردن بە ئەرکی مێژوویی و شۆڕشگێرانەی خۆی تێدەکۆشــێ کەندو کۆســپە کۆمەڵایەتی یەکان وەلا بنرێن و کۆمەڵی کوردەواری بەرەو ژیانێکی پێشــکەوتووانە بچێتە پێش، بۆ بەرگری لە کردەوە دژی مرۆڤایەتی و دواکەوتووانەکان هاتە ســەر ئەو بڕوایە کە دانانی قانوونێک بۆ پاراســتنی مافەکانی «اشــخاص حقیقی و حقوقی» پێویستە؛ بەم هۆیەوە قانوونی سزادانی گشتی لە لایەن کۆمیسیۆنی قەزایی کە بەرهەمی تێکۆشانی بزووتنەوەی نیشتمانی ـ دێموکراتیکی گەلی کوردە ئامادە وبەڕێوەدەچێ. ئەم قانوونە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە پەسندوتەئید کراوەو ؛ هێزی پێشمەرگەش زامنی ئیجرائی ئەوە.

دیارە هەمووگومان لێکراوێک کەلە کوردســتان بــێ بە گوێرەی ئەم قانوونە دوای لێکۆڵینەوەئەگەر بە تاوانبار بناسرێ سزا دەدرێ.

بــۆ ڕاگەیشــتن و لەناوبردنــی ناکۆکــی و دانی حــەق بە خــاوەن ماف لە کوردستان دا کۆمیسیۆنی قەزایی بە چەشنی خوارەوە پێک دێ.

ناساندنی کۆمیسیۆنی قەزایی:

کۆمیسیۆنی قەزایی ئۆرگانێکی خەڵکی یە کە بۆ ڕاگەیشتن بە ڕووداوە کانی سزایی،حقوقی دانیشتوانی کوردستان پێک هاتوە.

چۆنیەتی پێک هاتنی کومیسیونی قەزایی:

کۆمیسیۆنی قەزایی لە ٥ کەس بەم مەرجانەی خوارەوە پێک دێ:

ئەلف: لە زانستی حقووقی شارەزا بێ.

ب: لە بزووتنەوەی میللی دێموکراتیکی گەلی کورددا بەشدار بێ.

ج: پێشینەی کاری قەزایی هەبێ.

بەشەکانی کۆمیسیۆنی قەزایی:

لە شارستان و ناوچەکان دا بە لەبەرچاوگرتنی قانوونی پێک هاتنی شووراکان بەشێکی قەزایی پێک دێ کە ئەرکیان بەرامبەری ئایین نامەی ناوخۆ دیاری دەکرێن و بەڕێوەدەچن و رادەی سەڵاحیەتیان دیاری دەکرێ.

بەشی یەکەم: چۆنیەتیی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیسیۆنی قەزایی

ئەلف: ئەندامانی خاوەن سەڵاحیەت لەسەر پێشنیاری بەشی کۆمەڵایەتی و بە پەســندی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کورستانی ئێران دیاری دەکرێن (بەرپرس و ئەندامانی کۆمیســیۆن لەلایەن دەفتەری سیاســی یەوە هەڵدەبژێردرێ).

ب: لانی زۆری ئەندامانی ســەرەکیی کۆمیســیۆنی قەزایی، ٥ کەسە، کە یەکێک لەوان وەک بەرپرس و چوار کەســی دیکە وەک ئەندامانی سەرەکی دەبن.

سەلاحییەتی کۆمیسیۆنی قەزایی بە گشتی:

ئەرکی دیاری کراوی کۆمیسیۆنی قەزایی بەم چەشنەیە:
الف-ئەرکی ئیداری. ب-ئەرکی قەزایی.
ئەرکی ئیداری کومیسیونی قەزایی بەم چەشنەیە:
١ _ ئیعلامی نەزەر سەبارەت بەاستعلام وپەیمانەکان.
٢ _ لێکۆڵینەوەو پێشـنیاری قانوونی بۆ پێشـگیری لـە زایەبوونی حەقی ئەشخاس.
٣ _ چاوەدێری کردنی کاری بەشە قەزاییەکان و زیندانەکان .
٤-پیشنیاری دیاری کردنی بەرپرسی زیندانی ناوەندی .
٥-کومیسیونی قەزایی بەرپرسی راپۆرتدانی مانگانەی خۆیەتی بە دەفتەری سیاسی، بە وەسیلەی بەشی کۆمەڵایەتی.
٦ _ کۆمیسیۆنی قەزایی هەر دوو مانگ جارێک کۆبوونەوەی دەبێ، کۆبوونەوەی «فوق العادە» لەسـەر داوای زوربـەی ئەندامان پێک دێ.
٧ _ کۆمیسـیۆن دەبێ جێگەیـەک بۆ راگرتنی کەرەسـەی تاوان و شـتومەکی بێخاوەن تەرخان بکا، کە بە حوکمـی دادگا بڕیاری زەوت کردنیان بۆ دەدرێ.
٨_ بڕیارەکانـی کۆمیسـیۆن بە زۆربەی دەنـگ ئیعتباریان هەیەو بەڕێوە دەچێ.
٩ _ خەرجی کۆمیسـیۆنی قەزایی لەلایـەن مەحکوومینی دادگاو لە بەرامبەر بەڵگەی تایبەتی، هەروەها یارمەتی خەڵک و سـازمانە سیاسییەکان و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەدرێ.
١٠ _ دانانـی کلاسـی قەزایـی بـۆ فێرکردنـی ئەندامانی بەشـە قەزاییەکان.

سـەلاحییەتی کۆمیسـیۆنی قەزایی لـە کاروباری قەزاییدا بە چەشـنی خوارەوەیە:

١ _ نەزەردان لەسەر ئیددیعای ماڵیی ئەشخاس.
٢ _لەپێ ڕاگەیشـتن بـە تاوانە جینایی‌یەکان. تەنیا کۆمیسـیۆنی قەزایی دەتوانێ حوکمی ئێعدام دەربکا.
٣ _ کۆمیسـیۆنی قەزایی لە دیاری کـراوەکاندا بە لەبەرچاوگرتنی بەندەکانی ٩ و تێبینی٢ لە بەندی ١٢ - لە لێکۆڵینەوەو حوکمدان، سـەربەخۆیەو دەسـتووری بەڕێوەبردنـی حوکمـەکان دەداو ڕێکخراوەکانی‌تر حەقی دەخالەتیان نیە.
٤ _ لە کاروباری ئاییـنی‌دا کۆمیسیۆنی قەزایی دەتوانێ لە هاوکاریی ماموستایانی پێشکەوتنخوازی ئاییـنی کەڵک وەربگرێ.
٥ _ ئەندامانی کۆمیسـیۆن لـە کاروباری حقوقـی‌دا بێ‌لایەن‌و لە کاروباری سزایی‌دا پارێزەری مافی کۆمەڵن.
٦ _ ڕاگەیشتن بە کاروباری قەزایی لە کۆمیسۆن‌دا بێ‌پسانەوە.
٧ _ کۆمیسـیۆنی قەزایی لـە « امور حبسـی»دا خاوەنی ئیختیارو سەڵاحیەتی تەواوە.
٨_ راگەیشـتن‌و لێکۆڵینەوەی تـاوان لە ئیختیارو سـەڵاحییەتی بەشی قەزایی شوێنـی ڕووداوی تاوانبارانەیە.
٩ _ لـە کاروبـاری سیاسـی‌دا کۆمیسـیۆن دوای ڕاگەیشـتن‌و لێکۆڵینـەوەو پێک‌هێنانـی پەروەندە، پەروەندەکە بە پێشـنیارەوە تەسلیمی دەفتەری سیاسی دەکا.
١٠ _ دەفتەری سیاسـی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران دەتوانێ ڕاگەیشتن بەو ڕووداوانەی کە بە مەسڵەحەت بزانی بدا بە کۆمیسیۆنی قەزایی.
١١ _ لە کاتێک‌دا کە قانوونی سـزای گشـتی، بۆ تاوانێک بڕیاری

نەدابێ، ڕەسمی ناوچەو دادو ئینساف بۆ چارەسەری لەبەرچاو دەگیرێ.

١٢ _ ڕاگەیشتن بە تاوانە جینابیەکان پێویستی بە سکاڵای خاوەن سکاڵا نیەو کۆمیسیۆن بەرپرسی ئیقدام و لێکۆڵینەوەیە. بەڵام لە تاوانە نامووسیەکان نیاز بە سکاڵای خاوەن سکاڵا هەیە.

تێبینی: ١ _ کۆمیسیۆنی قەزایی بۆ پێک هێنانی دادگا لە ئەندامانی خۆی خاوەن دەسەڵاتە کە بە ئیبلاغی دەفتەری سیاسی دیاری دەکرێن.

تێبینی: ٢ _ بەڕێوەبردنی حوکمی ئیعدام تاوانی جینایی، ئاسایی (هادی) بە پێشنیاری کۆمیسیۆن و پەسندی دەفتەری سیاسی بەڕێوە دەچێ.

بەشی دووهەم بەشە قەزاییەکانی شارستان

هەر شارستانێک خاوەنی بەشە قەزاییەکان دەبێ کە رادەی سەڵاحییەت و دەسەڵاتیان دیاری کراوە.

سەلاحییەتی بەشە قەزایی کان:

١ _ ڕاگەیشتن بە تاوانی خیلافی و حوکمدان و دەستووری ئیجرای حوکم لە ناوچەدا لەلایەن بەشی قەزایی ناوچەو راگەیشتن بە تاوانی جونحەیی و حوکمدان و دەستووری ئیجرایی حوکم لە شارستاندا لەلایەن بەشی قەزایی شارستان.

٢_ بەدواداچوون و لێکۆڵینەوەو پێک هێنانی پەروەندە لە تاوانە جینابیەکانداو هەروەها کردەوەی تاوانبارانەی دژی گەلی یەکان پێشگیری لە ، لەنێوچوونی ئاسەواری تاوان و ناردنی پەروەندەو گومان لێ کراو بۆ کۆمیسیۆنی قەزایی لەلایەن بەشی قەزایی شارستانەوە.

٣_ دانی گوزارشی مانگانە لەلایەن بەشە قەزایی یەکانی ناوچە بە بەشی

قەزایی شارستان.

٤_ ناردنی ڕاپۆرتی مانگانە لەلایەن بەشی قەزایی شارستانەوە بۆ کۆمیسیۆنی قەزایی.

٥_ بەڕێوەبردنی داخوازەکانی کۆمیسیۆنی قەزایی.

تێبینی ١: حوکمەکانی بەشی قەزایی ناوچە لە کاروباری خیلافی‌دا قەتعییە.

تێبینی ٢: حوکمەکانی بەشی قەزایی شارستان لە جونحەدا تا سێ مانگ زیندان‌و لە کاروباری حقوقی‌دا تا ڕادەی ٣٠٠٠٠ تمەن قەتعییە. زیاتر لەو ڕادەیە شیاوی پێ‌ڕاگەیشتنەوەیە کە لە سەڵاحییەتی کۆمیسیۆنی قەزایی دایەو ئەندامی کۆمیسیۆنی قەزایی بەرپرسی هەر شارستانێک بە نوێنەرایەتی لەلایەن کۆمیسیۆنی قەزاییەوە بەرپرسی بەڕیوەبردنی ئەو ئەرکەیە.

ئەندامانی بەشە قەزاییەکان

١_ هەر بەشێکی قەزایی شارستان ١ یان ٣ ئەندامی دەبێ کە لە دانی حوکم‌دا دەنگی یەکسانیان هەیە.

٢_ هەڵبژاردنی بەرپرسی بەشی قەزایی شارستان لەسەر پێشنیاری بەرپرسی بەشی کۆمەڵایەتی‌و پەسندکردنی هەیئەتی ئیجرایی‌و تایبەتی کۆمیسیۆنی قەزایی دەبێ.

٣_ هەر ناوچەیەک یەک کەس بۆ بەڕێوەبردنی ئەرکی دیاری کراوی قەزایی بە بەشی قەزایی شارستان دەناسێنێ کە دوای پەسندکردنی بەشی قەزایی شارستان بە ئیبلاغی ئەو بەشە دەست‌بەکار دەکا.

تێبینی: مامۆستایانی ئایینی پێشکەوتنخوازو ئەو کەسانەی کە پێشینەی کاری قەزایی‌و کۆمەڵایەتیان هەیە بۆ بەڕێوەبردنی کاری قەزایی لە پێش‌ترن.

قانوونی سزادانی گشتی

ئـەم قانوونـە لە کوردسـتانی ئێـران بەڕێوە دەبـرێ و هێزی پێشـمەرگە بەڕێوەبردنـی ئەم قانوونە بە ئەرکی سەرشـانی خـۆی دەزانێ و لە مەتەرێزی شـەرەف و پیاوەتییەوە بۆ دامەزراندنی نیزامێکی ئینسانی تێدە کۆشی. ئەم قانوونە بریتییە لە ٨٩ بەند کە لەلایەن دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە پەسند کراوە و لە کوردستان بەڕێوە دەبرێ.

قانوون: دەستوورێکە کە بۆ بەڕێوەبردنی نەزمی نێو کۆمەڵ دیاری کراوە.

سزا: تەمبێیە بۆ کەسێک کە لە ڕێ و شوێنی دیاری کراو لا بدا.

گشتی: هەموو ئەندامانی کۆمەڵ بەرامبەر بەم قانوونە وەک یەکن.

لە هەل و مەرجی ئێسـتادا دەبێ بە هەموو تواناوە بۆ نیشـاندانی ڕێگەی ژیانـی نوێ هەوڵ بـدرێ و ئەوانەی لە رێ و شـوێنی دیاری کراو لا دەدەن بە زووترین کات سزا بدرێن

.

بەندی ١: ســزا یان تاوان دەبێ دیاری بکــرێ و تاوانێک کە لەم قانوونەدا ناوی نەبرابێ بە پێی شەرع و عورفی ناوچە سزای بۆ دیاری دەکرێ.

بەندی ٢: تاوان سێ جۆرە ١- جینایەت، ٢- جونحە، ٣- خیلاف.

ســزای جنایەت بە پێــی چۆنیەتیــی کردەوەکە، کوشــتن، بەندکردن بە درێژایی تەمەن و بەند کردن لە ٣ تا ١٥ ساڵ و لە ٢ تا ١٠ ساڵە. سزای جونحە بە پێی چۆنیەتیی کردوەکە، بەندکردن لە ٦١ ڕۆژ تا ٣ ساڵ، یان بژاردنەوەی نەغدی لە ١٠٠ تمەنەوە تا ١٠٠٠ تمەنە. ســزای خیلاف بە پێی چۆنیەتیی کردوەکە، بژاردنەوەی نەغدی لە ١٠ تمەنە تا ١٠٠ تمەن.

بەندی ٣- منداڵ(زارۆ) هەتا تەمەنی ١٢ ســاڵی لە سەر کردەوەی ناحەز بە پێی ئەم قانوونە ســزا نادرێ و بۆ کردەوەی ناحەز منداڵێک کە تەمەنی لە نێوان ١٢ تا ١٥ ساڵدا بێ، بە گوێرەی بڕیاری کۆڕی سێ کەسی سزا دیاری دەکرێ.

بەندی ٤- کردەوەی ناحەزی شێت و حۆل سزای نیە.

بەندی ٥- کردەوەی ناحەزی مرۆڤی سەرخۆش بێ‌سزا نامێنێتەوە، ئەگەر دەریش کەوێ کە بۆ ئەنجام‌دانی کردەوەی چەوت خۆی سەرخۆش کردوە، سزاکەی دوو هێندەی سزای دیاری‌کراو لەم قانوونە دایە.

بەندی٦- ئەگەر کەسێک ناچار کرابێ کردەوەیەکی ناحەز ئەنجام بدا، سزا نادری.

بەندی ٧- دیفاع لە خۆکردن هەقە. بەڵام دەبێ چەشنی دیفاع لە گەڵ هێرش تەناسوبی هەبێ. دیفاع کاتێک بە هەق دەناسرێ کە بەرامبەر بە هێرش بۆ سەر گیان و ماڵ و نامووس و سەربەستی کرابێ.

بەندی٨- بەرهەڵستی کردنی پێشمەرگە دیفاع نییە. بەو مەرجە کە بۆ بەڕێوەبردنی قانوون دەستووری پێ درابێ، بەڵام ئەگەر پێشمەرگە لە سنووری دیاری کراوی قانوون لابدا، دیفاع ڕەوایە.

بەندی ٩- ئەم شتانەی خوارەوە بە گشتی دەبێتە هۆی نەمان یان کەم بوونەوەی سزا:

الف: لێبوردنی زۆر لێ کراو.

ب: دان‌نانی تاوانبار بە تاوانەکەی خۆیدا.

ج: بژاردنەوەی زەرەرو زیانی زۆرلێکراو.

د: ئاگادارکردنی پێشمەرگە لە لایەن تاوانبارەوە پێش ئەوەی ڕاپۆرت بگاتە دەستی پێشمەرگە.

ە: پیری و نەداریی تاوانبار.

بەنـدی ١٠- بـۆ پێڕاگەیشـتنی جونحە نابـێ پتر لە شـەش مانگ و بۆ پێڕاگەیشتنی جینایەت نابێ لە پازدە ساڵ بەسەر تاوانەکەدا ڕابردبێ.

بەندی ١١- سزای ئیعدام بە پێی بڕیاری دادگای گەل دیاری دەکرێ.

بەندی ١٢- جاسووسـی بۆ بێگانە بەو مەرجـە کە بووبێتە هۆی زایەبوونی مافی نیشتمانی گەلی کورد سزای ئیعدامی بەدواوەیە، هەروەها هاوکاری لە گەڵ جاسووس.

بەنـدی ١٣- ئەگەر جاسـووس یـان هاوکارەکەی پێش ئـەوەی بیگرێ و کردەوەکەی تەواو بکا، هێزی پێشمەرگە ئاگادار بکاو پەژێوان بێتەوە سزاکەی بۆ کەم دەکرێتەوە.

بەندی ١٤- سـزای شاردنەوەی جاسـووس ٢ تا ١٠ ساڵ بەندو ٥٠٠٠ تا ١٠٠٠٠ تمەن بژاردنەوەی نەغدی‌یە.

بەندی ١٥- پێک‌هێنانی تاقمی چەکداری دژی پێشمەرگە سزای ئیعدامە.

بەندی١٦- دژایەتی بە کردەوە لە گەڵ بزووتنەوەی نیشتنمانی و دێموکراتی کوردستان جینایەتەو دادگای گەل سزای بۆ دیاری دەکا.

بەنـدی ١٧- هەر کـەس بە ئەنقەسـت هەلی وەدست‌خسـتنی چەک و تەقەمەنی پێشمەرگە بۆ دوژمن پێک بێنێ سزای ئیعدامە.

بەنـدی١٨- ڕاگرتنی مرۆڤی بێ‌تـاوان تاوانەو ئەو کەسـەی بێ بەڵگەی

تاوانباری گیرابێ دەسبەجێ ئازاد دەکرێ و تاوانکار سزا دەدرێ.

بەنــدی ١٩- بەندەوانــەکان مافــی ئازادکردنــی بەندیەکانیــان نیەو بۆ ئازادکردنی بەندی پێویســتە لە لایەن شــوورای دادپرســی یەوە دەستوور بە لێپرسراوی بەندیخانە بدرێ.

بەنــدی٢٠- هیچ کەس مافی ئەوەی نییە بەنــدی لە لای خۆی ڕابگری و تاوانبار دەبێ لە بەندیخانەدا ڕابگیرێ.

بەندی ٢١- بەردانی بەندی بە بێ دەســتووری شــوورای دادپرســی لە ٢ مانگەو تا ساڵێک سزای بەندکردنی بەدواوەیە.

بەندی ٢٢- ئەگەر دەســتووری ئازادکردنی گیراوێــک بدرێ و لێپرسراوی بەندیخانە بە بێ بەڵگە سەرپێچی بکا، لە ٢مانگەوە تا ساڵێک سزای بەندی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٢٣- سکە لێدان و چاپی ئەسکیناس تاوانەو لە ٦مانگەوە تا ٢ ساڵ سزای بەندی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٢٤- هەرکەس قەبزو بەڵگەو ڕەســید بە زۆری لە کەسێک بستێنێ ٢مانگ تا ٦ مانگ سزای بەندی بە سەردادرێ.

بەندی ٢٥- ئەگەر پزیشک بڕوانامەی ناڕاست بدا بە کەسێک لە مانگێکەوە تــا ٦مانگ دەگیرێ و ئەگەر بەرتیلیشــی وەرگرتبێ بــە قازانجی بزووتنەوەی نیشتمانی گەلی کورد دەســتی بە سەردا دەگیرێ. ئەو کەسەی بەرتیلیشی داوە لە مانگێکەوە تا ٦ مانگ سزادەدرێ.

بەندی ٢٦- ئەگەر کەسێک دەرگا یان جێگایەک کە بە دەستووری شووڕای دادپرسی ناوچە داخراوە، بە بێ پرس بشکێنێ لە مانگێکەوە تا شەش مانگ دەگیرێ.

بەنـــدی ٢٧- ئەگەر پارێزەری ئەو جــۆرە جێگایانەی بەندی (٢٦) لە گەل تاوانبـــار هاوکاریی کردبێ، لە شـــەش مانگەوە تا ســـاڵێک ســـزای بۆ دیاری دەکرێ.

بەندی ٢٨- هەر بەندییەک لە بەندیخانە ڕابکا بۆ ڕاکردنەکەی ٣ مانگ لە ماوەی بەندییەکی زیاد دەکری. ئەگەر بۆ ڕاکردنەکەی دەرگای شکاندبێ، یان دیواری بڕیبێ شەش مانگ بەندیی بۆ زیاد دەکرێ.

بەنـــدی ٢٩- ئەگەر بەندی لـــە بەندیخانە ڕابکاو دەرەکـــەی کە پارێزەری بەندیخانە ئەرکی ئاگاداری بە باشـــی بەڕێوە نەبردوە، لە ٣ مانگەوە تا شەش مانگ سزای بەندی بەسەردا دەدری.

بەنـــدی ٣٠- ئەگەر دەســـتووری گرتنی کەســـێک بە پێشـــمەرگە بدرێ و فەرمانەکە بەڕێوە نەبا، لە مانگێکەوە تا شەس مانگ بەندی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٣١- ئەگەر کەسێک چەک بدا بە گیراوێک بۆ ئەوەی لە بەندیخانە ڕابکا لە ٦ مانگەوە تا ٢ ساڵ سزای بەندی بە سەردادەدرێ.

بەندی ٣٢- شـــاردنەوەی تاوانبار بە ئەنقەســـت لە دوو مانگەوە تا ٦ مانگ سزای بەندی هەیە.

بەنــدی ٣٣- ئەگەر ژن و مێردو باب و دایک و خوشــک و بــراو زاواو بووک و خەسوو و خەزوور تاوانباریان شاردبێتەوە سزانادرێن.

بەندی ٣٤- ئەو کەســەی شــتی ئەنتیکەی ژێــر زەوی دەدۆزێتەوە بە دز ناژمێردرێ، بەڵام پێویستە بە نزیکترین شوورای دادپرسی ڕابگەیەنێ. ئەگەر ســەربەخۆ بیفرۆشــی، یان لە کوردســتانی بەرێتە دەر یان بیشارێتەوە لە ٣ مانگەوە تا ساڵێک سزای بەندی بۆ دیاری دەکرێ.

بەندی ٣٥- ئەگەر کەسـێک بەرتیل بدا بە پێشــمەرگە بۆ ئەوەی کارێکی چەوت بکا یان تاوانەکەی بۆ بشارێتەوە، هەردووکیان لە ٣ مانگەوە تا ساڵێک دەگیرێــن و بەرتیلەکەش بە قازانجــی بزووتنەوەی دێموکراتــی گەلی کورد دەستی بە سەردادەگیرێ .

بەندی ٣٦- لەنێو بردن و دەســت بە سەردا گرتنی شوومەک و کەرەستەی بزووتنەوەی دێموکراتی گەلی کورد بە قازانجی شەخسی تاوانەو تاوانبار دوای لێ ئەستاندنەوەی شتوومەک و کەرەستەکە ٣ مانگ تا ٦ مانگ دەگیری.

بەندی ٣٧- هێرش کردن بۆ سەر پێشمەرگە لە کاتی بەڕێوەبردنی ئەرکی سەرشانیدا تاوانەو بەم چەشنەی خوارەوە سزای بۆ دادەنرێ.

الف: ئەگەر تاوانبار بۆ هێرشەکەی کەڵکی لە چەک وەرگرتبێ لە ٢ مانگەوە تا ساڵێک دەگیری.

ب: ئەگەر چەکی پێ بووبێ و بەکاری نەهێنابێ لە ٢ تا ٦ مانگ بەندی بۆ دادەنرێ.

ج: ئەگەر بە بێ چەک بەرهەڵســتی پێشــمەرگەی کردبی لە ١٥ ڕۆژەوە تا دوومانگ دەگیری.

د: جنێودان بە پێشـــمەرگەو بەڕێوبەرایەتی بزووتنەوە قەدەغەیەو کەسێک ئەم کارە بکا ١٠ ڕۆژ بەندو ١٠٠ تمەن بژاردنەوەی نەغدی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٣٨- سزای کوشتنی مرۆڤ ئیعدامە.

بەندی ٣٩- کەســێک بە ئەنقەست لە یەکێک بدا، یان برینداری بکاو لە ئەنجامدا لێدراو یان بریندارەکە بمرێ، ئەو کەســە لە ٣ ساڵ تا شەش ساڵ سزای بەندیی بۆ دادەنرێ، بەو مەرجە کە بە تەور، تەورداس‌و خەنجەرو چەقۆو بوکس‌و شتی لەو بابەتەوە هەروەها بە نیازی کوشتنی لێ نەدابێ.

بەندی ٤٠- شــکاندنی ئەندامێکی لەشی مرۆڤ لە شەش مانگەوە تا دوو ساڵ سزای بەندیی بۆ دیاری دەکری. ئەگەر لێدراو لە هەقی خۆی خۆش بێ تاوانبار لە مانگێکەوە تا ٣ مانگ بەندیی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٤١- ئەگەر بریندار بوون‌و شــکانی ئەندام ببێتە هۆی لەکار بوونی کەســێک کە بە ئەنقەست لێی دراوە، تاوانبار لە ٢ تا ٦ مانگ سزای بەندیی بۆ دادەنرێ‌و دەبێ بەپێی ڕێ‌و شــوێنی ناوچە زەرەرو زیانی لێدراو ببژێرێ. ئەگــەر تاوانبار بە داس‌و مەڵەغان‌و تەورو شــتی لەو بابەتە لێدراوی بریندار کردبێ شەش مانگ تا ساڵێک بەندیی بۆ دادەنرێ.

بەنــدی ٤٢ـ ئەگەر کەسـێک بە غەیــرە عەمد بەڵام لەبــەر بێ موبالاتی ئەندامی کەســێک بشــکێنێ یان برینداری بــکا، دەبــێ زەرەرو زیانەکەی ببژێرێ‌و ئەگەر هێرشی بۆ کراو لێی نەبووردبێ بۆ ئەندام شکاندن ٣ تا شەش مانــگ و بۆ بریندارکردن یــازدە ڕۆژ هەتا ٣ مانــگ تاوانبارەکە دەگیرێ. بەم مەرجە کە پزیشک بۆ چاکبوونەوەی یەکەمیان هەتا ٣ مانگ‌و بۆ دووهەمیان هەتا بیست ڕۆژ ماوەی دیاری کردبێ.

بەندی ٤٣ _ شەڕی دوو دەستە لە خەڵک ئەگەر لێک نەبوورن و شکایەتەکەیان وەرنەگرنەوە دەبێتە هۆی گیرانی هەموویان و بەپێی قانوون سزایان بۆ دیاری دەکرێ.

بەندی ٤٤_ ئەگەر لە شەڕی دوو دەستەدا یەکێک بکوژرێ و قاتڵ ناسرابێ سزای قاتڵی بەسەردا دەرێ، ئەگەر قاتڵیش نەناسرابێ، هەر دوو لا لە شەش مانگەوە تا ٣ ساڵ دەگیرێن و خوێنی کووژراوەکەش لە دەستەی قاتڵەکە دەستێندرێ.

بەندی ٤٥_ ئەگەر لە شەڕی دوو دەستەدا ئەندامی لەشی کەسێک بشکێ و هەر دوو لا ئاشت ببنەوەو لێک ببوورن هەموو ئەوانەی لە شەڕەکەدا بەشدار بوون ١٥ ڕۆژ تا ٢ مانگ دەگیرێن.

بەندی ٤٦_ ئەگەر بە چەند کەس لە یەکێک بدەن هەر یەک لەوانە یەک هەتا دوو مانگ سزای بەندییان بەسەر دادەدرێ بەڵام ئەگەر لێدانەکە بووبێتە هۆی شکان یان برینداربوونی ئەندامێکی لەشی لێدراو، هەر یەک لەوانە ٣ هەتا شەش مانگ دەگیرێن، لێبووردنی لێدراو دەبێتە هۆی ئازادکردنی تاوانبارەکان.

بەندی ٤٧ -دەرمان‌داو کردن ئەگەر ببێتە هۆی لەنێوچوونی کەسێک و بە ئەنقەست ئەو کارە کرابێ سزای ئێعدامی بەدواوەیە. ئەگەر بە ئەنقەست نەبووبێ تاوانبار لە شەش مانگەوە تا ٣ ساڵ دەگیرێ و خوێنیشی بۆ کوژراوەکە دیاری کراوە.

بەندی٤٨- شاردنەوەی تەرمی کوژراو بەبێ ئاگادارکردنی هێزی پێشمەرگە تاوانە. ئەو کردەوەیە لە مانگێکەوە تا ٣ مانگ بەندی هەیە، ئەگەر ئەو کەسەی

تەرمەکەی شــاردۆتەوە دەستی لە کوشــتنەکەش‌دا بووبێ‌و هاوکاریی قاتڵی کردبێ بە قاتڵ دەژمێردرێ.

بەنــدی ٤٩ _ ئەگەر پیاوێک پیاوێکی بێگانە لەســەر ژنــی خۆی بگرێ‌و یەکیــان یــان هەردووکیان بکوژێ، ســزا نادرێ، بەو مەرجــەی کە لە حاڵی ئەنجامــی کاری جینســی‌دا چاوی پێیــان کەوتبێ، بەڵام ئەگەر لەپێشــدا ئاگادار بووبێ کە پێوەندی نارەزایان پێکەوە هەیە، یان دوای پێکەوە دیتنیان بیان کوژێ بە تاوانبار دەژمێردرێ‌و بەپێی قانوون سزای بۆ دیاری دەکرێ.

بەنــدی ٥٠_ هەڵگرتنی ژنــی بەمێرد بۆ ژنەکەو پیاوەکە یەک تا ٣ ســاڵ سزای بەندیی بەدواوەیە، ئەگەر مێردی ژنەکە تاوانبارەکانیش ببەخشێ دادگا لەو کارە خۆش نابێ‌و لە ٦ مانگ تا ساڵێک سزای بەندییان بۆ دادەنێ.

بەندی ٥١_ کەسێک دایک یان خوشک یان کچی خۆی لەگەڵ پیاوێکی بێگانە لە حاڵی ئەنجامی کاری جینســی‌دا ببینێ‌و یەکێک لەوانە بکوژێ لە شەش مانگ تا ٣ ساڵ سزای بەندیی بەسەر دادەرێ.

بەندی ٥٢_ لەبار بردنی منداڵ بۆ دایک‌و کەسانی دیکە تاوانەو ئەگەر بە ئەنقەست کرابێ لە شــەش مانگ تا ساڵێک سزای بەندیی بەسەر تاوانباردا دەدرێ. ئــەو کەســانەش کە یارمەتی ئەنجام‌دانی ئــەو کارەیان دابێ دوو تا شــەش مانگ دەگیرێن، ئەگەر دوکتورو ماما لە وەختی پێویســت‌دا ئەو کارە بکەن سزا نادرێن.

بەندی ٥٣_ کەسێک بۆ دیفاع لە گیان‌و ماڵ‌و نامووسی خۆی یان کەسێکی دیکە بەرهەڵســتی هێرشکەر بکا، ســزا نادرێ بەو مەرجە کە کردەوەکەی بۆ

دیفاع پێویســت بووبێ، ئەگەر بتوانێ لە کاتی هێرشەکەدا داوای یارمەتی لە پێشمەرگە بکا پێویستە کۆمەک لە پێشمەرگە بخوازێ.

بەندی ٥٤ـ هەر کەس بە زۆری کچێک یان کوڕێک کەمتر لە ١٨ ســاڵ لاقە بکا سزای ئیعدامە.

بەندی ٥٥ـ هەر کەس ژنێک یان کیژێک بە زۆری ماچ بکا یان کردەوەیەکی سووکی لەگەڵ بکا، لە ٣ مانگەوە تا ساڵێک سزای بەندیی بەسەر دادەدرێ.

بەندی ٥٦ـ کەســێک کچێنیی کیژێک کە تەمەنی لە ١٨ ســال کەمترە بەرێ، بۆ ئەو کردەوەیە شــەش مانگ تا ٢ ســاڵ ســزای بەندی بۆ دادەنرێ، بەڵام ئەگەر مەســلەت لەگەڵ کەس و کاری کیژەکە بکاو کچەکەش مارە بکا سزا نادرێ.

بەندی ٥٧ـ کەسێک کچێکی کە تەمەنی لە ١٥ ساڵ زیاترەو نەگەیشتۆتە ١٨ ساڵ بە ڕەزامەندی کیژەکە لاقە بکا لە ٢ تا ٦ مانگ سزای بەندی بەسەر دادەدرێ.

بەندی ٥٨ـ هەر کەس دایک و خوشــک و کەســانی مەحرەمی خۆی لاقە بکا، سزای ئیعدامە.

بەندی ٥٩ـ هەر کەس کیژێکی کەمتر لە ١٨ ســاڵ بە زۆر بڕفێنێ (ڕای کێشێ)، ٣ مانگ تا ساڵێک سزای بەندی بۆ دیاری دەکرێ.

بەنــدی ٦٠ـ ئەو کەســەی کچێک کــە تەمەنی لە ١٨ ســاڵ زیاترە، یان

بێوەژنێک بە زۆری برفێنێ، شەش مانگ تا ساڵێک سزای بەندیی بۆ دادەندرێ و ئەگەر مەسلەت لەگەڵ کەس و کاری بکا و ڕەزایەت بدەن سزاکەی تا یەک مانگ بەند کەم دەکرێتەوە.

بەندی ٦١ـ ئەو کەسەی کیژێکی تەمەن ١٥ تا ١٨ ساڵە بە ڕەزامەندیی خۆی هەڵبگری ١٥ ڕۆژ تا مانگێک دەگیرێ. ئەگەر تەمەنی کیژەکە لە ١٥ ساڵ کەمتر بێ ٦ مانگ تا ساڵێک بەندیی بۆ دادەندرێ.

بەندی ٦٢ـ هەر کەس ئەندامێکی کە دەبێ بشارێتەوەو نیشانی خەڵکی ئەدا بۆ سوکایەتیو نیشانی کچو ژنو کەسانی دیکە بدا بە ١٠ ڕۆژ تا مانگیک بەند یان ٥٠ تا ١٠٠ تمەن جەریمە مەحکووم دەکرێ.

بەندی ٦٣ـ سزای گەوادی ٦ مانگ تا ٢ ساڵ بەندکردنە.

بەندی ٦٤ـ ئەم کەسانەی خوارەوە سزایان ٦ مانگ تا ٣ ساڵ بەندە:
الف ـ ژنی بە مێرد کە بە ڕەزامەندیی خۆی لەگەڵ پیاوێک سەر جێیی بکا.
ب ـ پیاوێکی خاوەن ژن کە لەگەڵ ژنێکی بە مێرد سەرجێیی بکا.
ج ـ پیاوێک کە لەگەڵ ژنێکی بە مێرد سەر جێی بکا.
د ـ مەلایەک کە مارەیی ژنی بە مێرد یان عیددە هەڵنەهاتوو ببرێ.
هـ ـ پیاوێک کە ژنی بە مێرد مارە بکا.
بۆ ئەو حاڵەتانەی سەرەوە ئەگەر موددەعی شکایەتی وەرگرێتەوە، لێکۆلینەوە ڕادەوەستی.

بەندی ٦٥ـ هەر کەس بە ئانقەست خانوو یان دار یان گیشەی کەسێک بسوتێنێ شەش مانگ تا دوو ساڵ بەندیی بۆ دادەندرێ. ئەگەر زەرەر و زیانەکە ببژێردرێو زیان لێکەوتوو ڕەزایەت بدا یەک تا چوار مانگ دەگیرێ.

بەنــدی ٦٦ـ هەڵگرتنــی کیژ لــە ٢ مانگ تــا ٦ مانگ ســزای بەندی بۆ دادەندرێ ئەگەر کورێک خوازبێنی کیژێکی کردبێ بەڵام باوکی کیژەکە یان هەقدارەکەی رازی نەبووبێ پێویستە کورەکە بە شووڕای دادپرسی رابگەیەنێ دیارە شوورا دەگەڵ هەر دوولا وتوویژ دەکا و بۆ ئەنجامی ئەو کارە تێ دەکۆشێ ماوەی وتوویژ نابێ لە ١٠ رۆژ تێ پەرێ.

بەندی ٦٧ ـ مارەیی لە نێو شارو دێ نابێ لە ٢٠ مسقاڵ زێر زیاتر بێ.

بەندی ٦٨ـ ژن تەڵاقدان بە کردەوەیەکی ناحەز دەناسرێ ئەگەر کەسێک بــۆ هێنانی ژنێکــی دیکە ئــەو کارەی کردبێ لە ٣ مانگ تا ٦ مانگ ســزای بەندیی بەسەر دادەدرێ.

بەندی ٦٩ـ ئەگەر کەســێک مەجبوور بێ دوو ژنی هەبێ پێویستە شوڕای دادپرســی بۆ ئەو کارە ئیزن بدا ئەگەر بە بێ ئیزنی شــووڕای دادپرســی ژنی دووهەمی مارە کردبی لە ٣ تا ٦ مانگ سزای بەندی بەسەر دا دەدرێ.

بەندی ٧٠ـ مارەکردنی کیژێک کە تەمەنی لە ١٥ساڵ کەمتر بێ سزای بەندی لە ٣ مانگ تا ٦ مانگ بۆ دادەندرێ.

بەندی ٧١ ـ ئەگەر کەســێک ژنەکەی تەڵاق داو، پووڵی پێوە ببســتی لە ٣مانــگ تا ٦ مانگ بەندیی بۆ دیاری دەکری و ئەگەر پووڵەکەی وەرگرتبێ بە قازانجی بزوتنەوەی گەلی کورد دەستی بەسەر دا دەگیرێ.

بەندی ٧٢ ـ ژن بە ژنە ســزای بەندی بۆ هەر دولا لە ٢مانگ تا ٧مانگ بە دواوەیە.

بەندی ٧٣-ئەگەر كیژێک بە بێ ڕەزامەندیی خۆی مارە كرابێ مەلا و باوكی كیژەكە و ئەو كەسەی كە لێی مارە كراوە لە ٢ مانگ تا ٦ مانگ سزای بەندی یان بۆ دیاری دەكرێ بەو مەرجە كە كیژەكە دوای مارەكردن تا یەک مانگ بۆ لێكۆڵینەوە شوورای دادپرسی ئاگادار كردبێ.

سووتمان

بەندی ٧٤ـ سوتاندنی خەرمان یەک تا دوو ساڵ سزای بەندیی هەیە.

بەندی ٧٥ـ زیانی كردن ١٥ ڕۆژ تا مانگێک بەندی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٧٦ـ ئەگەر سـوتمان ببێتە هۆی لە نێو چونی كەسـێک، تاوانكار سزای قاتڵی بۆ دادەنرێ.

بەندی ٧٧ـ كەسیک بە ئەنقەست ئامرازی كشت و كاڵی كەسێكی دیكە لە نێو بەرێ یەک تا ٣ مانگ سزای بەندی بەسەر دادەدرێ.

بەندی ٧٨ـ كەسێک بە ئەنقەست ماڵاتی پێ ڕو یان پەلەوەری كەسێكی دیكە لە نێو بەرێ ١٥ ڕۆژ تا دوو مانگ سزای بەندی بەسەر دادەدرێ.

بەندی ٧٩ـ كەسـێک بە ئەنقەسـت باغی كەسـێكی دیكە بـە هۆی ئاو لێ برین وشـک بكا یان ببڕێ، یان حاسـڵەكەی بۆ خـۆی بەرێ بێجگە لە بژاردنەوەی ماڵی، ١١ ڕۆژ تا ٢ مانگ دەگیرێ.

بەندی ٨٠ـ داگیركردنی ملكی خەڵك تاوانەو بۆ ئەو كارە یەك تا شــەش مانگ سزای بەند دیاری دەكرێ.

بەندی ٨١ـ داگیركردنی كە ل‌و پەلی ماڵی خەڵك یەك تا شــەش مانگ سزای بەندی بەدواوەیە.

بەندی ٨٢ـ بڵاو كردنەوەی درۆو دەلەســەو دروشم دژی بزوتنەوەی گەلی كورد ئەگەر یەك جار بێ ١٠ رۆژ تا مانگێك ســزای بەندی بەدواوەیە. ئەگەر بۆ جاری دووهەم‌و سێهەم بكرێتەوە دادگا سزای زیاتری بۆ دادەندەنێ.

بەنــدی ٨٣ـ هەر كەس شــاهیدی بــەدرۆ بدا ١٥ رۆژ تا ٣ مانگ ســزای بەندیــی بۆ دیاری دەكرێ. بەو مەرجە كە شــاهیدی یەكــەی بووبێتە هۆی مەحكووم بوونی كەسێك. لە كردەوەی جینایی دا سزای شاهیدیی بەدرۆ ٦ مانگ تا دوو ساڵ بەندە.

دزی

بەندی ٨٤ ـ سزای دزی بەو مەرجانەی خوارەوە ٢ تا ١٠ ساڵ بەندە:

الف ـ دزی بە شەو كرابێ.

ب ـ دوو یان چەند كەس پێكەوە دزی‌یان كردبێ.

ج ـ دزی بە چەكەوە كرابێ.

د ـ دزەكان لە دیوارێ ماڵێك وەســەر كەوتبن یان درگایان شكاندبێ یان لە ریسمە بردبێ.

هـ ـ لە كاتی دزی دا كەسیكیان ئازار و شكەنجە دابێ.

بەنــدی ٨٥ـ لێبوردنی ماڵ دزراو نابێتە هۆی ئــازاد بوونی دزەکان. بەڵام سزاکەیان بۆ کەم دەکرێتەوە.

بەندی ٨٦ـ کەسـێک بۆ دزی چووبێ بەڵام دزیەکەیی بۆ نەکرابێ یەک تا ٣ مانگ سزای بەندی بەسەر دادەدرێ.

بەندی ٨٧ـ کرینی شتومەکی دەزراوبەومەرجە کریار زانیبیەتی دزراوە ٢ تا ٦ مانگ سزای بەندیی بەدواوەیە.

بەندی٨٨ـ سـزای جەردەوە رێگری ئەگەر کەسێکیان کوشتبێ ئیعدامە و ئەگەر نا، ٢ تا ١٠ ساڵ بەندیی کردنە.

بەندی ٨٩ـ سـزای دزی لە غەیری ئەو حاڵەتانەی سەرەوەدا مانگێک تا ٢ ساڵ بەندە.

بەشی زیادکراوی قانوونی سزادانی گشتی لە رێکەوتی رەشەمەی ١٣٦١

بەندی ١ـ هەر کەس کە چاوەدێری بنکەوشوێنی نیزامی و سیاسی پێ سپێردرابێ و بە ئەنقەست تەسلیمی هێزی دوژمنی بکا یا رەمزو رێ و نیشانی هاتووچوون یا نەهێنی عەمەلیاتی نیزامی یا سیاسی بدا بە دوژمن یا بڵاوی کاتەوە سزای نەمانە.

بەندی ٢ـ هەر کەس لە کاتی شەڕدا بۆراکردن بۆ ناو هێزی دوژمن هەوڵی دابی و خۆی بە دەستەوە بدا یان بە دژایەتی جوڵانەوەی میللی دیموکراتیکی گەلی کورد بەرهەڵستی چەکدارانە بکا بە سزای نەمان مەحکووم دەکرێ.

بەندی ٤ـ ئەو کەسانەی خوارەوە بە سزای نەمان مەحکوم دەکرین :

١ـ هەر کەس جاسووسی دوژمن بۆ ناسین و ئاگاداری شوێنەکانی نیزامی و سیاسی جووڵانەوەی میللی دیموکراتیکی گەلی کورد بە نەهێنی رابگرێ و یارمەتەی بدا.

٢ـ هــەر کەس نهێنیی نیزامی یا سیاســی یا ڕەمزی نهێنی بە دژایەتی بە بێگانە ڕابگەیەنێ.

بەندی ٥ـ دەست پێکردنی تاوان (شروع جرم)

هەر کەس قەسدی بە ئەنجام گەیاندنی جینایەتێکی کردبێ و دەستی پێ بکا بەڵام بە هۆی بەرگری دوور لە ئیختیاری ئەو کەســە قەستەکەی بە ئاکام نەگاو جینایەتەکە پێک نەیە بە شێوەی خوارەوە سزا دەدرێت.

الف: ئەگەر سزای دیاری کراو بۆ تاوانەکە نەمان بێ سزای دەست پێکردنی تاوان لە شەش مانگ تا یەک ساڵ زیندانە.

ب: ئەگەر ســزای تاوان حەبســی جنایی بێ تاوانبار بە ٦١ ڕۆژ تا ٦ مانگ زیندان و ١٠ هەزار تمەن بژاردنەوەی نەغدی مەحکووم دەکرێ.

تێنینی ١ـ قەستی تاوان بێ ئەنجامی کردەوە تاوان نیە ئەو کردەویەی کە پێشەکی ئەنجامی تاوان بێ بەڵام پێوەندیی ڕاستەوخۆی لەگەڵ پێک هاتنی تاوان نەبێ بە دەست پێ کردنی تاوان ناژمێردرێ.

تێبینی ٢ـ ئەگەر کەسێک بە کردەوە بۆ ئەنجامی جینایەتێک هەوڵی دابێ بــەڵام بە مەیلی خۆی دەســتی هەڵگرتبێ بۆئەو تاوانە ســزا نادرێ بەڵام ئەو کردەوەیە ئەگەر تاوان بێ بە سزای ئەو تاوانە مەحکوم دەکرێ.

بەندی ٦ـ دووپات کردنەوەی تاوان (تکرار جرم)

هــەر کــەس بە حوکمــی مەحکەمە بە حەبســی جونحەیی یــا جنایەتی مەحکــووم کرابێ و دوای قەتعــی بوونی حوکم تا ڕۆژی گەڕانەوەی شــەرفی کۆمەڵایەتی (اعادەی حیثیت) کە لە تاوانی جونحە دا دوو ساڵ و لە جنایەت پێنج ساڵە ئەگەر لەو ماوەیە دا لە تاوانبار تاوانێکی دیکە (جونحە، جنایەت) ڕوو بــدا لانی زوری ســزای دیاری کراو بۆ تاوانەکە مەحکــووم دەکری دادگا ناتوانێ لەو سزایە کەم کاتەوە.

بەندی ٧ـ یاریدەدەری تاوانبار (معاونت در جرم)

ئەو کەسانەی خوارەوە یاریدەدەری تاوانبار دەژمێردرێن :

١ـ هەر کەس بە هاندان و بایی کردن یا هەڕەشـە یا فریودان کەسـێک بۆ ئەنجامی کردەوەیەکی تاوانبارانە ئامادە بکا یاریدەدەری تاوانبارە.

٢ـ هەر کەس بە ئاگادارییەوە کەرەسـەی ئەنجامی کـردەوەی تاوانبارانە ئامادە بکا یا شـێوەی ئەنجامی ئەو کردەوەیە بە ئاگاداری لە قەستی تاوانبار بەو کەسە نیشان بدا.

٣ـ هەر کەس بە ئەنقەست ئەنجامی کردەوەی تاوانبار هاسان بکا.

سزای یاریدەدەری تاوانبار لە جنایەت دا سزای تاوانکاری ئەسڵی‌یە بەڵام دادگا دەتوانێ بە لەبەرچاو گرتنی هەل و مەرجی پێک هاتوو لە سـزاکە کەم کاتەوە.

تیبینی:بـۆ پێـک هاتنـی یاریـدەدری لەتاوانکاریـدا یەکیەتی قەسـت وپێشکەوتن یاهاوکاتی کرەوەی تاوانبار ویاریدەدەر مەرجی سەرەکی یە.

تێبینـی ٢ـ ئەگەر گومان‌لێکراوی ئەسـڵی بە مەرجێک لـە مەرجەکانی قانوونی لە سزادان بپارێزرێ یاریدەدەری تاوانبار ناتوانێ لە سزادان بێبەش بێ.

بەندی ٨ـ چەندتاوانی (تعدد جرم)

ئەگەرکەسـیک لەیەک کاتدا چەند کـردەوی تاوانبارانە ئەنجام بدا دادگا بۆ هەر کام لەو تاوانانە لانی زۆری سـزای دیاری کراو دیاری دەکا، لە پاشان زیاترین سزا بۆ تاوانبار بەڕێوەدەچی.

تیبینی:بۆخیلاف بریاری چەند تاوانی دیاری ناکری.

بەندی ٩ جەعەل«جعل».

دروســت کردنــی نــوسراوەو ســەنەد یا شــتێکی دیکــە بــە پێچەوانە یا دروســت کردنی مۆرو ئیمزای بەرپرســانی جووڵانەوەی میللی دێمۆکراتیکی گەلی کورد یا بە قەســتی کەڵک وەرگرتن یا تاشــین و قەڵەم تێوەردان یا لە ناوبــردن یا ڕەش کردنەوە یا گۆرینی ڕۆژی نووسراوی ســەنەد یا زیاد کردنی نووسراوەی دیکە یا کەڵک وەگرتن لە مۆربە بێ ئیزنی خاوەن مۆرو وێنەی ئەو کردەوانە جەعلەو سزای تاوانبار لە شەش مانگ تا دوو ساڵ دیاری دەکرێ.

بەنــدی ٩ـ دزینــی بەڵگــەو ســەنەدی جووڵانــەوەی نیشــتمانی میللی دیموکراتیکی خەڵکی کورد. هەر کەس بەڵگەو سەنەدی نهێنی جووڵانەوەی نیشتمانی میللی دیموکراتیکی خەڵکی کوردستان بە ئەنقەست بدزی و یا لە ناوی بەرێ بە شەش مانگ تا ٣ ساڵ زیندان مەحکوم دەکرێ.

بەندی ١١ـ خۆناساندن بە پێچەوانە (غصب عنوان)

هەرکــەس بــە پێچەوانەی ڕاســتی خــۆی بە لێپــرسراو یا پێشــمەرگەی بزووتنەوەی نیشــتمانی میللی دیموکراتیکی خەڵکی کوردســتان بۆ کەڵک لێوەرگرتن بە خراپە بناســێنێ بە شــەش مانگ تا ساڵێک زیندان مەحکووم دەکرێ.

بەندی١٢ـ دەست بەسەر داگرتنی ماڵ و کەل و پەلی جووڵانەوەی میللی دیموکراتیکی خەڵکی کورد (اختلاس)

هەر بەرپرسیک کەرەستەوماڵی جووڵانەوە بە قازانجی خۆی یا بە قازانجی غەیری خۆی داگیر کا بە شەش مانگ تا ساڵیک زیندان مەحکووم دەکرێ و کەرەسەو ماڵی داگیرکراوی لێ دەستێندرێتەوە.

بەندی ۱۳ـ شایەدی و سوێندی بەدرۆ (شهادت و قسم دروغ)

هـەر کـەس لە جنایـەت دا بە درۆ شـایەدی بداو شـایەدی ئەو کەسـە لـە حوکمی دادگا دا ئەسـەری بووبێ، بە شـەش مانگ تا سـاڵێک زیندان مەحکووم دەکری هەر وەهائەگەر کەسێک لەجونعەدا شـایەدی یەکەی لە حوکمی دادگادائەسەری بووبێ بەدوومانگ زیندان وبژاردەنەوەی نەغدی تا ۵۰۰۰تمەن مەحکوم دەکری.

بەندی ۱٤ـ کڵاو لەسەرنان (کلاهبرداری)

هەر کەس بە فێڵ و تەڵەکە کەسێک مەغموون بکاو پووڵ و پەلی لێوەرگرێ یا بە ناوو عینوانی درۆ کڵاو لە سـەر خەڵکی بنێ بە شـەش مانگ تا ساڵێک زیندان مەحکووم دەکرێ.

بەندی ۱۵ـ خەیانەت لە ئەمانەت دا (خیانەت در امانت)

هەر کەس لە فەقیرحاڵی یان لە نەزانی منداڵ یان مرۆڤی شـێت کەڵک وەربگرێ بە زەرەری ئەوان بەڵگە یا نووسراوەیەکیان لێوەرگرێ بە شەش مانگ تا سـاڵێک زیندان مەحکوم دەکری. هەروەها ئەگـەر ماڵ و پووڵی ئەمانەت دوای داوا کردنـەوە بە خـاوەن ماڵ نەداتەوە یا بە پیچەوانەی رێ وشـوێنی دیاری کـراو لەمالی ئەمانەتی داکەلک وەرگرێ یالەنـاوی بەری بە ٦مانگ تا سـاڵێک زیندان مەحکـووم دەکرێ و کـەل و پەل و ماڵـی ئەمانەتی لێی وەردەگرێتەوە.

بەنـدی۱٦ـ لە ناو بردنی حورمەتی ماڵ و مەسـکەن (هتک حرمت مال و مسکن اشخاص)

هـەر کەس بە زور بچێتە ماڵـی غەیر بە ٦١ رۆژ تا شـەش مانگ زیندان

مەحکوم دەکرێ، ئەگەر ئەو کردوەیە لە شەڕدا بووبێ سزای تاوانبار شەش مانگە.

بەندی ١٧ـ بوختان (افترا)

هەر کەس بە بڵاوکراوە یا قسە کردن لە ناو کۆمەڵدا بوختان بە یەک یا چەند نەفەر بکاو نەتوانێ سابیتی بکا بە ٦١ رۆژ تا شەش مانگ زیندان مەحکووم دەکرێ.

بەندی ١٨ـ ڕاگرتنی بەڕێوەبردنی سزای دیاریکراوی مەحکووم (تعلیق اجرای مجازات)

دادگا دەتوانێ بەو مەرجانەی خوارەوە بەڕێوەبردنی سزا بۆ ماوەی دوو تا پێنج ساڵ ڕابگرێ.

١ـ تاوانبار مەحکوومییەتی پێشووی نەبووبێ.

٢ـ دادگا بەڕێوەبەردنی سزا بە قازانجی کۆمەڵ نەزانێ.

٣ـ تاوانبار بەرعودەبێ کە لە ماوەی دیاری کراو دا بە شەڕەفەوە ژیان رابوێرێو بڕیاری دادگا بەڕێوە بەرێ...

٤ـ بژاردنەوەی دیاری کراوی دادگا بە زیان لێکەوتوو بداو ڕەزامەندیی خاوەن سکاڵا وەرگرێ.

تێبینی: دە حوکمی دیاری کراوی دادگا دا پێویستە ڕاگرتنی بەڕێوەبردنی سزا و هۆیەکانی بنوسرێ.

بەندی ١٩ـ ئازادی بە مەرج (آزادی مشروط)

هەر کەس بۆ هەوەڵین جار کردەوەی جینایەت یا جونحە ئەنجام بدا. لە جونحەدا دوای تێپەڕبوونی نیوەی سزای دیاری کراو و لە جینایەتدا داوای تێپەڕ بوونی دوو بەشی ماوەی زیندانی دیاری کراو دادگا دەتوانێ بەو

مەرجانەی خوارەوە تاوانبار ئازاد بکا:

١ـ بەرپرسی زیندان ڕەفتاری زیندانی بە باش زانیبێ.

٢ـ پیش‌بینی بکرێ کە زیندانی دوای ئازاد بوون کردەوەی ناحەز دژی قانوون ناکا.

٣ـ زیانی زیان لی کەوتوو بژمێرێ.

بەندی ٢٠ـ بەرگری لە ڕاگرتنی قەرزدار بە هۆی نەدانەوەی قەرزو بە ئەنجام نەگەیاندانی قەرزدار.

هیچ کەس بە هۆی نەدانەوەی قەرزو بە رێوەنەبردنی قەرارداد زیندانی ناکری، بەڵام ئەگەر ماڵ یا کەل و پەلی هەبێ بە ئەندازەی قەرزەکەی لێ‌وەردەگیرێ، ئەگەر لەبەرێوەنەبردنی قەرارداد زیانێک بە تەرەفی قەرارداد گەیشتبێ دەبێ بیبژێرێ.

تێبینی: هەر کات دەرکەوێ کە قەرزدار دەتوانێ قەرزەکەی بداتەوە بەڵام ماڵەکەی بشارێتەوە بە ٦١ رۆژ تا شەش مانگ زیندان مەحکووم دەکرێ، کەرەسەی ژیان و خواردەمەنی بە حەدی موتەعارف بۆ قەرزدارو خێزانی لە بەر چاو دەگیرێ .

بەندی ٢١ـ ڕاو (شکار)

ئەو کەسانەی خوارەوە کە بەبێ لەبەر چاو گرتنی ئەم قانوونە دەست بەراو دەکەن بە دوو تا شەش مانگ زیندان مەحکوم دەکرێ و کەرەسەی ڕاوی ئەوانە زەوت و دەستی بەسەر دا دەگیرێ:

١ـ ڕاو لە بەشی قەدەغەکراوی ساڵدا بکرێ .

٢ـ بۆ ڕاو لە سەم و تەقەمەنی و دینامیت کەڵک وەرگیرابێ.

تیبینی: کاتی قەدەغە کراووەختی زەوزاو زیادبوونی جانەوەر وپەلەوەرە.

بەندی ٢٢-موادی مخەددیر«مخدر»

١ـ تریاک، سووتووی تریاک، شیرەی تریاک، مورفین، هیروئین، کۆکائین، بە مەوادی موخەدیر دەناسرێن.

٢ـ بـە کارهێنانی ئەو مەوادە لە لایەن هەر کەسـێکەوە قەدەغەیە بە هەر چەشـنێک کەڵکیان لێ وەرگیرێ بۆ هەوەڵ جار سزای بەند لە شەش مانگ تا ساڵێک دیاری دەکرێ.

تێبینی:بەکار هینانی ئەو مەواددبەئیجازەی دوکتورتاوان نییە.

٣ـ سـزای کەسێک کە جێگا بۆ کێشـانی تریاک و هێروئین... و دروست بکا یەک تا سێ ساڵ زیندان‌و دەنا سەد هەزار تمەن بژاردنەوەی نەغدی‌یە.

٤ـ هەر کەس تریاک هێروئین، کوکائین، مورفین دروست بکا یا لە دەروەی کوردستانی بێنێ یا بیفرۆشێ ئەگەر زیاتر لە دوو کیلۆ گرەم هێرۆئین یا مورفین یا کوکائین بێ، بە سزای نەمان مەحکوم دەکرێ. ئەگەر لەو میزانە کەمتر بێ سـزای یەک ساڵ تا ٣ ساڵ زیندانە. شت‌ومەک و کەل‌وپەلی قاچاقچی ئەو مەوادده کە بۆ کڕین‌و فرۆشـتن ،دروست کردنی کەڵکی لێوەرگیرابێ زەوت‌و مەسادرە دەکرێ.

بەندی ٢٣ـ دست تێوەردان لە کاری پزیشکی

هەر کەس بە بێ ئیجازەی ڕەسمی نەخۆشخانە ی بزووتنەوەی نیشتمانی میللی دیموکراتیکی خەڵکی کوردسـتان کارو باری پزیشکی بەڕێوە بەری، بە ٦١ رۆژ تا ٦ مانگ زیندان‌و بژاردنەوەی نەغدی لە یەک تا دە هەزار تمەن مەحکووم دەکرێ. دروسـت‌کردنی دەرمان ، ددان پزیشـکی پێویسـتی بە ئیجازەی پزیشکی جێی بروای حیزب هەیە.

تێبینی: پزیشـکی خۆ وڵاتـی‌و تەجرووبـی دەتوانن لە ژێـر چاوەدێری‌و مەشوەرەتی بەرپرسانی بەشی دەرمانی درێژە بە کارەکانیان بدەن.

بەندی ٢٤ـ چەتەگەری و ڕێگری چەکدارانە (سرقت مسلحانە)

١ـ هەرکەس لە ڕێگا وبانەکان چەکدارانە ڕێگری بکا بە سزای نەمان مەحکووم دەکرێ.

ئەگەر ڕێگر چەکی گەرمی پێ نەبووبێ بە یەک ساڵ تا سێ سال زیندان مەحکوم دەکرێ.

٢ـ دزی کردن بە چەکەوە لە غەیری ڕێگاوبانەکان و لە شەو دا بەو مەرجە کە ئازارو ئەشکەنجەی لەگەڵ بوونی سزای زیندان بۆ ٣ تا ٥ ساڵەو ئەگەر لە ڕۆژ دا بووبێ سزای زیندان لە ١ تا ٣ ساڵە.

بەندی ٢٥ ـ گرانفرۆشی

پێویستی و خواردەمەنی گشتی کە لە دەرەوەی کوردستانەوە دێت نرخیان لەلایان ڕێکخراوەکانی جوڵانەوەی نیشتمانی دێموکراتیکی خەڵکی کوردستان بڵاو دەکرێتەوەو ئەگەر کەسێک زیاتر لە نرخی دیاری کراو شتومەکەکەی بفرۆشێ بە بژاردنەوەی نەغدی بە لە بەر چاوگرتنی نرخی شتوومەک مەحکووم دەکرێن.

بەندی ٢٦ـ بڵاوکردنەوەی سەنەدی نهێنی جووڵانەوەی نیشتمانی دیموکراتیکی خەڵکی کوردستان

هەر کەس لە بەرپرسان کە ئەرکی دیاری کراوی ڕاگرتنی سەنەدی نهێنی جووڵانەوەی بێ ، یا بە پێی وەزیفە پێ ئەسپاردرابێ بڵاو بکاتەوە یا نەهێنی‌یەکان ئاشکرا بکا؛ یا بە هەر شێوەیەک بە ئاگاداریی خەڵکی ڕابگەیەنێ بە یەک تا ٢ ساڵ زیندان مەحکووم دەکرێ.

بەندی ٢٧ـ ڕفاندنی مرۆڤ

١ـ هـەر کەس بە قەسـدی پـووڵ وەرگرتن یـا تۆڵە ئەسـتاندنەوە یا هەر قەسـدێکی خراپـی دیکـە بە زۆر یا هەرەشـە یـا فێڵ ،کەسـێک بڕفێنێ یا بشـارێتەوە بە یەک تا سێ سـاڵ زیندان مەحکووم دەکرێ. ئەگەر تەمەنی ڕفاندراو لە پازدە (١٥) سـاڵ کەمتر بێ‌و بە هۆی ڕفاندن یا شاردنەوە تووشی نەخۆشـی دایم یا زیانی جسمی‌و ڕەوانی بێ یا بمرێ یا بەشێک لە ئەندامی لـە کار بکەوێ تاوانبار بە سـزای ئیعدام مەحکووم دەکـرێ. هەروەها ئەگەر تەمەنی ڕفاندراو کەمتر لە ١٥ سـاڵ بێ‌و نزیکی لە گەڵ کرابێ (عمل لواط) تاوانبار بە سزای نەمان مەحکووم دەکرێ.

بەندی ٢٨ـ ئەسڵی بەرائەت

ئەسـڵ ئەوەیە کە هەمووکەس بێ تاوانە مەگەر بەڵگەو دەلیلێک لە سـەر تاوانی هەبێ.

بەندی ٢٩ـ ئەسڵی شەخسی بوونی تاوان

خزم و کەسـی تاوانبار دوور لە سزان، مەگەر لەگەل تاوانبار هاوبەشی‌یان بووبێ.

حیزبی دێموکڕات و
سپاردنی دەسەڵاتی
بەڕێوەبەری بە شووراکان

حیزبی دێموکڕاتی کوردستان هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە باوەڕی قووڵی بە دەسەڵاتدارەتیی خەڵک هەبووەو هەموو کات خوازیاری ئەوە بووە کە خەڵک ولاتی خۆیان ئیدارە بکەن و ئەو باوەڕە لە ماوەی ٧٠ ساڵی ڕابردوودا لە وتار و کارو کردارەکانی حیزبی دێموکڕاتدا ڕەنگی داوەتەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان دوای دامەزران و کارکردن بۆ پێشکەوتنی کۆمەڵگەی کوردستان و زەمینەخۆش کردن بۆ ڕاگەیاندنی کۆمار لە ڕۆژی ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤دا شەرعیەتی بە دەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی و بەڕێوەبەری ناوچەی ژێر دەسەڵاتی دوارۆژی کۆماری لە کۆبوونەوەیەکی ٢٠ هەزار کەسیدا لە خەڵک وەردەگرێ و خەڵک لەو کۆبوونەوەیەدا چاوەڕوانیی خۆی لە حیزبی دیموکڕات لە ٦ خاڵدا گەڵاڵە دەکەن و ڕووبەرووی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دەکەنەوەو داوا دەکەن کە حیزب جێبەجێیان بکا.

ئەوەی لەم نووسینەدا مەبەستمانە ئیشارەی پێبکەین خاڵی ٢ی ئەو ڕاگەیاندراوەیە کە باس لە دامەزرانی مەجلیسی شووڕا دەکاو داوا دەکا بۆ

ئەو مەبەستە بەستێنی هەڵبژاردن لە نێو کۆمەڵگەدا لە لایەن حیزبەوە ئامادە بکرێ. بەڵام بە داخەوە تەمەنی کۆمار ئەوەندە کەم بوو کە نەیتوانی ئەو هەل و بەستێنە بۆ هەڵبژاردنی مەجلیسی شوورا لە نێو خەڵکدا بڕەخسێنێ.

دوای ڕووخانی کۆمار حیزبی دێموکرات کەوتە قۆناغێکی دیکەی خەبات، بەڵام قەت لەو باوەڕەی خۆی پاشگەز نەبۆوەو هەموو کات و پێ‌بەپێی خەبات بۆ ئازادی کاری بۆ وەدیهاتنی ئەو مەبەستەش کردوە و کاتێک ساڵی ٥٧ی هەتاوی بە هۆی ڕووخانی نیزامی پاشایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان توانی خەباتی ئاشکرای خۆی دەست پێ بکاتەوە و، خەڵک بە لێشاو ڕوویان لە حیزب کردو لە ڕوانگەو بیری خەڵکدا حیزب هەردەسەڵاتدارەکەی سەردەمی کۆمار بوو و چاوەڕوانی‌یان لە حیزب هەبوو کە بۆ بەڕێوەبەریی وڵات جێگاو وەزیفەی دەسەڵات و حاکمیەت بگرێتەوە. هەر بۆیەش بۆ چارەسەری گیرو گرفتی ڕۆژانەی خۆیان (ئابووری یان کۆمەڵایەتی) ڕوویان لە بنکەو دەفتەرو شوێنەکانی کاری حیزب دەکردو ئەمە ببووە هۆی ئەوە کە بەشێک لەو وزەو توانای کادرو پێشمەرگەو ئەندامە چالاکەکانی حیزب لە خزمەتی چارەسەرکردنی گیروگرفتی خەڵکدا بێ. ئەوە لە ڕاپۆرتی کومیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی٤دا بەڕوونی ڕەنگی داوەتەوە کە لەگەڵ ئەوەی وەک گیروگرفتێک بۆکاری حیزب باسی دەکا، بەڵام بۆ چارەسەرو گرینگی‌دان بە مەسەلەکە، باس لە پێویستیی دامەزراندنی شووراکان دەکا.

«... داوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، زۆربەی خەڵک بە تایبەتی خەڵکی گوندنشین بۆ چارەسەری گیروگرفتی ڕۆژانەیان ڕوو لە ڕێکخراوەکانی حیزب دەکەن و ئەوە خۆی دەرخەری باوەڕمەندبوونی خەڵک بە حیزبەو ئێمە دەبێ ڕێز بۆ ئەو باوەڕمەندبوونە دابنێین، بەڵام لایەنی خراپیشی بۆ تەشکیلاتی حیزبی ئێمە هەیە ئەویش چونکە ڕێکخراوەکانی حیزبی بوون بە جۆرێک لە ئیدارەی دەوڵەتی و لە ئاکامدا ڕێکخراوەکانی حیزبی ئێمە ناتوانن چارەسەری گیرو گرفتی خەڵک بکەن، چونکە ئیمکاناتی پێویستمان لە بەردەستدا

نیـــە؛ لەلایەکی دیکەوە لـــە بەڕێوەبردنی ئەرک‌و پێســـپێردە راوی حیزبی وە دوا دەکەون، بۆ چارەســـەری ئـــەو گرفتە دەبێ کارەکانی رۆژانـــە و ئابووریی خەڵک بدرێتە دەستی شـــووراکان. هەر بۆیە لە ئێستادا پێک‌هێنانی شووڕا لە گوندەکان‌و شارەکانی کوردستان یەکێک لە ئەرکە گرینگەکانی سیاسی ئێمەیە...»

بە داخەوە داســـەپاندنی شـــەڕ لە لایەن کۆماری ئیســـلامی‌یەوە بە ســـەر کوردســـتان ئەو هەل‌ودەرفەتـــەی نەدا کە هەر ئەوکات خەڵکی کوردســـتان لە رێـــگای هەڵبژاردنێکی دێموکڕاتیکەوە نوێنەرانی خۆیـــان هەڵ‌بژێرن‌و لە رێگای شووراکانەوە کوردستان ئیدارە بکرێ، بەڵام دیسان حیزبی دێموکڕات دەســـتی لەسەر دەست دانەناو لە کۆبوونەوەی بەرینی کومیتەی ناوەندی لە ڕۆژی ١٣٦٠/٤/١٣دا بڕیاری دا هەتا ئاخری پاییزی ١٣٦٠ لە هەموو گوندو ناوچەو شـــارو شارســـتانە رزگارکراوەکانی کوردســـتانی ئێران‌دا شووراکانی خەڵک هەڵ‌بژێردرێن‌و بۆ ئەو مەبەستەش گەڵاڵەیەکی لە ژێر ناوی «گەڵاڵەی شووڕاکان» پەسەند کرد.

لە پێشـــەکیی گەڵاڵەکە دا ئیشارەی بە پێویستیی بوونی شووراکان کردوە و نووسیویەتی:

«... لە هەل‌و مەرجی ئەمرۆی کوردســـتان کە هەموو مافی ڕەوای خەڵکی کوردســـتان لە لایـــەن حکومەتی کۆنەپەرســـتەوە پێشـــێل کـــراوەو جگە لە داسەپاندنی شەڕی ماڵ‌وێرانکەر، گەمارۆی ئابووری، داخستنی ئیدارەکان‌و تەنانەت دەرمانگاو نەخۆشـــخانەو فێرگـــەکان، دەرەتانی ژینی لەگەڵی ئێمە بریوە پێویســـتە بۆ بەڕێوەبردنی کارو بـــاری نێوخۆیی‌و کۆمەڵایەتی لە ڕێگای دامەزراندنـــی شـــوڕاکانی گەل بە کردوە خەڵکی کوردســـتان چارەنووســـی خۆی بە دستەوە بگرێ‌و جارێکی تر بۆ گەلانی ئێران و جیهان دەری خا، کە ئازادیخوازو پێشکەوتووشۆرشگێرەو دەتوانێ لە ڕەشترین رۆژگاریش‌دا هەموو

کەندو کۆسپی ژیان لاداو بەسەر چارەنووسی خۆیدا زاڵ بێ...»

گەلاڵەی شـــووراکان لە ســـەرەتایەک و ٧ بەش و ٢٢ خاڵ پێک هاتوە کە باســـی لە شـــتە گشـــتییەکان، مەرجەکانی هەڵبژاردن و هەڵبژێران، ڕادەی ســـەلاحیەت و ئەرکـــی شـــووراکان، داهـــات و دەرکەوتی شـــووراکان وهێزی ئیجرایی شووراکان دەکا.

دوای پەســـەند کردنی ئەو گەلاڵەیە لەلایەن کومیتەی ناوەندیی حیزبەوە لە زۆربەی گوندو ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی هێزی پێشمەرگە کە بەناوچەی ئازادکـــراو ناودێر کرابـــوون، هەڵبژادنی شـــووراکان بەڕێوە چـــوو. بە کردەوە شووڕاکان کارو باری ڕۆژانەی کۆمەلایەتی و ئابووریی خەڵکیان گرتە دەست و بۆ کاری ئیجرایی هێزی پێشمەرگەی حیزبی دێموکڕاتیان لە ئیختیاردا بوو، هەتا پێکهێنانی هێزێک کە بە تایبەت لە ئیختیاری شووڕاکاندا بێ.

لە تێبینیی خاڵ ٢٢ لە بەشی حەوتەمی گەلاڵەکەدا هاتووە: «تا پێکهاتنی ئەو هێزە پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان ئێران لە سەر داوای شـــوڕاکان ئەو ئەرکە بە جێ دێنن.» بەڵام هێرشـــە یـــەک لە دوای یەکەکانی کۆماری ئیســـلامی دەرفەتی ئارامی بە کوردستان نەداو حیزبی دێموکڕات و هێزی پێشـــمەرگە تاکتیکی شەڕیان گۆڕی و بەرەو قۆناغی پارتیزانی شەڕیان گواســـتەوە؛ بەڵام بەو حاڵەش شـــوراکان کارایی خۆیان هەر بوو. لە ڕاپۆرتی کومیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی ٦ بەو شـــێوەیە باس لە گرینگیی شـــوراکان و پێویستی پێشتگیریان لە لایەن هێزی پێشمەرگەوە کراوە:

«...لـــە ناوچـــە ئـــازاد کـــراوەکان، شـــووڕاکان هـــەروا درێـــژە بـــە کارە کۆمەڵایەتیەکانی خۆیان دەدەن. لە زۆربەی گوندەکانی نیوە ئازادو تەنانەت لە هێندێک لە گوندە داگیرکراوەکانیش، شـــووڕا هەڵبژێردەراوەکانی خەڵک هەر لە جێ خۆیانن و پشـــتگیری و بەهێزکردنی شووڕا هەڵبژێردەراوەکان بێ شـــک لە پێویســـتە گرینگەکانە لە لایەن حیزب و بە تایبەتی لە لایەن هێزی پێشمەرگەوە، چونکە شوراکان کۆسپێکی گەورەن لە سەر ڕێگای حاکمیەتی

کۆماری ئیسلامیو هەم وەک پێگەیەک دێنە ئەژمار کە حیزبی ئێمە دەتوانی پشتیان پێ ببەستی.»

گومانی تێدا نیە کە ئەگەر شەڕی داسەپاو و دیکتاتۆریو ملهوڕیی کۆماری ئیسلامی ئەو مەجال و دەرفەتەی بۆ حیزبی دێموکرات هێشتبایەوە، حیزبی دیموکرات هەروەکی بە کردەوە سەلماندبووی پشتی ئەو باوەرەی خۆی دەگرتو سیستمی بەڕێوەبردنی وڵات لە لایەن شووراکانیەوە دەکرد بە ئەمری واقع. بە هەرحاڵ باوەڕ بە دەسەڵاتی خەڵکو ڕێکخستنی گەلاڵەو قانوون بۆ هەڵبژاردنی شووڕاکان دەسکەوتێکی بە نرخە لە مێژووی ٧٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا.

گەڵالەی شوڕاکان

سەرەتا:

لە هەل‌و مەرجی ئەمڕۆی کوردستان کە هەموو مافی ڕەوای خەڵکی کوردستان لە لایەن حکومەتی کۆنەپەرستەوە پێشێل کراوەو جگە لە داسەپاندنی شەڕی ماڵوێرانکەر، گەمارۆی ئابووری، داخستنی ئیدارەکان‌و تەنانەت دەرمانگاو نەخۆشخانەو فێرگەکان، دەرەتانی ژینی لەگەڵی ئێمە بریوە پێویستە بۆ بەرێوەبردنی کارو باری نێوخۆیی‌و کۆمەڵایەتی لە ڕێگای دامەزراندنی شوڕاکانی گەل بە کردوە خەڵکی کوردستان چارەنووسی خۆی بە دستەوە بگرێ‌و جارێکی تر بۆ گەلانی ئێران و جیهان دەری خا، کە ئازادیخوازو پێشکەوتووشۆڕشگێرەو دەتوانێ لە ڕەشترین ڕۆژگاریش‌دا هەموو کەندو کۆسپی ژیان لاداو بەسەر چارەنووسی خۆی‌دا زاڵ بێ.

بەوبۆنەوە کومیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە گویرەی تی بینی دوارۆژ وهەست بە بەرپرسی مێژوویی خۆی لە کۆبوونەوەی گشتی رۆژی ١٣٦٠/٤/١٣دا بریاری داپێشنیار بکری هەتا ئاخری پاییزی ١٣٦٠ لە هەموو گوندوناوچە وشاروشارستانی رزگارکراوی کوردستانی ئێران شوراکانی خەلکی هەلبژیردرین.

بەشی یەکەم٤
(تیکراییەکان : کلیات)

١. شووراکان بریتین لە:
الف- شـــووراکانی بەڕێوە بردنی کاری کۆمەڵایەتی (گوند، ناوچە، شـــار، شارستان).
ب- شووڕای دانەری قانوون(شورای نیشتمانی یا سەرانسەری).
٢. گوند ئاوەدانیەکە کە لانی کەم ٢٠٠ کەســـی دانیشـــتوو هەبێ، ناوچە بریتیە لە کۆمەڵە گوندێک کە لانی‌کەمی دانیشـــتوانی بگاتە ٥٠٠٠ کەس، شـــار بە ئاوەدانیەک دەگوتری کە لانی کەم ٨٠٠٠ کەسی دانیشتوو هەبێ، شارستان بریتیە لە شارو هەموو ناوچەکانی دەوروبەری.
٣. لانی‌کەمی ژمارەی شووڕای ئەو گوندانەی کە تا هەزار کەسیان دانیشتوو هەیە ٧ کەســـە بەرامبەر بە زیادبوونی هەزار کەس ٢نەفەر لە ئەندامان زیاد دەکرێ بەڵام نابێ لانی زۆری ئەندامانی شورا لە ١١ کەس زیاتر بێ.
٤. لانی‌کەمی ژمارەی ئەندامانی شورای ناوچە ٩ کەسە و بەرامبەر بە زیاد بوونی هەر ١٥٠٠ کەس دوو کەس لە ژمارەی ئەندامان زیاد دەبێ، بەڵام ئەو پەڕی ئەندامان نابی لە ١٧ کەس تێپەڕێ.
٥. لانی‌کەمی ئەندامانی شووڕای شار ١١ کەسە و بەرامبەر بە زیادبوونی هەر ١٠ هەزار کەس دوو کەس بە ئەندامانی شورا زیاد دەبێ بەڵام ژمارەکەی

نابێ له ۲۱ کەس تێپەڕێ.

٦. لانی کەمی ژمارەی ئەندامانی شووڕای شارستان ١٥ کەسەو بەرامبەر بــە زیاد بوونی هەر ۲۰ هەزار کەس دوو کەس زیاد دەبێ بەڵام نابێ ژمارەی ئەندامان له ۲۵ کەس تێپەڕێ.

تێبینێ: ۱- ئەو گوندانەی ژمارەی دانیشــتوانی له ۲۰۰ کەســی کەمترە له گەڵ گوندەکانی دەوروبەری که ژمارەی دانیشــتوانیان بگاتە ۲۰۰ کەس شووڕا پێک دێنن.

تێبینی: ۲- ئەندامانی شــووڕای ناوچە له کۆبوونەوەی گشتی ئەندامانی شوورای گوندەکان‌دا هەڵدەبژێردرێن.

تێبینی: ۳- ئەندامانی شوورای شارستان له کۆبوونەوەی گشتی ئەندامانی شوورای ناوچەکەکان دا هەڵدەبژێردرێن.

٧. کۆڕی هەڵسووڕێنەر (بەڕێوەبەرایەتی، هەیئەتی ئیجرائی) له شووڕاکاندا بە چەشنی ژێرەوە دیاری دەکرێ:

گونــد ۳ کەس، ناوچە ٥ کەس، شــار ۷ کەس، شارســتان ۹ کەس. ئەو کۆڕانە بڕیارەکانی شووڕا بەڕێوە دەبن.

٨. شــوورای نیشــتمانی (شــورای سەرانســەریی کوردســتان) له لایەن دانیشتوانی کوردستان بە چەشنێکی گشتیو ڕاستەو خۆو یەکسانو نەهێنی هەڵدەبژێردرێ.

٩. ئەندامانی شووڕای نیشتمانی بە پێی ڕادەی دانیشتوانی هەر مەڵبەند بەرامبەر بە هەر ٦٠ هەزار کەس یەک نەفەر هەڵدەبژێردرێ.

تێبینی: ۱- له هەڵبژاردنی شووراکان‌دا کەمە نەتەوەکانو کەمایەتییەکانی نەتەوایەتــی دانیشــتووی کوردســتانی ئێــران دەگــەڵ گەلی کــورد مافی یەکسانیان هەیە.

تێبینــی: ۲- ژن و پیــاو له هەڵبــژاردنو هەڵبژێرانی شــووڕاکاندا مافیان یەکسانە.

بەشی دووهەم:
مەرجەکانی خۆپاڵاوتن بۆ شوورا

١٠. ئەو کەسـەی بۆ شووراکانی گوندو ناوچە و شارستان هەڵدەبژێردرێ دەبێ ئەو مەرجانەی ژێرەویان تێدابێ:

الف- خۆشناوو تێکۆشەرو باوەڕ پێکراوی خەڵک بێ.

ب- خەڵکـی ئەو شـوێنە بێ یا لانی کـەم ٦ مانگ پێش هەڵبـژاردن لەو جێگایە نیشتەجێ بووبێ.

ج- تەمەنی لە ٢١ ساڵ کەمتر نەبێ.

١١- تەواوی ئەو کەسانەی دەنگ دەدەن و هەڵدەبژێردرێن ژن و پیاو لانی کەمی تەمەنیان دەبێ ١٨ ساڵ بێ.

١٢- مەحجوریـن، خائنین بە گەل و نیشـتمان ناتوانن لـە هەڵبژاردندا بەشدار بن.

بەشی سیهەم :
(مەرجی پیویست بۆ ئەو کەسانەی کە ئەندامانی شوورای نیشتمانی هەڵدبژیرین و مەرجەکانی پیویست بۆ ئەندامەتی شوورا)

١٣. ئەو کەسانەی کە هەڵدەبژێردرین دەبێ:

الف- لانی کەم تەمەنی ٢١ ساڵ بێ.

ب- خۆشناوو خوێندەوار، تێکۆشەر و باوەڕ پێکراو بێ.

ج- خەڵکـی ئـەو مەڵبەندە بێ یـا لانی کەم سـاڵێک پێـش هەڵبژاردن نیشتەجێی ئەو مەڵبەندە بووبێ.

بەشی چوارەم:
(ڕادەی دەسەڵات و ئەرکی شووراکان)

١٥. ئەرکٚ و دەسەلاتی شورای گوندەگان:

الف- پێشنیاری کاری ساختمانیو ڕاگرتنی پاکو خاوێنی ئاوەدانیو دامەزراندنی قوتابخانە، پاراستنی جێگە گشتییەکان وەک مزگەوتو مەوقوفات، مەدرەسە و ئاوو لەوەڕگەو پردو ڕێگاو بان و لێرەوار، لوولەکەشیو بەرق بە تێکڕایی جێگەو کەلو پەل کە بە گشتی ئاوەدانی کەڵکی لێ وەردەگرێ.

ب- کۆکردنەوی داهاتی تایبەتی دیاری کراوی بەڕێوەبردنی کارو باری کۆمەڵایەتی.

ج- شوورای گوند لە کا و باری دادپەروەریدا تا دیاری کردنی قانوون لە لایەن شوورای سەرانسەری کوردستانەوە بە گوێرەی گەڵالەی قانوونی سزادانی گشتی بەڕێوە دەچێ.

١٦. ئەرک و دەسەڵاتی شووڕای ناوچە:

الف- پێشنیار بۆ بەرەو پێش‌بردنی کارو باری ناوچە بە گشتی،پێ‌ڕاگەیشتن بە کارەکانی شوورای گوندەکان.

ب- لێکوڵینەوەو بڕیاردان لە سەر کارەکانی قەزائی شوورای گوندەکان.

١٧. ئەرک و دەسەڵاتی شوورای شار:

الف- ڕاگەیشتن بە سەر هەمووکارەکانی شارەداریو دانی گەڵالەی ئاوەدانی بۆشار.

ب- چاودێری بە سەر کارو باری فەرهەنگی، ئابووری، قەزائیو ئیدارەکانی دیکە بۆ باشتر بەڕێوە بردنی کارو باری کۆمەڵایەتی.

ج- دیاری کردنــی ڕادەی عەوارێــز دانانــی نــرخ و چاوەدێــری بەرگری لە گرانفرۆشی.

١٨. ئەرک و دەسەڵاتی شورای شارستان:
الف- چاودێری بە ســەر کاروباری شووراکانی گوندو ناوچە، شار، لابردنی کەندو کۆسپ و ڕێنوێنی پێدان بە ئەوان.
ب- داڕشتنی گەڵاڵە بۆ بەرەو پێش بردنی کاروباری کۆمەل.
ج- بەرپرس بوون سەبارەت هەموو کەم و کوڕییەک و بەڕێوەبردنی گەڵاڵە و بڕیارەکان لە لایەن شووراکانی گوند و ناوچە و شارەوە.
١٩. شووراکانی گەل بەرامبەر بە خەڵک کە هەڵی بژاردوون و بەرامبەر بە شووڕای سەرەوە بەرپرسن.

بەشی پینجەم:
چۆنیەتی بەڕیوەبردنی هەڵبژاردن

٢٠. دوای پەســەندکردنی دوایــی ئەم گەڵالەیە، مانگێک پێش دەســت پێکردنــی هەڵبژاردن چۆنیەتــی هەڵبژاردن شــووراکان و ئەندامان لە گوندو ناوچەو شارو شارستاندا لە ڕادیو دەنگی کوردستان بڵاو دەکرێتەوە.
یازدە ڕۆژ پێش هەڵبژاردن هەیئەتی چاوەدێری بەو چەشــنە لە شارو دێ پێک دێ و کاری هەڵبژاردن بەڕیوەدەبا.
الف- گوند: سێ کەس لە باوەڕ پێکراوانی خەڵکی دێ بەو مەرجە کە خۆیان کاندیــد نەبن بۆ چاوەدێــری دیاری دەکرێ لە گەڵ نوینــەری کاندیداکان و هەڵگری سندووق یا بەرگەی پێویست کاری هەڵبژاردن بەڕێوە دەبن.
ب-شــار: هەیئەتی چاودێری :لە شــاردا لە نوێنەرانی چیــن و توێژەکانی دانیشتووی شارو هەروەها لە نوێنەرانی تاقمە سیاسیەکان پێک دێ.

بەشی شەشەم:
«داهات و دەرکەوتی شووراکان»

٢١. داهاتی شـــوورا: بریتیە لە ماڵیات، ســەرانە، زەکات، عەوارێز، حەقی لەوەڕگـــە، هەوارانـــە و هەموو داهاتێک کـــە وەرگرتنی لە ئەســـتۆی دەوڵەتو حکومەتە.

دەرکەوتی شـــوورا: بریتییـــە لە خەرجو یارمەتی هەمـــوو موچەخۆرانی ئەم شوورایە.

تێبینی: ١- هەر شووڕایەک دەفتەری ماڵیی خۆی هەیە کە هەموو داهاتو دەرکەوتێکی بڕیار لە ســەردراوی تێدا دەنوسرێو هەر شەش مانگ جارێک پلانی بیلانی خۆی دەدا بە خەڵکو شوورای سەرەوتر.

تێبینـــی: ٢- هەر شـــووڕایەک دراوی زیـــادی لە دەرکەوتـــی خۆی هەبێ تەحویلی شـــوورای ســـەرەوەتر دەدا کە لە ئاکامدا دەچێتـــە خەزێنە بە پێی بڕیاری شوورای سەرانسەری کوردستان خەرج دەکرێ.

بەشی حەوتەم:

هێزی ئیجرایی بەڕێوەبەری شوراکان

٢٢- هێـــزی ئیجرایی شـــوورا لـــەو پێشـــمەرگانە پێک دی کـــە لە هەل‌و مەرجی تایبەتی لە ئاییـــن نامەی خویـــدا هەڵدەبژێردرێ‌ودادەمەزرێن، ئەو پێشـــمەرگانەی پاراســـتنی ئاســـایش‌و هێمنایەتی ناوخۆ بەجـــێ گەیاندن‌و بەڕێوەبردنی بڕیاری شووراکان بە ئەستۆ دەگرێ.

تێبینی: تـــا پێک‌هاتنی ئەو هێزە، پێشـــمەرگەکانی حیزبـــی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە سەر داخوازی شووراکان ئەو ئەرکە بە جێ دێنن.

سەرچاوەکان:

١- رۆژنامەی کوردستان چاپی سەردەمی کۆمار
٢- چل سال خەبات ،ن:د.عبدولرەحمانی قاسملو
٣- کۆماری کوردستان ،ن:حامید گەوهەری
٤- ناسیونالیزم وناسیونالیزمی کوردی، ن:جەعفەرعەلی
٥- کیشەی کەسایەتی یاسایی نیونەتەوەیی گەلی کورد،ن:د.مارف عومەر کوڵ
٦- لەمەهابادی خوینین هەتا کەنارەکانی ئاراز،ن:نجفقلی پسیان
٧- خلاصە تاریخ کوردستان،ن:ئەحمەد قازی
٨- کوردلە گەمەی سۆڤیەت دا،ن:نوشیروان مستەفا
٩- راپۆرتی کومیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی ٤ی ح.د.ک.ئ
١٠- راپۆرتی کومیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی ٦ی ح.د.ک.ئ